

**LIIKUNTASEURAT MAAHANMUUTTAJATAUSTAISTEN LASTEN JA NUORTEN
LIIKUNNAN EDISTÄJINÄ – TOIMENPITEITÄ JA KOKEMUKSIA**

Miina Tapaninen

Liikunnan yhteiskuntatieteiden pro gradu -tutkielma
Liikuntatieteellinen tiedekunta
Jyväskylän yliopisto
Kevät 2020

TIIVISTELMÄ

Tapaninen, M. 2020. Liikuntaseurat maahanmuuttajataustaisten lasten ja nuorten liikunnan edistäjinä – toimenpiteitä ja kokemuksia. Liikuntatieteellinen tiedekunta, Jyväskylän yliopisto, Liikunnan yhteiskuntatieteiden pro gradu -tutkielma, 88 s., (2 liitettä).

Tutkielmassa käsitellään liikuntaseurojen toimenpiteitä maahanmuuttajataustaisten lasten ja nuorten liikunnan edistämiseksi. Tarkoituksena on myös kartoittaa seurojen kokemuksia näistä toimenpiteistä. Tutkimuksen taustalla vaikuttaa akkulturaatioteoria ja erityisesti integraation mahdollistaminen.

Tutkimus on laadullinen ja ilmiötä lähestytään fenomenologis-hermeneuttisesta tulokulmasta. Tutkimusaineisto koostuu kuudesta eri liikuntaseurojen kanssa käydystä keskustelusta, jotka voidaan nimetä teemahaastatteluiksi. Seurojen nimiä ei käytetä tutkielmassa haastateltavien anonymiteetin takaamiseksi. Haastatteluaineisto on teemoiteltu sanatarkan litteroinnin jälkeen. Tulkinta eli tutkielman tulokset perustuvat teemoiteltuun aineistoon.

Liikuntaseurojen toimenpiteistä tärkeimpiä ja toimivimpia näyttäisivät tutkimuksen perusteella olevan kuntien kanssa yhteistyössä järjestetyt matalan kynnyksen liikuntakerhot. Kerhojen lisäksi myös erilaiset harraste- ja kilparyhmien välimuodot olivat toimineet hyvin maahanmuuttajataustaisten lasten liikuttamisessa. Aineistosta ilmeni myös, että mahdollisuus käyttää eri kielisiä auttoi monikulttuurisen liikunnan järjestämisessä. Myös maahanmuuttajataustaisten ohjaajat rohkaisivat maahanmuuttajataustaisia lapsia osallistumaan toimintaan. Oheistoiminta, tehokkaat pelisäännöt ja toiminnasta tiedottaminen kouluilla koettiin hyväksi käytännöiksi.

Seurat kokivat onnistuneensa edistämään maahanmuuttajataustaisten lasten liikuntaa ja näkivät, että seuratoiminta sopii hyvin monikulttuurisuutta edistävän työn ympäristöksi. Vaikka monet haastatelluista kokivat seurassa olevan tarpeeksi tiedollisia ja taloudellisia resursseja maahanmuuttajataustaisten lasten liikunnan edistämiseen, koki osa haastateltavista huolta resurssien riittävydestä. Lyhytkestoisten hankkeiden sijasta pitkäjänteisempi toiminta monikulttuurisen liikunnan edistämiseksi olisi toivottavaa. Yksi hyvä keino voisi olla koulutetun vastuuhenkilön palkkaaminen seurojen tueksi. Harva seurojen toimihenkilöistä oli saanut koulutusta monikulttuurisuudesta liikunnassa. Olisi syytä harkita, voitaisiinko monikulttuurisuus ottaa yhdeksi osa-alueeksi valmentajakoulutusten sisältöihin.

Asiasanat: maahanmuuttajat, urheilu- ja liikuntaseurat, integraatio, monikulttuurisuus

ABSTRACT

Tapaninen, M. 2020. Sports clubs promoting the physical activity of children and young people with immigrant background – actions and experiences, University of Jyväskylä, Master's thesis, 88 p., 2 appendices.

The study focuses on the actions that sports clubs have done to promote the physical activity of children and young people with immigrant background. The objective is also to find out the experiences of the clubs on these acts. The study is based on the theory of acculturation and especially on the concept of integration.

The study has been carried out by qualitative means using hermeneutical and phenomenological approach to the matter. The research material consists of six semi-structured interviews with different sports clubs. The names of the clubs are not revealed in the study to retain the anonymity of the interviewees. After literal transcription, the research material has been themed. The results of the study are based on interpretation of the themed material.

Easily accessible afternoon sports groups were one of the most influential means the sports clubs had used. They were co-operated by the municipality. The research material also indicated that groups that could be defined semi-competitive were a success in promoting the physical activity of immigrant backgrounded kids. The possibility of using different languages and the presence of officials with immigrant background attracted multicultural kids to the activity. Additional activities, functional rules and marketing in schools were also found as good ways to promote the matter.

The clubs felt that they had been successful in promoting the physical activity of children and young people with immigrant background. They also saw that sports clubs are suitable as environment for promoting multiculturalism. Even though some of the interviewees experienced that the club had enough of informational and financial resources to promote multiculturalism, some interviewees were worried they did not have sufficient resources. The focus should be moved from short term projects to long term actions in promoting the issue. One recommendable act could be to hire educated person to be responsible for supporting the sports clubs in arranging multicultural sports. Very few of the officials in the clubs had received training regarding multiculturalism. It should be revised if multiculturalism should be part of the education of coaches.

Key words: immigrants, sports clubs, integration, multiculturalism

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

1 JOHDANTO.....	1
2 TUTKIELMAN LÄHTÖKOHDAT JA TAVOITTEET	4
2.1 Akkulturaatioteoria tutkielman teoreettisena viitekehyksenä.....	4
2.2 Tutkielman tavoitteet ja tutkimuskysymykset.....	8
2.3 Tutkielman toteutus laadullisella tutkimusmenetelmällä	9
2.4 Tutkielman fenomenologis-hermeneuttinen lähestymistapa.....	11
3 MAAHANMUUTTAJIEN KOTOUTUMINEN	14
3.1 Maahanmuuttaja käsitteenä	14
3.2 Maahanmuuttajien kotoutuminen yhteiskunnan näkökulmasta	16
3.3 Maahanmuuttajien kotoutuminen liikunnan avulla	19
3.4 Maahanmuuttajien osallistuminen liikuntatoimintaan.....	21
4 SUOMALAISET LIIKUNTASEURAT	25
4.1 Liikuntaseurojen toimintaympäristö.....	25
4.2 Liikuntaseurojen ominaispiirteet	27
4.3 Liikuntaseurojen toimintaan osallistujat.....	29
5 TUTKIMUSAINEISTO JA SEN ANALYYSI.....	33
5.1 Tutkimusjoukon valinta ja tavoittaminen	33
5.2 Tutkimusmenetelmänä teemahaastattelu	35
5.3 Taustatietoa tutkittavista seuroista.....	37
5.4 Aineiston analyysi	39

6 TOIMENPITEITÄ MAAHANMUUTTAJATAUSTAISTEN LASTEN JA NUORTEN LIIKUNNAN EDISTÄMISEKSI	42
6.1 Moninaisuutta tukeva kulttuuri.....	43
6.1.1 Monikulttuuriset liikuntaryhmät.....	43
6.1.2 Ohjaajat ja koulutus	46
6.2 Yhteistyön hyödyntäminen.....	47
6.2.1 Julkinen sektori yhteistyökumppanina	48
6.2.2 Muut yhteistyökumppanit.....	50
6.3 Harrastamisen mahdollistaminen	52
6.3.1 Matalan kynnyksen toiminta	52
6.3.2 Taloudelliset tukijärjestelmät	55
6.4 Monipuoliset toimintatavat.....	57
6.4.1 Reilut pelisäännöt ja selkeä kommunikaatio	57
6.4.2 Maahanmuuttajat tavoittava markkinointi.....	59
6.4.3 Perheen osallisuuden ja yhteisöllisyyden vahvistaminen.....	61
7 LIIKUNTASEUROJEN KOKEMUKSET	65
7.1 Toimenpiteiden onnistuminen	65
7.2 Resurssien riittäminen	66
7.3 Monikulttuurisuuden mahdollisuudet ja haasteet	69
8 POHDINTA.....	72
8.1 Johtopäätökset	72
8.2 Liikuntaseurat ja yhteiskuntavastuu	74
8.3 Tutkielman arviointi ja jatkotutkimusehdotukset	76
LÄHTEET	79

LIIITEET

1 JOHDANTO

Maailma ja suomalainen yhteiskunta muuttuvat jatkuvasti kulttuurisesti ja etnisesti monimuotoisemmaksi. Perheiden kansainvälistyminen ja yhteiskunnan monikulttuuristuminen ovat pitkän aikavälin trendejä (Työ- ja elinkeinoministeriö 2016, 9). Maailman eri kolkat ovat yhä enemmän saavutettavissa, niin fyysisesti kuin sähköisestikin. Yhä useampi ihminen identifioi itsensä maailmankansalaiseksi, maahanmuuttajaksi tai joksikin muuksi kuin asuinmaansa kansalaiseksi. Seitsemän prosenttia Suomen väestöstä on ulkomaalaistaustaisia (Tilastokeskus 2020). Erilaisten kulttuurillisten ja etnisten ryhmien tasa-arvo on tasapainoisen yhteiskuntakehityksen edellytys. Vähemmistöryhmien yhteiskunnallinen asema sekä niiden mahdollisuudet ylläpitää ja kehittää kulttuuriaan riippuvat yhteiskunnallisesta asenneilmastosta sekä sen mukaisesta politiikasta (Liebkind 2006, 9.)

Yhteiskuntamme asenne- ja arvomaailma heijastuu myös liikunnan areenoille. Suomen liikuntapolitiikan lähtökohtana on saada kaikki liikkumaan (Berg & Kokkonen 2016, 12). Liikuntalaissa tasa-arvo, yhdenvertaisuus ja monikulttuurisuus ovat nostettu tärkeiksi arvoiksi (Peltola 2016, 24–25). Liikunnassa ja urheilussa epäoikeudenmukaisuus on kuitenkin ollut näkyvästi läsnä rasismien, syrjinnän ja nationalismien muodossa (Itkonen 1999, 40). Lukuisia rasistisia purkauksia tapahtuu edelleen sekä maailman isoimmilla stadioneilla, mutta myös junioreiden pelikentillä (ks. esim. Miettinen 2020; Moilanen 2020). Liikuntaan liittyy valtasuhteita, jotka ilmenevät syrjivinä tekoina ja käytänteinä (Berg & Kokkonen 2016, 11). Esimerkiksi urheiluun sisäänkirjoitettu pyrkimys menestymiseen voi luoda syrjintää esimerkiksi pelitaitojen perusteella. Viime vuosina tapetilla ovat olleet lasten liikuntaharrastuksen korkeat kustannukset, joiden takia pienituloisten perheiden lapset ovat haavoittuvaisessa asemassa (ks. esim. Puronaho 2014). Kun maahanmuuttajien asema työmarkkinoilla on heikompi kuin koko väestön (Työ- ja elinkeinoministeriö 2016, 20), hintakehitys vaikuttaa erityisesti maahanmuuttajataustaisten lasten liikkumiseen. Maahanmuuttajataustaiset lapset ja nuoret voivat tuntea liikuntaharrastuksessa kuulumattomuuden tunteita myös kielellisten haasteiden, vieraiden liikuntamuotojen sekä

ennakkoluulojen takia (Doherty & Taylor 2007). Jotta liikuntakulttuuristamme saataisiin kitkettä syrjintä pois, on meidän tarkasteltava sitä kriittisesti.

Vaikka liikunnan kentillä ilmenee diskriminoivia käytäntöjä ja asenteita, on liikuntaa usein käytetty välineenä yhdenvertaisuuden edistämiseen. Liikunnan monikulttuurisuustyön avulla voidaan pyrkiä luomaan kontakteja maahanmuuttajien ja valtaväestön välille, vähentämään rasismia sekä edistämään hyviä etnisiä suhteita (Kim 2009, 162). Liikunnalla voi olla monenlaisia sosiaalisia vaikutuksia, joita voidaan hyödyntää myös monikulttuurisuuden edistämisessä. Sen vahvuus monikulttuurisessa maailmassa on universaalisuus. Kehon kieli ja pelien säännöt saattavat olla samankaltaisia hyvin erilaisissakin kulttuureissa. (Vehmas 2015, 185–186.) Liikunta voi myös toimia välineenä sosiaalisten suhteiden rakentamiseen ja samalla ennakkoluulojen poistamiseen osallistujien väliltä (Myrén 2003, 103). Parhaimmillaan liikunta voi tuoda yksilölle yhteisöllisyyden ja yhteenkuuluvuuden tunteita ja mahdollisuuden sosiaaliseen samaistumiseen (Vehmas 2015, 186). Liikuntaharrastuksen tarjoama tuki ja elämänsisältö saattavat olla monelle lapselle ja nuorelle erittäin tärkeitä (ks. Kim 2009, 172).

Työ- ja elinkeinoministeriö tunnistaa liikunnalla olevan tärkeä rooli maahanmuuttajien kotoutumisessa ja yhteisöllisyyden vahvistamisessa (Työ- ja elinkeinoministeriö 2016, 30). Se myös määrittelee kotouttamispolitiikan yhdeksi painopisteeksi kansalaisyhteiskunnan kytkemisen mukaan kotouttamistoimintaan (Työ- ja elinkeinoministeriö 2020a). Liikuntaseurat ovat tärkeä osa kansalaisyhteiskuntaa ja niiden rooli kansalaisten liikuttajana on merkittävä. Sen takia on tärkeää tutkia, miten monikulttuurisuus ja yhdenvertaisuus näyttäytyvät seuroissa ja näkykö ministeriön tavoite toiminnassa. Tutkielmassani haluan selvittää, millaisia työkaluja seuroilla on maahanmuuttajataustaisten lasten liikunnan edistämiseksi. Tavoitteenani on saada kiinni niistä toimenpiteistä, joilla seurat ovat pyrkineet edistämään maahanmuuttajataustaisten lasten ja nuorten liikuntaa. Tärkeä osa tutkielmaani ovat liikuntaseurojen kokemukset näistä toimenpiteistä ja monikulttuurisesta liikunnasta ylipäätään. Mielenkiintoni kohdistuu myös siihen, millaiset resurssit ja turvaverkko seuroilla oli tällaisen yhteiskunnallisesti merkittävän tavoitteen saavuttamiseksi.

Maahanmuuttajataustaisten liikkumista ja liikuntaa on tutkittu Suomessa melko paljon (esim. Fagerlund & Maijala 2011; Myrén 1999; Myrén 2003; Zacheus ym. 2012). Erilaisissa raporteissa ja julkaisuissa on listattu monikulttuurisen liikunnan hyviä käytäntöjä. Maahanmuuttajataustaisten lasten liikuntaseuratoimintaan osallistumisen ja sitoutumisen epäkohdat ja esteet ovat melko hyvin meillä jo tiedossa. Junkala ja Lallukka (2012) toteavat, että ”tiedossa olevista epäkohdista ja yhdenvertaisuusretoriikasta olisi edettävä kohti konkreettisia tekoja”. Tavoitteenani on selvittää, millaisia nämä konkreettiset teot ovat seuratasolla ja miten ne on koettu.

Tutkielmani rakenne noudattelee graduprosessini kulkua. Ensimmäisenä syvennyn tutkielman taustalla vaikuttavaan akkulturaatioteoriaan sekä määrittelen tutkimusongelmat. Esittelen myös laadullisen tutkimuksen merkitystä tutkielmassani ja kerron, mitä tarkoitan fenomenologis-hermeneuttisella lähestymistavalla tutkielmani tekoon. Luvuissa kolme ja neljä tutustun tutkimusongelmieni taustalla vaikuttaviin ilmiöihin, kuten maahanmuuttajien kotoutumiseen liikunnan avulla sekä liikuntaseuroihin. Viidennessä luvussa esittelen, miten aineisto on kerätty ja analysoitu. Kuudes ja seitsemäs luku käsittelevät haastatteluiden ja aikaisemman kirjallisuuden pohjalta tehtyjä havaintoja eli tutkielmani tuloksia. Viimeisessä luvussa pohdin tutkielmassani havaittuja ilmiöitä ja analysoin työni vahvuuksia sekä heikkouksia.

2 TUTKIELMAN LÄHTÖKOHDAT JA TAVOITTEET

2.1 Akkulturaatioteoria tutkielman teoreettisena viitekehysenä

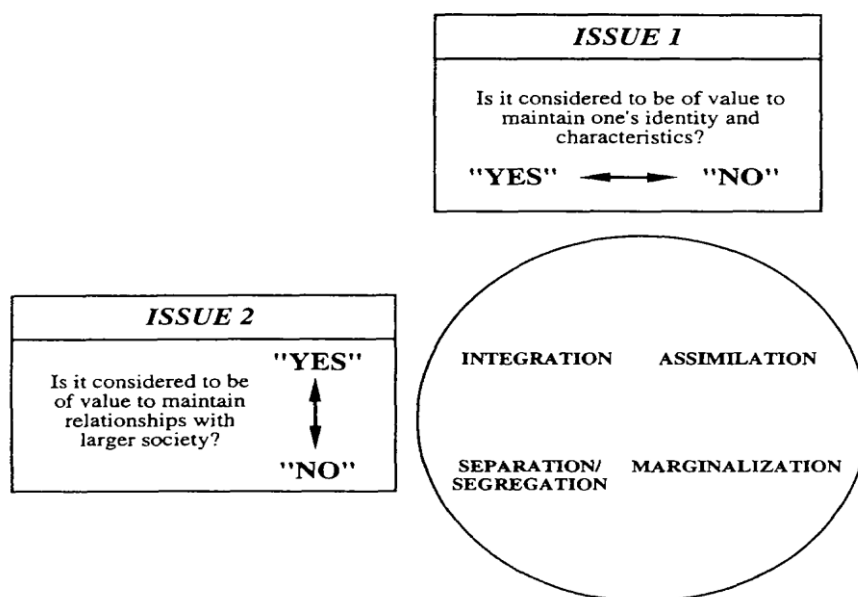
Käsittääkseni ja käsitelläkseni kulttuurien kohtaamiseen liittyviä ilmiöitä, tukeudun akkulturaatioteoriaan. Maahanmuuttaja usein kohtaa monenlaisia muutoksia muuttaessaan uuteen maahan ja uuteen kulttuuriin. Samalla vastaanottavan kulttuurin jäsenet kohtaavat uusia toiminta- ja ajattelutapoja tavatessaan toisesta maasta muuttavia ihmisiä. Tällöin syntyvää kahden kulttuurin kohtaamista voidaan käsitellä akkulturaation käsitteen kautta. (Liebkind 2006, 13.) Käsitteen sisäistäminen auttaa ymmärtämään prosesseja, joita sekä maahanmuuttajat että valtaväestön edustajat kohtaavat. Nykyisin tutkimuksissa akkulturaatio nähdään useimmiten kaksisuuntaisena eli tunnistetaan myös yhteiskunnan ja ympäröivien ihmisten vaikutus maahanmuuttajan sopeutumisprosessiin (Hunh, Howell & Benet-Martínez 2009). Liikuntaseuran tarjoama sosiaalisen kanssakäymisen ympäristö voi olla isossakin roolissa akkulturaatioprosessissa. Liikuntaorganisaatiot on nimittäin nähty eräänlaisina pienenä yhteiskuntina, joissa voidaan oppia yhteiskunnan sääntöjä ja normeja. (Zacheus & Hakala 2010.)

Redfordin, Lintonin ja Herskovitsin vuoden 1936 klassisen määritelmän mukaan, akkulturaatio tarkoittaa tapahtumia, jotka seuraavat, kun ryhmät yksilöitä erilaisista kulttuuritaustoista kohtaavat. Seurauksena tästä, toisen tai molempien ryhmien alkuperäisissä kulttuureissa tapahtuu muutoksia (Berry 1997, 7; Liebkind 2006, 13). Akkulturaatiota voidaan kuvailla prosessina, jolloin se merkitsee kulttuurien kohtaamisesta johtuvia, ajan kuluessa tapahtuvia muutoksia. Kun kulttuurit kohtaavat, kahden eri kulttuurin jäsenten uskomukset, tunteet, asenteet ja arvot voivat muuttua. Akkulturaatio voidaan nähdä myös tilana, jolloin tutkimuksissa mitataan akkulturaation astetta tai määrää tietyssä ajankohtana. (Liebkind 2006, 13–14.)

Aikaisemmin monikulttuurisuuden tutkimuksessa on käytetty paljon assimilaation käsitettä, jonka periaate on, että mitä enemmän päästään sisälle uuteen kulttuuriin, sitä enemmän menetetään omaa alkuperäistä kulttuuria (Berry ym. 2011, 308–309; Forsander 2001, 34–35).

Esimerkkinä assimilaatiosta on pidetty *melting pot* -käsitettä, joka kehitettiin 1900-luvun alussa kuvaamaan amerikkalaisen kulttuurin pyrkimystä saada maahanmuuttajat sulautumaan muiden joukkoon (Forsander 2001, 34). Assimilaatiota ei kuitenkaan enää nähdä ainoana sopeutumisstrategiana, ja akkulturaatio käsitteenä on vakiinnuttanut paikkansa tutkimusten sanastoissa (Berry 1997, 7). Akkulturaation käsite pitää sisällään sekä assimilaation että muita erilaisia tapoja reagoida kulttuurien kohtaamiseen. Tutkijat ovat nähneet akkulturaation joko yksisuuntaisena tai kaksisuuntaisena. Yksisuuntainen akkulturaatio ei juurikaan eroa assimilaatiosta. Kaksisuuntaisessa akkulturaatiossa nähdään, että kahden tai useamman kulttuurillisen ryhmän kohdatessa, vaikuttavat ne kaikki jollain tavoilla toisiinsa. Myös valtaväestö mukautuu osaltaan kulttuurien kohtaamisesta johtuvaan uuteen tilanteeseen. Maahanmuuttajat eivät ainoastaan sulaudu uuden asuinmaansa kulttuuriin ja omaksu uusia toimintatapoja, vaan akkulturaatiossa on mahdollista säilyttää oman alkuperäisen kotimaan kulttuuri ja olla näin kahden kulttuurin jäsen. (Liebkind 2006, 14.)

Akkulturaation tutkimuskentällä merkittävää työtä on tehnyt John W. Berry, joka kehitti nelikentän akkulturaatioilmiön yksinkertaistamiseksi. Berryn mallissa akkulturaatio voidaan karkeasti jakaa neljään eri vaihtoehtoon: jo äsken mainittuun *assimilaatioon* sekä *integraatioon*, *separaatioon* ja *marginalisaatioon* (kuvio 1). Tähän jaotteluun vaikuttavat kaksi komponenttia: kulttuurin säilyttämisen aste sekä kontakti ja osallistuminen uuteen ympäristöön. Kulttuurin

KUVIO 1. Akkulturaatiostrategiat (Berry 1997, 10).

säilyttäminen tarkoittaa sitä, kuinka tärkeänä pidetään omaa alkuperäistä kulttuuria ja halukkuutta säilyttää se omassa elämässä. Kontakti ja osallistuminen tarkoittavat halukkuutta toimia ja olla kontaktissa toisten kulttuurillisten ryhmien kanssa. Akkulturaation neljä vaihtoehtoa määrittävät pääosin näiden kahden muuttujan eri kombinaatioista. (Berry 1997, 9–10.)

Assimilaatio tarkoittaa täyttä sulautumista uuteen kulttuuriin. Tässä mallissa halutaan omaksua uusi kulttuuri täysin ja halutaan olla läheisissä tekemisissä uuden kulttuurin toimijoiden kanssa. Oman kulttuurin säilyttämisen aste on siis matala ja halu osallistua uuteen ympäristöön on suuri. *Integraatiossa* puolestaan halutaan olla toimijoina uudessa kulttuurissa, mutta samalla pyritään säilyttämään oma alkuperäinen kulttuuri. *Separaatiossa* halukkuus toimia uudessa kulttuurissa on matalalla tasolla, omaa alkuperäistä kulttuuria pidetään suuressa arvossa ja ollaan tekemisissä lähinnä oman alkuperäisen kulttuurin edustajien kanssa. *Marginalisaatio* tarkoittaa tilannetta, jossa omaa kulttuuria ei ole mahdollista säilyttää ja halukkuus kanssakäymiseen uuden kulttuurin toimijoiden kanssa on syystä tai toisesta vähäistä. *Marginalisaatio* johtuu usein syrjinnästä tai eksklusiosta. Nämä neljä mallia perustuvat sille oletukselle, että akkulturoitua ryhmä tai yksilö saa itse päättää miten akkulturoituu. (Berry 1997, 9–10.) Kaikissa tilanteissa tämä ei ole mahdollista. Muun yhteiskunnan asenteet ja odotukset maahanmuuttajan sopeutumisesta vaikuttavat akkulturaatioprosessiin (Berry ym. 2011, 322). Liikunnan kentällä akkulturaation käsitteet voidaan yksinkertaistaa liikuntaryhmien muotoon. Assimilaatiostrategia on käytössä, kun maahanmuuttajat liikkuvat sekaryhmässä kantasuomalaisten kanssa. Integraation voidaan nähdä toteutuvan, kun maahanmuuttaja liikkuu sekä edellä mainituissa ryhmissä että maahanmuuttajien omissa ryhmissä. Separaatiostrategian voidaan nähdä toteutuvan, kun etnisiä liikuntaryhmiä painotetaan muiden kustannuksella. (Zacheus ym. 2012, 101.)

Berryn erotteluja ja yksinkertaistuksia on käytetty tutkimuksissa niin paljon, että Wardin (2008) mukaan ne saattavat jo rajoittaa tutkijoiden ajatusmalleja. Berryn mallille ja sen komponenteille on esitetty kritiikkiä varsinkin liiallisesta yksinkertaistamisesta. Esimerkiksi kulttuurin säilyttäminen ei ole aivan niin yksinkertainen asia, kuin mitä mallista voisi päätellä. Monet vähemmistöjen edustajat tasapainoilevat kahden kulttuurin välillä ja kulttuurien ristiriidat voivat aiheuttaa negatiivisia psykologisia ja sosiaalisia seurauksia. (Ward 2008.) Tutkimuksissa

on myös ehdotettu akkulturaation tutkimista käyttäytymisen perusteella, ei asenteiden, kuten Berryn nelikenttämallissa. Ward ja Kus (2012) raportoivat tutkimuksessaan, että tutkittavien itse ilmoittamat akkulturaatiokäyttäytymiset saattavat olla luotettavampi tapa tutkia sopeutumista kuin asenteet.

Useimmiten akkulturaatio on ymmärretty sopeutumiseksi uuteen kulttuuriin. Integraatio on yleisesti nähty suotuisimpana akkulturaatiostrategiana. (Liebkind 2006, 17–21.) Suomessakin maahanmuuttajien sopeutumiseksi käytetään kotoutumistoimenpiteitä, joiden tavoitteena on integraatio (ks. Laki kotoutumisen edistämisestä 2010; Pyykkönen 2003, 94). Integraatio voi tapahtua ainoastaan, jos molemmat kohtaavat ryhmät hyväksyvät toisensa. Maahanmuuttajien kohdalla tämä tarkoittaa velvoitetta opetella yhteiskunnan arvot ja säännöt. Valtaväestöryhmän täytyy osaltaan valmistaa eri instituutiot siihen, että ne voivat palvella kulttuurillisesti erilaisia ryhmiä. (Berry 1997.)

Liikuntaa on usein käytetty integraation välineenä (Zacheus & Hakala 2010). Näin ollen akkulturaatioteorian käsitteitä voidaan käyttää myös liikuntakulttuurin tarkastelemiseen. Integraatiokriittisissä näkemyksissä on esitetty, että käytännön toimintamalleja tuotettaessa olisi vältettävä ajattelutapaa, jossa vähemmistöön kuuluvien tulisi sopeutua valtaväestön kulttuurisiin ehtoihin ilman, että niitä kyseenalaistettaisiin. Kriitikot nostavat esille, että tasavertaisissa kohtaamisissa, vuorovaikutuksen molemmille osapuolille pitäisi tapahtua jotain. (Pyykkönen 2003, 96.) Voidaan siis ajatella, että liikuntaryhmän ja maahanmuuttajataustaisen lapsen kohdatessa molemmissa pitäisi tapahtua muutoksia. Tutkimuksissa on esitetty, että todellisen integraation toteutumiseksi, joitakin liikuntakulttuurimme esteitä olisi syytä madaltaa (esim. Kim 2009, 171; Maijala 2014, 56). Akkulturaatioprosessi näyttääytyy tutkielmassani liikuntaseurojen muutosprosessien, sopeutumiskeinojen ja sopeutumisen tarkasteluna.

Akkulturaatiosta on hankalaa tehdä yleistäviä toteamuksia, sillä jokainen kulttuurillinen ryhmä ja akkulturaatioprosessin kokija on erilainen (Berry 1997). Sosiaalinen konteksti vaikuttaa akkulturaation luonteeseen (Elbe ym. 2018). Akkulturaatioprosessi on erilainen riippuen esimerkiksi yksilön taustasta, suhtautumisesta omaan kulttuuriin sekä uuden kotimaan kulttuurista ja asenteista (Jasinskaja-Lahti 2000, 20–21). Siihen liittyy myös monenlaisia

prosesseja ja muutoksia, jotka ovat riippuvaisia myös ympäristöstä. Tällaisia ovat esimerkiksi ympäristön asenteet ja sosiaalinen tuki. (Berry 1997.) Tämä tarkoittaa, että myös liikuntaympäristön ominaisuudet saattavat vaikuttaa siinä liikkuvan yksilön akkulturaatioon. Liikuntaryhmissä on mahdollista esimerkiksi vahvistaa omaa etnistä identiteettiään liikkumalla yhdessä samaa etnistä ryhmää edustavien ihmisten kanssa. Toisaalta liikkuminen eri kulttuureista tulevien ihmisten kanssa voi johtaa parempaan vuorovaikutukseen ja lopulta integraatioon. (Elbe ym. 2018; Allen ym. 2009.)

2.2 Tutkielman tavoitteet ja tutkimuskysymykset

Tutkielmani tarkoituksena on selvittää liikuntaseurojen keinoja tukea maahanmuuttajataustaisten lasten liikuntaa. Tutkielmassa kartoitetaan, millaisia kokemuksia liikuntaseuroilla on maahanmuuttajataustaisten lasten osallistamisesta ja sitouttamisesta omaan toimintaansa. Tavoitteena on tuoda ilmi millaisia toimenpiteitä seurat ovat kokeilleet ja millaiset heidän kokemuksensa näiden toimenpiteiden onnistumisesta on. Samalla tarkoituksena on tuoda muiden seurojen tietouteen onnistuneita keinoja maahanmuuttajataustaisten lasten ja nuorten liikunnan tukemiseen. Tutkielmassa pureudutaan myös siihen, millaisena seurojen edustajat näkevät liikuntaseurojen mahdollisuudet edistää maahanmuuttajataustaisten lasten liikuntaa.

Akkulturaatiostrategioista tutkimusten mukaan tavoiteltavin on integraatio (esim. Berry 1997; Ward 2008). Jotta integraatio toimisi, on vastaanottavan yhteiskunnan annettava tukensa maahanmuuttajien kotoutumisen hyväksi (Berry 1997). Liikunta on yhteiskuntamme hyväksymä työkalu kotouttamisen edistämiseen (ks. Opetusministeriö 2010). Ensimmäinen tutkimuskysymykseni liittyy siihen, miten urheiluseurat ovat osaltaan vastanneet monikulttuurisuuden ilmiöön.

1. *Millaisilla toimenpiteillä liikuntaseurat ovat pyrkineet edistämään maahanmuuttajataustaisten lasten ja nuorten liikuntaa?*

Toisessa tutkimuskysymyksessä tarkastellaan sitä, millaiset keinot seurat ovat kokeneet toimiviksi ja millaiset eivät. Lisäksi tarkastellaan seurojen kokemusta maahanmuuttajataustaisten lasten liikunnan edistämisestä.

2. *Millaisia kokemuksia seuroilla on maahanmuuttajataustaisten lasten ja nuorten liikuntaa edistävästä toimenpiteistä?*

Ensimmäiseen tutkimuskysymykseen pyrin vastaamaan luvussa kuusi ja toiseen luvussa seitsemän. Edeltävästä toki löytyy myös seurojen ajatuksia toimenpiteistä ja niiden toimivuudesta. Jälkimmäisessä pyrin siirtymään yksittäisten toimenpiteiden vaikuttavuudesta koko seuran monikulttuurisuustyöhön ja sen realiteetteihin.

2.3 Tutkielman toteutus laadullisella tutkimusmenetelmällä

Tutkimuskysymysten kautta työni määrittyi alusta asti laadulliseksi eli kvalitatiiviseksi. Laadullisen tutkimuksen lähtökohtana on todellisuuden käsittäminen moninaisena ja pyrkimys tutkimuksen kohteen kokonaisvaltaiseen ymmärtämiseen (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 1997, 152). Moninaisuus ja kokonaisvaltaisuus näkyy tutkielmassani liikuntaseurojen kokemusten kautta. Jokainen tutkielman seura toimii omassa ympäristössään ja jokainen haastateltava kokee monikulttuurisuuden omalla tavallaan. Kokemukset eivät kuitenkaan jää yksittäisiksi, vaan tutkielmassani rakennetaan kirjallisuuden ja seurojen äänien kautta ymmärrystä ilmiöstä kokonaisuudessaan. Kvalitatiivisen tutkimuksen päämääränä on enemmänkin löytää ja paljastaa tosiasioita kuin todistaa jotain (Hirsjärvi ym. 1997, 152). Tutkielmassani ei ole hypoteesia, jolle hakisin näyttöä, vaan pikemminkin kysymyksiä, joilla on mahdollista selvittää ilmiön luonnetta. Hypoteesittomuus laadullisessa tutkimuksessa tarkoittaa, että tutkimuksessa ei ole ennako-oletuksia tutkimuksen tuloksista (Eskola & Suoranta 1998, 19).

Laadullisessa tutkimuksessa tavoitteena ei ole tilastolliset yleistyksiset, vaan pikemminkin asiantilan kuvaus tai ymmärtäminen (Eskola & Suoranta 1998, 61). Tutkielmassani pyrkimys ei ole linjata, miten seurojen tulisi edistää maahanmuuttajataustaisten lasten liikuntaa, vaan kuvata, millaisia keinoja on käytetty ja miten ne ovat tietyssä ympäristössä toimineet. Näistä

seurojen kokemuksista on toki tarkoitus muodostaa teoreettisesti kestäviä näkökulmia (ks. Eskola & Suoranta 1998, 62). Keskeisessä osassa laadullista tutkielmaa ovat tutkijan tulkinnat, mutta tutkija ei määrää, mikä on tärkeää (ks. Hirsjärvi ym. 1997, 155).

Laadulliselle tutkimukselle ominaista on kerätä aineistoa, joka mahdollistaa ilmiön monipuolisen tarkastelun (Alasuutari 2011, 83–84). Laatu kuitenkin korvaa määrän. Usein laadullisissa tutkimuksissa keskitytään maltilliseen määrään tutkittavia, ja perehdytään näihin perusteellisesti. Tutkimusjoukko valitaan harkinnanvaraisesti, niin että tutkittavat täyttävät tietyt tunnusmerkit. (Eskola & Suoranta 1998, 18.) Tutkielmassani valitsin tutkimuskohteiksi kuusi liikuntaseuraa, joilla oli kokemusta monikulttuurisesta liikunnasta. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa hyödynnetään usein ihmistä tiedon keruun välineenä (Hirsjärvi ym. 1997, 155). Usein laadullisen tutkimuksen ominaispiirteinä pidetään myös tutkittavien osallistuvuutta (Eskola & Suoranta 1998, 16) sekä tutkijan ja tutkittavan kohteen välistä vuorovaikutusta (Hirsjärvi & Hurme 2015, 23). Edellä mainitut laadullisen tutkielman elementit näkyvät tutkielmassani valitsemani aineistonkeruumetodin myötä. Koin haastattelut helpoimmaksi tavaksi selvittää seurojen toimenpiteitä ja kokemuksia. Tekstissäni luvuissa kuusi ja seitsemän tutkittavien ääni kuuluu suorien sitaattien myötä.

Eskolan ja Suorannan (1998, 17) mukaan: ”*Objektiivisuus syntyy subjektiivisuutensa tunnistamisesta*”. Laadullista tutkimusta tehdessä on hyvä tiedostaa tutkijan arvopohja. Arvot ohjaavat meidän suhtautumistamme asioihin ja muovaavat myös ymmärrystämme (Hirsjärvi ym. 1997, 152). Jotta tutkielmani olisi mahdollisimman luotettava, on minun tunnistettava omat lähtökohtani ja arvopohjani. Vaikka tutkielman tekijänä pyrin olemaan mahdollisimman riippumaton ennakkoluuloista, niin tietoni ja ajattelumaailmani vaikuttavat silti tulkintaani. Aiheen valinta kumpusi halustani tehdä jotain itselleni tärkeää. Minua kiinnosti pakolaiskriisin myötä kiihtynyt keskustelu maahanmuutosta ja maahanmuuttajien kotoutumisesta. Aluksi ideana oli tutkia, miten jyväsyläläiset jalkapalloseurat ovat huomioineet maahanmuuttajataustaiset lapset toiminnassaan. Itselläni on kokemusta urheiluseurojen toiminnasta niin jalkapallon harrastajana, valmentajana sekä seuratyöntekijänä. Maahanmuuttajataustaisten lasten määrä toimimassani seurassa oli tuntumani mukaan hyvin vähäinen. Kentillä törmäsin joukkueisiin, joissa monikulttuurisuus oli paljon näkyvämpää. Tämä herätti kysymyksen, miksi joissain seuroissa liikkuu enemmän monikulttuurisia lapsia

kuin toisissa. Asian tutkiminen kariutui kuitenkin arveltuani, että Keski-Suomen seuroissa ei todennäköisesti juurikaan ole seuroja, jotka olisivat asiaan paneutuneet. Päätinkin laajentaa tutkimukseni kohdejoukkoa koskemaan koko Suomea ja kaikkien lajien edustajia. Koin, että näin saisin mielenkiintoisempia ja syvempiä näkemyksiä asiasta.

2.4 Tutkielman fenomenologis-hermeneuttinen lähestymistapa

Fenomenologis-hermeneuttisella otteella pystyn parhaiten lähestymään tutkimaani ilmiötä. Hermeneutiikan ytimessä on tulkinnallisuus (Tuomi & Sarajärvi 2018, 52). Koen kuitenkin, että pelkkä tulkinta ei tutkielmassani riitä, vaan minun täytyy myös kuvailla ilmiötä. Fenomenologia tuo tämän puolen tutkielmaani. Toisaalta taas pelkkä fenomenologia ei riitä, sillä ilmiö vaatii myös tulkintaa. Ymmärrän fenomenologis-hermeneuttisen lähestymistavan tietoon siten, että todellisuus näyttäytyy ihmiselle aina hänen kokemuksensa myötä, eikä siten, että olisi jokin absoluuttinen todellisuus (ks. Tuomi & Sarajärvi 2018, 30). Tämä konkretisoituu tutkielmassani seurojen kokemusten kautta sekä tulkintani myötä.

Fenomenologis-hermeneuttinen tutkimusperinne sijoittuu laajemman hermeneuttisen perinteen alle (Tuomi & Sarajärvi 2018, 29). Hermeneutiikassa tietoa tuotetaan hahmottamalla asioiden suhteita toisiin asioihin ja tarkastelemalla ilmiötä suhteessa toisiin ilmiöihin (Jyväskylän yliopisto 2015). Keskeisenä ideana on hermeneuttinen kehä, joka nähdään ymmärtämisen perusteena. Hermeneuttiseen kehään kuuluu esiymmärrys ja ymmärryksen kehittyminen. Hermeneutiikassa ymmärrystä ei ajatella staattisena johonkin pisteeseen loppuvana, vaan prosessina, jossa tutkijan ymmärrys muuttuu ja muuttaa myös tutkijan ajatuksia. (Kakkori & Huttunen 2014.) Kokonaisuuden muodostumiseen vaikuttaa yksityiskohtien tulkinta ja kokonaisuuden perusteella tehdään taas yksityiskohdista uusia hahmotuksia (Jyväskylän yliopisto 2015). Näin ollen ymmärrys muuttuu tulkinnan kehällä jatkuvana prosessina. Tutkielmassani hermeneutiikka ilmenee juuri prosessina, jossa ymmärrykseni on muuttunut eri vaiheiden myötä.

Fenomenologian tehtävä sen kehittäjän Edmund Husserlin mukaan on antaa uusi pohja sekä tieteelle että filosofialle. Husserlilaisen fenomenologian ytimessä on tietoisuuden tutkiminen

kokemuksen ja havaintojen avulla. (Kakkori & Huttunen 2014.) Fenomenologiassa tutkitaan sitä, mikä meille kokemusmaailmassamme ilmenee. Jokainen meistä saattaa kokea todellisuuden eri tavoilla, riippuen omista ominaisuuksistamme ja aikaisemmista kokemuksista. Kokemukset todellisuudesta merkitsevät meille aina jotain eli ne eivät ole vain neutraalisti olemassa. Tutkittaessa kokemuksia tutkitaan niiden merkityksiä meille. (Laine 2015.) Tutkielmaani valitsemassa hermeneuttisessa fenomenologiassa ilmiön tutkiminen ymmärretään tulkinnalliseksi (ks. Perttula 2000). Voidaan sanoa, että ilmiöt ovat läsnä ihmisen kokemusmaailmassa ja tutkijan tehtävä on avata nämä käsitteiksi ja tulkita ilmiöitä (Tuomi & Sarajärvi 2018, 31). Fenomenologia näyttäytyy tutkielmassani tavoitteena luoda kuvaus ilmiöstä tiedostaen kuitenkin, että tutkielmani käsittää vain pienen tutkimusjoukon näkökulmia ja tulkintaa, joka saattaa osin kummuta arvomaailmastani.

Vaikka tutkielmassani käsitelläänkin yksittäisten seurojen tilanteita ja kokemuksia, kertovat ne myös jotain suomalaisesta liikuntakentästä. Fenomenologia korostaa yksilön kokemuksia, mutta tiedostaa myös ihmisen yhteisöllisyyden. Kokemusten merkitykset rakentuvat yhteisöissä. Jokainen meistä kokee oman todellisuutensa, mutta yhteisön jäsenenä meidän kokemuksemme todellisuudesta ovat melko samanlaisia. Sen takia yksittäiset kokemukset voivat kertoa meille yhteisöstämme jotain. Toisaalta erilaisissa kulttuureissa elävillä ihmisillä merkitysrakenteet voivat olla hyvin erilaisia. (Laine 2015, 32.) Tämän takia esimerkiksi tutkielmani tulkinnat pätevät ainoastaan tässä suomalaisessa yhteisössä, jossa elämme.

Hermeneutiikassa omat lähtökohdat on tunnistettava, jotta voi erottaa omat ennakkonäkemykset muiden tekstien tai puheen joukosta (Gadamer 2005, 34). Aiheen valinnan hetkellä esiymmärrykseni ilmiöstä keskittyi lähinnä tietämykseni ja kokemukseeni seuratoiminnasta. Tosin seuratoimintakokemukseni eivät olleet kovin monikulttuurisia. Minulla ei siis ollut juurikaan käsitystä siitä, millaisilla tavoilla liikuntaseuroissa oli pyritty edistämään maahanmuuttajataustaisten lasten liikuntaa tai miten seurakokivat asian. Ymmärrykseni muuttui ja syventyi, kun aloin lukea aiheesta tehtyä tutkimusta ja kirjallisuutta. Hermeneuttinen ymmärtäminen vaatii omien ennakkokäsitysten pidättelemistä (Gadamer 2005, 38). Kirjallisuuteen tutustuessani ja haastatteluiden tohinassa yritinkin pitää mieleni avoimena. Esittelen seuraavissa luvuissa kirjallisuuden avulla kehittyneitä ymmärrystäni maahanmuutosta, kotoutumisesta, liikuntaseuroista sekä maahanmuuttajien liikkumisesta.

Hermeneutiikkaan liittyy myös käsitteiden määrittelyn keskeneräisyys, joten lukuja on viilattu vielä tutkielman kirjoittamisen loppuvaiheessa ymmärryksen kulkiessa hermeneuttista kehää eteenpäin.

Fenomenologia siis painottaa kokemusten sekä ilmiöiden tutkimista ja niiden analysointia. Hermeneutiikka puolestaan pyrkii ymmärrykseen ja tulkintaan. (Kakkori & Huttunen 2014.) Tutkielmani tavoitteena on selvittää liikuntaseurojen tekemiä toimenpiteitä maahanmuuttajataustaisten lasten liikunnan edistämiseksi. Kyseessä on yhteiskuntamme monikulttuurisuuden lisääntymisestä johtuva ilmiö. Samalla tarkoituksena on tutkia liikuntaseurojen kokemuksia näistä toimenpiteistä ja monikulttuurisuuden edistämisestä. Tavoitteena on tulkita ja ymmärtää seurojen todellisuutta.

3 MAAHANMUUTTAJIEN KOTOUTUMINEN

3.1 Maahanmuuttaja käsitteenä

Maahanmuuttoon ja etnisyyteen liittyvät käsitteet ovat arvolatautuneita ja moniulotteisia. Puhuessani tutkielmastani olen törmännyt monenlaisiin eri kysymyksiin sekä kyseenalaistuksiin varsinkin siitä, kuka on maahanmuuttaja. Missä vaiheessa maahanmuuttaja muuttuu suomalaiseksi? Jos on elänyt suomalaisessa kulttuurissa koko elämänsä, miten silloin voidaan kutsua maahanmuuttajaksi? Tässä luvussa kirjoitan auki, mitä tutkielmassa tarkoitetaan maahanmuuttajalla ja maahanmuuttajataustaisilla lapsilla ja nuorilla. Kuvailen myös Suomen maahanmuuton luonnetta.

Maahanmuuttajalla tarkoitetaan ulkomaan kansalaista, joka on muuttanut pysyvästi tai toistaiseksi Suomeen (Väestöliitto 2020). Tässä tutkielmassa maahanmuuttajataustaisilla lapsilla ja nuorilla tarkoitetaan Suomen tai muun maan kansalaisia, jotka ovat joko itse muuttaneet tai heidän vanhempansa ovat muuttaneet Suomeen jostain muusta maasta. Maahanmuuttajien sekä ulkomailla että Suomessa syntyneet lapset ovat jo merkittävä väestöryhmä ja heidän hyvinvointinsa on tärkeä asia yhteiskunnalle (Martikainen & Haikkola 2010, 7–10). Tutkimuksissa on käytetty termiä monikulttuuriset nuoret kuvaamaan maahanmuuttajataustaisia nuoria (Harinen & Ronkainen 2010, 275). Itsekin käytän välillä käsitettä monikulttuuriset lapset ja nuoret välttääkseni toistoa. Termi on myös ehkä vähemmän latautunut, ja siihen ei liity niin suuria ennakkokäsityksiä. Maahanmuuttaja voi olla poissulkeva ja loukkaava termi joillekin lapsille ja nuorille (Harinen 2005, 83). Maahanmuuttajuuteen saatetaan arkielämässä liittää erilaisia mielikuvia poikkeavasta ulkonäöstä, uskonnosta ja kulttuurista. Maahanmuuttajaksi ajatellaan usein vain länsimaiden ulkopuolelta Suomeen muuttaneita, vaikka todellisuudessa iso osa maamme maahanmuuttajista on eurooppalaisista maista tulleita. (Peltola 2014, 17.) Peltolan (2014, 17) mukaan maahanmuuttajaksi nimeäminen on rodullistavaa vallankäyttöä, jolla suljetaan ihminen suomalaisuuden ulkopuolelle.

Toisaalta en tutkimuksessani voi välttää maahanmuuttajakäsitettä, sillä koko tutkielmani määrittäytyy maahanmuuttajuuden ympärille. Käsitän maahanmuuttajuuden nimenomaan

demografisena asiana. Toivon, että en tutkielmani myötä luo todellisuutta, jossa maahanmuuttajat käsitetään jonain ”toisena”. Osa maahanmuuttajista saattaa tarvita enemmän tukea osallistuakseen suomalaiseen liikuntaharrastukseen ja sen takia tätä erilaisten ihmisten kirjoa kannattaa tarkastella erillisenä ryhmänä. Erotuksena maahanmuuttajiin, voidaan puhua kantaväestöstä tai valtaväestöstä. Kuten Martikainen ja Tiilikainen (2007) käytän tässä tutkielmassa itsekin käsitettä valtaväestö, sillä se kuvaa myös valtasuhteita, jota eri ryhmien välille muotoutuu.

Maahanmuuttajista puhuessa on siis tiedostettava ja korostettava, että kyse on hyvin heterogeenisestä joukosta. Ulkomaalaistaustaiset ovat tulleet Suomeen monesta eri syystä. Pakolaiset ovat muuttaneet Suomeen joko itsenäisesti turvapaikanhakijoina tai kiintiöpakolaisina ulkomaalaisilta pakolaisleireiltä. Muuton syynä saattaa olla myös perheen yhdistäminen. Kolmantena syynä voidaan mainita työperäinen muutto, jonka läpikäyneitä kutsutaan usein siirtolaisiksi. (Martikainen & Tiilikainen 2007.) Suomeen usein muutetaan myös opintojen perässä. Maahanmuuttajat ovat erilaisia niin muuton syyn takia kuin kotimaansa puolesta. Kaikista eniten ulkomaalaistaustaisia on Suomessa entisestä Neuvostoliitosta. Muita isoja taustamaaryhmiä ovat Viro, Irak, Somalia ja entinen Jugoslavia. (Tilastokeskus 2019.) Kun muistetaan, että akkulturaatioon vaikuttaa sekä kulttuurilliset ominaisuudet että liikkuvuuden syy, Suomen maahanmuuttajien kirjossa on todennäköisesti hyvin monenlaista eri akkulturaatioprosessia.

Suomea on perinteisesti koskettanut enemmän maastamuutto kuin maahanmuutto. Ulkomailta Suomeen muuttaneet olivat 1990-luvun alkuun asti suurimmaksi osin paluumuuttajia ja heidän jälkeläisiään. Sen jälkeen suurin osa tulijoista on ollut ulkomaalaistaustaisia. (Korkiasaari & Söderling 2007, 262.) Nykyisin Suomi on muuttunut maastamuuttomaasta maahanmuuttomaaksi ja maahanmuuton merkitys kasvaa koko ajan. 2000-luvulla vieraskielisen väestön määrä Suomessa on kolminkertaistunut. Globalisaatio ja erilaiset kriisit maailmalla sysäävät yhä enemmän ihmisiä liikkeelle ja Suomenkin on varauduttava pakolaisten määrän nousuun. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2016.) Vuoden 2018 lopussa Suomessa asui 402 619 ulkomaalaistaustaista henkilöä (Tilastokeskus 2019).

Suomen maahanmuuttajat ovat melko nuorta väestöä ja maahanmuuttajista viidesosa on lapsia (Työ- ja elinkeinoministeriö 2016). Muuttoikä on keskeinen merkitys maahanmuuttajan elämään. Lapsena tai nuorena maahan muuttaneet eroavat merkittävästi aikuisena maahan muuttaneisiin tai maahanmuuttajien lapsiin. (Martikainen & Tiilikainen 2007.) Maahanmuutto saattaa vaikuttaa sukupolvien välisiin suhteisiin perheessä ja aiheuttaa ns. akkulturaatiokuilun (Alitolppa-Niitamo 2010, 51–52). Lapsi voi monesti olla nopeampi oppimaan sekä kieltä että uutta kulttuuria ja tällöin lasten ja aikuisten roolit voivat hämärtyä. Moni lapsi ja nuori saattaa elää myös erilaisten kulttuuristen odotusten keskellä. Vanhemmat saattavat odottaa toisenlaisia arvoja ja käyttäytymistä kuin ehkä koulussa ja kavereiden kanssa odotetaan. (Alitolppa-Niitamo & Ali 2001, 145; Goforth, Pham & Oka 2015.)

Monikulttuurisuus on Suomessa painottunut erityisesti tietyille alueille. Ulkomaalaistaustaisista yli puolet asuu Uudellamaalla. (Tilastokeskus 2020.) Isoissa kaupungeissa kuten Helsingissä, Turussa ja Tampereella valtaväestön suhtautuminen maahanmuuttajiin on myönteisempää kuin pienemmissä kaupungeissa ja maaseudulla (Jaakkola 2009, 78).

3.2 Maahanmuuttajien kotoutuminen yhteiskunnan näkökulmasta

Akkulturaatiostrategioista parhaaksi nähdään monessa yhteiskunnassa ja tutkimuksissa integraatiomalli (esim. Berry 1997; Ward 2008). Termi integraatio juontaa juurensa latinan sanasta *integer*, joka tarkoittaa eheää. Eheyttäminen, kokonaistuminen sekä yhdentymisen ovat täten integraation synonyymeja. (Pyykkönen 2003, 94.) Integraatio on Myrenin (1999, 35) sanoin: ”...*todellista yhteiskuntaan kuulumista, päätöksentekoa ja osallistumista. Tämän eteen maahanmuuttajien on tehtävä paljon töitä ja kaadettava useita raja-aitoja.*” Suomessa käytetään usein integraation sanavastineena kotoutumista. Kotoutuminen on laissa määritelty yhteiskunnan ja maahanmuuttajan vuorovaikutteiseksi kehitykseksi (Laki kotoutumisen edistämisestä 2010).

Kotoutumisprosessi on jokaiselle ihmiselle erilainen ja siihen vaikuttavat monet taustatekijät (ks. luku 2.1). On kuitenkin todettu, että vaikeinta kotoutuminen Suomeen on 13–25 -

vuotiaana. Hankaluudet johtuvat siitä, että identiteetin rakennusvaihe on tuolloin pahasti kesken. Käsiteltävää on paljon, kun samaan aikaan maahanmuuttajanuori kohtaa uuden ympäristön ja sosialisatioprosessin. (Doherty & Taylor 2007; Jasinskaja-Lahti 2000, 24; Zacheus ym. 2012, 242.) Akkulturaation aiheuttamia sosiaalisia ongelmia kutsutaan usein akkulturaatiostressiksi. On todettu, että itsensä kokeminen syrjinnän uhriksi aiheuttaa akkulturaatiostressiä. Myös ongelmat vieraan kielen kanssa ovat merkittävä syy psykologisiin ongelmiin. (Jasinskaja-Lahti 2000, 22–23) Jos ihminen ei integroidu yhteiskuntaan eli kotouttamisen ei toimi, voi tämä johtaa separaatioon tai marginalisaatioon. Heikko sosiaalinen, ekonominen ja kulttuurillinen asema voi pahimmillaan johtaa jäämään yhteiskunnan ulkopuolelle (Itkonen 1999,14). Tätä ilmiötä kutsutaan syrjäytymiseksi (ks. Forsander 2001, 42).

Suomalainen yhteiskunta pyrkii välttämään näitä sopeutumisongelmia kotouttamistoimilla. Kotouttaminen tarkoittaa kotoutumista edistävää toimintaa, jonka tavoitteena on auttaa maahanmuuttajia osallistumaan suomalaisen yhteiskunnan toimintaan kuten muutkin maassa asuvat. Kotouttaminen tarkoittaa lähinnä niitä toimia, joilla yhteiskunta pyrkii vaikuttamaan maahanmuuttajan arkeen ja elämään. Pyrkimyksenä on auttaa maahanmuuttajia sisäistämään yhteiskunnan normit ja keskeiset tavat sekä oppimaan uuden kotimaan kieli. Kotouttamiseen kuuluu kuitenkin myös integraatiostrategian mukaisesti oikeus oman kulttuurin ja uskonnon harjoittamiseen. (Laki kotoutumisen edistämisestä 2010; Opetusministeriö 2010; Pyykkönen 2003, 94.)

Kotouttaminen on lailla säädeltyä toimintaa. Vuonna 2011 on säädetty laki kotoutumisen edistämisestä, jolla korvattiin vuonna 1999 säädetty maahanmuuttajien kotouttamisesta ja turvapaikanhakijoiden vastaanotosta annettu laki (493/1999). Lain tavoitteena on tukea ja edistää kotoutumista ja maahanmuuttajan mahdollisuuksia osallistua suomalaiseen yhteiskuntaan. Laissa määritellään kotoutumista tukevat toiminnot kunnan peruspalveluiksi. (Laki kotoutumisen edistämisestä 2010.) Kuntien vastuulla on alueillaan kotouttamisohjelmien laatimisesta ja niiden toteutumisen ja vaikutusten valvomisesta (Työ- ja elinkeinoministeriö 2020b). Paikallistasolla kotouttamistoimista vastaavat kuntien kanssa yhteistyössä elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukset (Opetusministeriö 2010). Valtion tasolla kotouttamistoimista

vastaa työ- ja elinkeinoministeriö. Liikuntaa ja nuorisotyötä koskevat asiat puolestaan kuuluvat opetus- ja kulttuuriministeriön toimialaan. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2020b.)

Julkinen hallinto pitää kotoutumista liikunnan avulla tärkeänä (Työ- ja elinkeinoministeriö 2016, 52). Kunnat ovat lain velvoittamina olleet tärkeässä roolissa järjestämässä valtion tukemaa kotouttamistoimintaa, jossa myös liikunta on ollut tärkeässä roolissa. Opetusministeriö on vuodesta 1996 lähtien tukenut kotouttamista liikunnan avulla. Silloin ministeriö ohjasi varoja Suomen Liikunta ja Urheilu -järjestön kautta suvaitsevaisuuden edistämiseksi. Järjestö jakoi tukea eteenpäin monikulttuurisiin liikuntatoimintoihin. (Opetusministeriö 2010.) Nykyisin rahojen reitti on muuttunut. Vuodesta 2011 lähtien opetus- ja kulttuuriministeriö on jakanut aluehallintovirastojen kautta kehittämisavustusta maahanmuuttajien kotoutumiseen liikunnan avulla (Pasanen & Laine, 2017). Avustus voidaan myöntää kunnille, rekisteröidyille yhdistyksille, säätiöille ja yrityksille, jotka järjestävät vastaanottokeskustoimintaa (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2020). Vuonna 2018 avustuksia myönnettiin yhteensä 861 000 euroa 30 eri hankkeeseen. Hankkeista iso osa (15 kpl) toteutettiin Etelä-Suomessa. Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintovirasto jakoi tukea 11:ta hankkeeseen. Pohjois-Suomessa jaettiin tukea kahdelle hankkeelle ja Lounais-Suomen sekä Lapin aluehallintovirastot kumpikin jakoivat kukin yhden avustuksen alueelleen. Kaikki tuensaajat olivat kuntia lukuun ottamatta Suomen Punaista Ristiä. (Aluehallintovirasto 2019.)

Myös kolmas sektori pyrkii edistämään monikulttuurista liikuntaa. Kaksi maahanmuuttajaliikuntaa edistävää järjestöä perustettiin 1990-luvulla: Suomen monikulttuurinen liikuntaliitto Fimu sekä Liikkukaa – Sports for all ry (Opetusministeriö 2010). Myöhemmin vuonna 2009 on perustettu monikulttuurisille naisille kohdennettu MoNaLiiku eli monikulttuuristen naisten hyvinvointi ja liikunta ry (Monaliiku 2020). Myös maahanmuuttajayhdistykset järjestävät erilaista liikuntaa. Lajiliitoista lähinnä Palloliitto on ollut aktiivinen monikulttuurisuuden tukija (Opetusministeriö 2010). Edellä mainittujen lisäksi liikuntaseurat järjestävät monikulttuurista toimintaa. Syvennyn liikuntaseuramaailmaan paremmin seuraavassa luvussa.

3.3 Maahanmuuttajien kotoutuminen liikunnan avulla

Liikunnalla ja urheilulla on merkittävä asema suomalaisten vapaa-ajassa (Kim 2009, 161). Poliitikot ovat nähneet liikunnan ihanteellisena keinona parantaa ihmisten välistä yhtenäisyyttä (Zacheus & Hakala 2010). Liikunta on nähty terveellisenä ja moraalisesti hyvänä harrastuksena ja liikunnasta on tehty koko kansan harrastus. Suomalaisista jopa 90 prosenttia ilmoittaa harrastavansa liikuntaa vähintään kaksi kertaa viikossa (Vehmas 2015, 187). Suosion takia ei olekaan yllättävää, että liikuntaa on sovellettu myös arvopohjaiseen toimintaan, kuten monikulttuurisuuden edistämiseen. Liikuntasektorilla kotouttamistoimenpiteet pyrkivät osallistamaan maahanmuuttajat liikuntatoimintaan samoin kuten muutkin maassa asuvat. Urheilua ja liikuntaa pidetään toimivana kotouttamiskeinona sen universaalisuuden ja konkreettisuuden takia. Koska urheilu on tunnettua ympäri maailman, on sen avulla mahdollista luoda vuorovaikutusta maahanmuuttajien ja kantaväestön välille. (Opetusministeriö 2010.) Liikunta toimii myös sosiaalistamisen välineenä, sillä se on luonteeltaan yhteisöllistä (Itkonen & Laine 2015, 11). Liikunta on myös yksi harvoja sosiaalisen kanssakäymisen areenoja, johon julkinen hallinto voi ylipäättään vaikuttaa (Krouwel, Boonstra, Duyvendak & Veldboer 2006).

Liikuntatoiminnan kautta syntynyt vuorovaikutus voi edistää maahanmuuttajan sosiaalisten suhteiden kehittymistä ja osallisuutta suomalaiseen yhteiskuntaan (Opetusministeriö 2010). Akkulturaatioprosessin tuloksena voidaan pitää sopeutumista uuteen yhteiskuntaan. Sopeutuminen voidaan jakaa kahteen tasoon; psykologiseen adaptaatioon sekä sosiokulttuuriseen adaptaatioon. (Berry 1997; Searle & Ward 1990.) Liikunta voi vaikuttaa positiivisesti molempiin. Psykologinen sopeutuminen viittaa yksilön sisäisiin muutoksiin, kuten identiteetin muodostumiseen sekä mielenterveyteen ja tyytyväisyyteen uuteen elämään (Berry 1997; Jasinskaja-Lahti 2000, 7). Liikunta voi edistää maahanmuuttajataustaisten lasten ja nuorten kuulumisen tunnetta ja vahvistaa identiteetin luomista (Walseth 2006). Akkulturaatio elämän eri alueilla voi olla erilaista. Menestyminen liikunnassa voi kohentaa itsetuntoa, silloinkin kun muu elämä ei välttämättä suju niin hyvin (Zacheus ym. 2012, 225). Liikunta voi myös tarjota tilan, jossa voi toteuttaa omia intressejään ja unohtaa arjen velvoitteet (Walseth 2006).

Sosiokulttuurilliset muutokset tarkoittavat sopeutumista toimimaan uudessa kotimaassa. (Berry 1997; Jasinskaja-Lahti 2000, 7). Pelatessa ja liikkuen ryhmässä voi oppia sekä liikunnassa että yhteiskunnassa vallitsevia sääntöjä ja toimintatapoja (esim. Fagerlund & Maijala 2011, 61; Myrén 2003, 107; Zacheus ym. 2012, 94). Esimerkiksi uusi aikakäsitys on asia, jonka liikuntaharrastuksessa voi oppia. Suomalaisessa kulttuurissa aikatauluista pidetään kiinni todella jämpästi. Toisissa kulttuureissa ei tällainen välttämättä ole tuttua, ja liikuntaharrastus voi auttaa opettelemaan uusi käsitys ajasta. (Zacheus ym. 2012, 95.) Osallistuessa ryhmän toimintaan maahanmuuttaja voi myös luoda ihmissuhteita ja kartuttaa sosiaalista pääomaa, joka edistää hänen toimintakykyään uudessa yhteiskunnassa (ks. esim. Fagerlund & Maijala 2011, 60; Myrén 2003, 108). Liikuntaryhmiin osallistumisen on myös todettu myös kehittävän maahanmuuttajien kielitaitoa, mikä auttaa kotoutumisessa merkittävästi (ks. esim. Doherty & Taylor 2007; Myrén 2003, 108).

Liikunnan ja kotoutumisen välillä on kuitenkin tunnistettu myös päinvastaisia yhteyksiä. Osallistuminen liikuntaan voi aiheuttaa myös ulkopuolisuuden tunteita (Doherty & Taylor 2007). Jos kielitaidossa tai pelien tuntemuksessa on puutteita, voi tämä johtaa kuulumattomuuden tunteeseen. Muiden liikkujien mahdolliset ennakkoluulot ja rasismi saattavat haitata maahanmuuttajan sopeutumista. (Doherty & Taylor 2007.) Eurooppalaisessa tutkijapiirissä esiintyykin kriittisempiä mielipiteitä liikunnan käyttämisestä kotoutumisen keinona. Walseth ja Fasting (2004) kokosivat yhteen eurooppalaista tutkimusta vähemmistönaisten osallistumisesta liikuntaan. Tutkimusten perusteella ei ole mielekästä todeta liikunnan edesauttavan kotoutumista, mutta toisaalta niiden perusteella ei voi todeta, että liikunta ei edesauta kotoutumista. Liikunta ja kotoutuminen ovat monisyisiä ilmiöitä, joten yleistäviä toteamuksia ei ole heidän mielestään hedelmällistä tehdä.

Kritiikkiä on esitetty myös yltiöoptimistiseen kuvaan liikunnan potentiaalista. Andersson (2002) muistuttaa, että urheilu ei ole muusta yhteiskunnasta irrallinen osa, eivätkä urheiluseurat ole neutraaleja kohtaamispaikkoja. Osallistuminen liikuntatoimintaan saattaa luoda kuulumattomuuden tunnetta, jos kuuluu erilaiseen sosiaaliseen luokkaan kuin muut osallistujat (Walseth 2008). Kouwel ym. (2006) toteavat, että urheilu saattaa johtaa olemassa olevien hierarkioiden vahvistumiseen ja konfliktien syntymiseen. Euroopassa rassistisia purkauksia esiintyy sekä aikuisten että lasten pelikentillä (FRA 2010, 7). Myös suomalaiset asiantuntijat

tunnistivat konfliktien syntymisen mahdollisuuden urheilukentällä (Zacheus ym. 2012, 100). Näyttäisikin siltä, että liikunta voi vaikuttaa monella eri tapaa maahanmuuttajan kotoutumiseen riippuen siitä, miten se on järjestetty (Elbe ym. 2018).

Maahanmuuttajien oma mielipide tuntuisi olevan myönteinen liikunnan integroivaan vaikutukseen. Lehtosaaren (2010) pro gradu -tutkielmassa suurin osa maahanmuuttajista oli sitä mieltä, että liikunta auttaa kotoutumisessa. Myrénin (1999, 88) haastatteluissa maahanmuuttajat uskoivat harrastusten, kuten liikunnan, vähentävän ennakkoluuloja, opettavan kieltä sekä rakentavan ihmissuhteita. Zacheuksen ym. (2012) tutkimuksessa kuitenkin noin puolet tutkimuksen maahanmuuttajista olivat sitä mieltä, että liikunta ei ollut vaikuttanut heidän kotoutumiseensa ja puolet kokivat sen hyödyttäneen kotoutumista. Kymmenen prosenttia oli sitä mieltä, että liikunta oli vaikeuttanut sopeutumisprosessia. (Zacheus ym. 2012, 215.) Zacheuksen ym. haastattelemat asiantuntijat olivat pääosin sitä mieltä, että liikunta edesauttaa kotoutumista (Zacheus ym. 2012, 90).

3.4 Maahanmuuttajien osallistuminen liikuntatoimintaan

Walseth ja Fasting (2004) erottavat toisistaan integraation liikunnan avulla ja integraation liikunnassa. Ensimmäinen tarkoittaa edellisessä luvussa käsiteltyä kiinnittymistä yhteiskuntaan liikunnan keinoin ja jälkimmäinen tarkoittaa itse liikuntatoimintaan osallistumista. Edellisessä luvussa esittelin liikunnan mahdollista roolia kotoutumisessa. Tässä luvussa tarkastellaan integraatiota liikunnassa eli maahanmuuttajien osallistumista liikuntatoimintaan.

Akkulturaation vaikutukset yksilön liikuntakäyttäytymiseen ovat riippuvaisia lukuisista muuttajista. Esimerkiksi kieli, synnyinpaikka, maassa asutut vuodet sekä yksilön ikä vaikuttavat hänen liikkumiseensa. (Robinson ym. 2011, 186.) Liikunta ei todennäköisesti ole ensimmäinen asia, johon maahanmuuttaja ryhtyy asettuessaan uuteen maahan. Maahanmuuttaja kokee ison mullistuksen elämässään, joka saattaa karsia joitain elämään kuuluneita osa-alueita, kuten liikunnan. Liikunta saattaa tulla mukaan arkeen, kun elämän perustarpeet on saatu turvattua. (Zacheus ym. 2012, 66.) Hollantilaisen tutkimuksen mukaan fyysinen aktiivisuus korreloi maassa vietettyjen vuosien ja kielitaidon mukaan (Hosper,

Klazinga & Stronks 2007). Akkulturaatioprosessin vaihe saattaa siis vaikuttaa liikunnan määrään. Tutkimuksessa huomattiin kuitenkin, että edistyneempi akkulturaatio lisäsi fyysistä aktiivisuutta vain siinä tapauksessa, kun tutkittavilla ei ollut lapsia, he asuivat houkuttelevilla asuinalueilla ja heidän työssään ei ollut fyysistä ponnistelua (Hosper, Klazinga & Stronks 2007). Maahanmuuttajien liikuntaan vaikuttavatkin hyvin yksilölliset syyt.

Akkulturaatiossa yksilön sopeutumisprosessiin liittyvät sekä hänen yksilölliset ominaisuutensa että taustamaan ja uuden kotimaan kulttuurit (Berry 1997). Myös maahanmuuttajan liikkumiseen vaikuttavat hänen syntymämaansa liikuntakulttuuri sekä uuden kotimaan liikuntakulttuurin erityispiirteet. Zacheus ym. (2012) nimeävät neljä mahdollista vaihtoehtoa maahanmuuttajan liikuntakäyttäytymiselle. Ensimmäisessä tilanteessa maahanmuuttaja tukeutuu jo alkuperäisessä kotimaassaan tuntemaansa urheilumuotoon ja jatkaa liikkumistaan samassa harrastuksessa. Esimerkiksi jalkapallo on maailman suosituin urheilulaji ja tuo monelle maahanmuuttajalle myös Suomessa mahdollisuuden liikkua tutulla tavalla. Toisessa tilanteessa maahanmuuttaja ei syystä tai toisesta voi jatkaa saman urheilumuodon parissa kuin mitä alkuperäisessä maassaan, ja joutuu joko etsimään uuden lajin tai sitten liikunnan harrastaminen jää kokonaan. Kolmannessa tilanteessa maahanmuuttaja ei ole kotimaassaan ollut liikunnallisesti aktiivinen, mutta löytää uudessa maassaan innon liikkua. Neljäs vaihtoehto on, että maahanmuuttaja on ollut kotimaassaan passiivinen liikkuja ja jää sellaiseksi myös uudessa kotimaassaan. Maahanmuuttajalla saattaa olla vaikeuksia tulla mukaan liikuntatoimintaan liikuntakulttuurien välisen kuilun takia. (Zacheus ym. 2012, 69.) Akkulturaatioteorian mukaan vaikeinta sopeutuminen uuteen ympäristöön on, kun lähtömaan ja uuden kotimaan kulttuurit ovat kaukana toisistaan (Berry 1997; Ward 2008). Jos liikunta on kovin erilaista kuin lähtömaassa, on luonnollista, että kynnys osallistua kasvaa.

Maahanmuuttajataustaiset ihmiset ovat aikaisemman tutkimuksen mukaan olleet Suomessa liikunnallisesti passiivisempia kuin kantäväestö (Zacheus, Koski & Mäkinen 2011). Kun verrataan nuoria 15–19 -vuotiaita, oli suomalaistaustaisten nuorten aktiivisuus hieman maahanmuuttajanuoria korkeammalla tasolla vuonna 2012 (Zacheus ym. 2012, 120). Tanskassa tehdyssä tutkimuksessa maahanmuuttajataustaisten lasten liikuntamäärät olivat samansuuruisia valtaväestön lasten kanssa (Nielsen ym. 2013). Maahanmuuttajat ovat hyvin heterogeeninen ryhmä ja osa maahanmuuttajista on erittäin aktiivisia liikkujia ja toiset vähemmän aktiivisia.

Myrénin (1999, 100) kyselyssä alle 15-vuotiaat maahanmuuttajat harrastivat yleisimmin liikuntaa kerran tai kaksi kertaa viikossa, mutta 24 prosenttia vastaajista liikkui useammin.

Maahanmuuttajataustaiset miehet ovat usein aktiivisempia liikkujia kuin naiset. Etnisten vähemmistöjen naisten liikkumattomuus on todettu monissa niin suomalaisissa kuin eurooppalaisissa tutkimuksissa (ks. Lehtosaari 2010; Walseth & Fasting 2004; Zacheus ym. 2011) Vähäisempää liikkumista on perusteltu yleensä uskonnollisilla ja kulttuurillisilla syillä (Zacheus 2010). Suomessa maahanmuuttajanaisten liikunta-aktiivisuus saattaa nousta kotoutumisen myötä. Yhteiskunnassamme myös liikunnan harrastaminen on melko tasa-arvoista, joten naiset voivat muuttaa käsitystään siitä, miten he voivat liikkua. (Zacheus ym. 2012, 125.)

Kuten valtaväestölläkin, maahanmuuttajien suosiossa on kuntoliikunta. Kävely, pyöräily ja uinti ovat erityisen suosittuja lajeja. Muita suosittuja harrastuksia ovat jalkapallo, kuntosali, lenkkeily, lentopallo ja tanssi. (Myrén 1999, 88; Zacheus ym. 2012, 148–149.) Eroa valtaväestön harrastamiin lajeihin ei juurikaan ole. Talvilajit eivät kuitenkaan ole kovin suosittuja maahanmuuttajataustaisten keskuudessa, toisin kuin valtaväestön. Lajien suosio vaihtelee myös kotimaan perusteella. (Zacheus ym. 2012, 152–154.) Jalkapallon rooli maahanmuuttajataustaisten miesten ja lasten liikuttajana on iso. Myrénin (1999, 103) kyselyyn vastanneista maahanmuuttajataustaisista miehistä puolet harrastivat jalkapalloa. Samassa tutkimuksessa myös alle 15-vuotiaista vastaajista puolet kertoivat liikkuvansa jalkapallon parissa. Kim (2009) nimeää monikulttuuristen nuorten suosiossa oleviksi lajeiksi myös sosiaalkulttuurillisesti orientoituneet lajit eli esimerkiksi nuorisokulttuurilliset lajit tai niin sanotut maahanmuuttajakulttuurilliset lajit. Maahanmuuttajakulttuurisilla lajeilla hän tarkoittaa sellaisia lajeja, joita määrittää vahvasti maahanmuuttajuus tai etnisyys sekä valtaväestöltä sulkeutuminen. Erityisen suosittuja nämä lajit näyttävät olevan vähän aikaa sitten Suomeen muuttaneilla pojilla, joiden kulttuurillinen etäisyys valtaväestöön on suuri. (Kim 2009, 163–164.) Honkasalo, Harinen ja Anttila (2007, 28) nostavat nuorisokulttuurillisista lajeista esiin skeittauksen, jossa myönteinen suhtautuminen monikulttuurisuuteen on osa lajikulttuuria.

Maahanmuuttajien syyt harrastaa liikuntaa ovat hyvin samankaltaisia suomalaistaustaisillakin. Tärkeimpiä syitä liikunnan harrastamiseen ovat terveys ja hyvinvointi, kunnon kohottaminen ja rentoutuminen sekä yhdessäolo ja ystävyysuhteet. (Myrén 1999, 87; Zacheus ym. 2012, 213.) Liikuntaa myös pidetään hyvänä tapana käyttää aikaa (Myrén 1999, 89). Honkasalon ym. (2007, 29) mukaan maahanmuuttajataustaiset nuoret pitivät liikuntaa tärkeinä kunnon ylläpidon takia, mutta he kertoivat myös nauttivansa tietyistä liikuntalajeista, että halusivat käyttää vapaa-aikansa lajin parissa.

4 SUOMALAISET LIIKUNTASEURAT

4.1 Liikuntaseurojen toimintaympäristö

Liikuntakulttuuri ei ole irrallaan muusta yhteiskunnasta, sillä se sijoittuu suomalaiseen ympäristöön, instituutioihin sekä normeihin (vrt. Andersson 2002). Suomalaisen kulttuurin ominaispiirteet ja muutokset näkyvät siis myös liikuntaseuratoiminnassa (ks. Koski & Mäenpää 2018a, 19). Suomalaiseen liikuntakulttuuriin kuuluu kova työnteko, sisu, pidättyväisyys sekä kehumisen harvinaisuus. Suomalaisten on myös väitetty seuraavan sääntöjä tarkemmin kuin muiden kulttuurien edustajat. (Zacheus ym. 2012, 21.)

Liikunta on järjestetty Suomessa kolmen sektorin yhteistyönä. Julkisen sektorin tehtävä on ollut tarjota edellytykset ja olosuhteet liikunnan harrastamiselle. Kolmas sektori, jonka tärkeimpänä tekijänä ovat olleet liikuntaseurat, on ollut merkittävin liikuntapalvelujen tarjoaja. Yksityisen sektorin rooli on ollut tarjota liikuntaa voittoa tavoitellen. (Ilmanen 2015, 20.) Ajat ovat kuitenkin muuttuneet ja julkishallinto ei ole pystynyt vastaamaan ihmisten liikuntatarpeiden kasvuun. 1990-luvun taantuman myötä julkinen sektori on antanut entistä enemmän vastuuta yhdistyksille palvelujen järjestämisen saralla. (Ilmanen & Kontio 2003, 121.) Sama trendi on jatkunut vuoden 2008 talouskriisin jälkeen. Kolmannen sektorin rooli on sen myötä vahvistunut ja myös yksityinen sektori on kasvattanut suosiotaan. (Ilmanen 2015, 34.)

Suomalaisella seuratoiminnalla on ollut erittäin merkittävä rooli suomalaisessa liikuntakentässä ja jopa yhteiskuntamme rakentamisessa. Vaikka liikunnan kenttä monimuotoistuu, ovat seurapysyneet suomalaisen liikunnan perusyksikköinä. (Koski & Mäenpää 2018b.) Liikuntaseurat ovat perinteisesti olleet osa kansalaisyhteiskuntaa, eli perustuneet kansalaisten vapaaseen halukkuuteen järjestäytyä ja toimia. Tämä tarkoittaa, että seurojen toiminta on perustunut ihmisten vapaaehtoiseen toimintaan. Edelleen suurin osa seuroista toimii vapaaehtoisten työpanoksella. (Ilmanen 2015, 20.) Koski ja Mäenpää (2018a, 15) määrittelevät liikuntaseuran Heinilää (1986) mukailleen näin: ”*Liikuntaseura on toimintayksikkö, jonka toimintaan osallistuvat toteuttavat intressejään liikuntaosallistumisessa ja yhdessä toimien kartuttavat ja ohjaavat voimavaroja seuran tai sen siipien suojassa toimivan ryhmän toimivuuden ja*

toimintatarkoituksen hyväksi.” Liikuntaseuran toiminnassa tärkeää on siis päästä toteuttamaan yksilöiden liikuntaintressejä, mutta myös toiminnan sosiaalinen puoli motivoi osallistumaan. Seurat tarjoavat alustan yhteisöllisyydelle ja luovat yhteenkuuluvuuden tunnetta. Verrattuna omaehtoiseen liikuntaan, seuroille on ominaista säännöllisempi ja intensiivisempi toiminta (Koski 2000a).

Periaatteessa liikuntaseurat ovat vapaita toteuttamaan omaa ideologiaansa ja pyrkimään kohti omia tavoitteitaan. Liikuntaseurat ovat kuitenkin sidonnaisia muihin liikuntakentän toimijoihin sekä ympäröivään yhteiskuntaan (Itkonen 1996, 78). Seurat eivät siis ole olemassa tyhjiössä, vaan varsinkin paikallistason tekijät vaikuttavat niiden toimintaan. Esimerkiksi kunnan tai yksityisen sektorin tarjoamat liikuntatilat ja niiden maksut vaikuttavat suoraan seurojen toimintaan. Tämän lisäksi kunnilta saatetaan saada avustuksia joko yleisesti tai tietynlaiseen toimintaan. (Koski & Mäenpää 2018a, 104.) Myös lajiliitoilla saattaa olla erittäin merkittävä rooli seurojen toiminnan määrittäjänä. Liitot voivat pyrkiä ohjaamaan lajin seuroja tiettyyn toimintatapaan ja lajiliittojen kilpailuihin osallistuvilta seuroilta saatetaan vaatia laatukriteerejä. Toisaalta liitot ovat seurojen järjestäytymisen tuloksia, joten niillä pitäisi olla vaikutusvaltaa liiton päätöksiin (ks. Hossain, Suortti & Kallio 2013, 45). Seurat joutuvat myös jatkuvasti määrittämään paikkaansa liikuntakulttuurissa ympäristön muuttuessa ja uusien ilmiöiden myötä (Itkonen 1996, 78–79). Esimerkiksi globalisaatio sekä monikulttuuristuminen ovat ilmiöitä, joihin seuratkin ovat alkaneet kiinnittää huomiota (Koski & Mäenpää 2018a, 34).

Käytän tutkielmassani nimenomaan käsitettä liikuntaseurat. Vaihtoehtoisia ilmaisuja olisivat voineet olla liikunta- ja urheiluseurat sekä urheiluseurat. Käsite liikuntaseura kehitettiin 1980-luvulla ja sen ajatuksena on, että liikunta kattaa myös urheilun (Koski & Mäenpää 2018a, 11). Liikuntalaissa (390/2015) käsite liikunta tarkoittaa kaikkea omatoimista tai järjestettyä liikunta- ja urheilutoimintaa pois lukien huippu-urheilun. Huippu-urheiluseuroille ominaista on tarkka työnjako ja sopimussääntely sekä urheilijan tai joukkueen toimiminen urheilutuotteena (Itkonen 2015, 55; Szerovay 2015, 127). Tutkielmani ei käsittele tällaisia huippu-urheiluseuroja, joten näen liikuntaseuran hyvänä yleiskäsitteenä tutkimalleni seurojen joukolle.

4.2 Liikuntaseurojen ominaispiirteet

Liikunnan ja urheilun (ja niiden sisällä oman lajin) edistäminen on luonnollisesti ollut seurojen tärkein tehtävä. Suomalaiset liikuntaseurat ovat kuitenkin muiden yhdistysten tapaan olleet aatteelliselta pohjalta perustettuja. (Koski & Mäenpää 2018a, 34.) Poliittika on nykyisin poistunut seurojen arjesta lähes täysin ja ainakin näennäisesti ajetaan yhteistä, puolueetonta liikunnan hyvän aatetta (Ilmanen & Kontio 2003, 121). Pelkkä liikunta itsessään ei ole riittänyt toiminnan ainoaksi perusteluksi, vaan seuroissa on usein painotettu toiminnan kasvatuksellista puolta. Sääntöjen ja reilun pelin kunnioitus, terveet ja raittiit elämäntavat sekä tapakasvatus ja käytöstavat ovat olleet perinteisesti seuroille tärkeitä edistämisen aiheita. Viime aikoina myös rauhan, ystävyuden ja yhteisymmärryksen arvot ovat kasvattaneet merkitystään seuratoiminnassa. Suvaitsevaisuus ja yhdenvertaisuus ovat myös seuroille tärkeimpien arvojen joukossa. (Koski & Mäenpää 2018a, 34–35.) Kuitenkin Kosken ja Mäenpään (2018a) selvityksen mukaan vain viidennes seuroista piti muuta kuin valtakieltä puhuvien palveluun panostamista tärkeänä ja maahanmuuttajien huomioiminen oli tärkeää ainoastaan joka neljännelle seuralle. Kolmannes seuroista ei pitänyt viimeksi mainittua lainkaan tärkeänä. (Koski & Mäenpää 2018a, 37.)

Suomalainen yhteiskunta pitää tärkeänä lasten ja nuorten liikuntaa. Esimerkkinä tästä on, että opetusministeriön seuratuki jaetaan nimenomaan lasten ja nuorten liikunnan kehittämiseen (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2020). Samat arvot näyttävät määrittävän myös liikuntaseurojen toimintaa. Suomalaisten seurojen tärkein kohdennus on lasten ja nuorten toiminta. Seurat pitävät kuitenkin tärkeänä toiminnan monipuolisuutta ja useat seurat haluavat panostaa myös terveysliikunnan ja kilpaurheilun toimintoihin. Kilpaurheilu on nostanut merkitystään seurojen arvostuksissa viimeisen vuosikymmenen aikana. (Koski & Mäenpää 2018a, 46.)

Tarkalleen ei tiedetä, paljonko seuroja toimii tällä hetkellä aktiivisesti. Suomeen on historiassa perustettu jopa 30 000 seuraa, mutta osa on lopettanut toimintansa tai ei järjestä aktiivisesti toimintaa. Yhdistysrekisteri kertoo seuroja olevan noin 14 000 ja kuntien tietojen mukaan aktiivisia seuroja on noin 9000–11 000. Suurin osa seuroista on yhden lajin erikoisseuroja. Lajeista suurimpia seurojen määrän perusteella ovat jalkapallo, salibandy, hiihto sekä

yleisurheilu. (Koski & Mäenpää 2018b.) Seurojen määrä ei välttämättä kerro kaikkea lajin suosiosta. Suosituimpien lajien seurat ovat usein isoja ja toisaalta pienemmillä lajeilla harrastajamäärät seuroissa voivat olla pieniä. Lajien kirjo kasvaa, kun uusia lajeja keksitään ja aletaan harjoittaa seuroissa. Vuonna 2016 urheiluseurojen lajeja oli 135 erilaista. (Koski & Mäenpää 2018a, 41.) Seuroissa liikkujia oli määritelmästä riippuen vuonna 2000 lähes miljoonasta puoleentoista miljoonaan (Koski 2000a).

Miten liikuntaseurat sitten määritellään? Olemmattomia liikuntakenttää koskettavia yhteiskunnallisia muutoksia ovat eriytyminen ja toiminnan monimuotoistuminen (Koski & Mäenpää 2018a, 102). Seurat voivat olla hyvin erityyppisiä. Vastakohtia edustavat esimerkiksi kaveriporukan perustama ”kevytseura” ja osakeyhtiöperustainen ammattilaisseura (Szerovay 2015, 128). Molempia voi kutsua urheiluseuraksi, mutta kovin paljon muuta yhteistä niillä ei välttämättä ole. Tätäkin tutkielmaa varten jouduin tekemään selkeät rajaukset, minkä tyyppiset seurat lukeutuvat tutkielmani perusjoukkoon. Kartoitusta tehdessäni löysin mm. yhdistyksiä, jotka järjestivät liikuntaa, mutta perimmäisenä tavoitteenaan ei ollut liikunnan edistäminen vaan maahanmuuttajien kotouttaminen. Monimuotoistuminen voikin luoda erilaisia malleja ja vaihtoehtoja seuraliikunnan toimintatarjonnalle (Koski & Mäenpää 2018a, 102).

Koski ja Mäenpää (2018a, 102) tunnistavat merkittäviksi seurakenttää ravisteleviksi muutoksiksi myös kustannusten nousun sekä ammattimaistumispyrkimykset. Nykyisin seuroilta odotetaan ja vaaditaan yhä enemmän niin toimihenkilöiden asiantuntemusta kuin olosuhteiden laatua. Ammattimaistuminen näkyy seurojen arjessa palkattujen työntekijöiden määrässä ja toiminnan laadussa. Jo joka viidennessä seurassa on päätoiminen työntekijä ja joka kolmannessa töitä tehdään osa-aikaisesti. (Koski & Mäenpää 2018b.) Lisääntyneet vaatimukset seuratoiminnan laadukkuudelle aiheuttavat haasteita toiminnan resurssien riittävyyden suhteen (Koski & Mäenpää 2018a, 19). Valmentajien tulee olla kouluttautuneempia, heitä pitää olla enemmän, tilojen ja välineiden tulee olla laadukkaita. Tämä kaikki tarkoittaa, että toimintaan tarvitaan enemmän taloudellisia resursseja. Iso osa seurojen rahoituksesta tulee suoraan harrastajilta jäsenmaksujen ja muiden osallistumismaksujen muodossa (Szerovay 2015, 123). Laadun paraneminen seuroissa todennäköisesti tuntuu siis suoraan vanhempien lompakossa. Maahanmuuttajien liikunnan näkökulmasta ammattimaistumispyrkimykset ja niihin liittyvä kustannusten nousu voivat aiheuttaa haasteita. Vaikka maahanmuuttajien joukossa tulot

vaihtelevat suuresti, usein tilanne on, että käytettävissä olevat varat ovat usein vähäisemmät kuin valtaväestön edustajilla (FRA 2010, 50). Toisaalta ammattimaistuminen voi auttaa uusien käytäntöjen luomista esimerkiksi kerhotoiminnan muodossa. Ammattimaistuminen on myös lisännyt asiantuntemusta seuroissa. (Koski & Mäenpää 2018a, 68–75).

Ammattimaistumisen rinnalla näkyy kehityskulku, jossa seurojen jäsenistä on tullut enemmän asiakas- tai kuluttajatyypisiä osallistujia. Seurauskollisuutta ei nähdä enää kovinkaan tärkeänä asiana, vaan seura nähdään enemmänkin palveluntarjoajana. Seuran sijasta kiinnitytään ryhmään, jossa harrastaminen tapahtuu ja näin ollen osallistuminen toimintaan niin vapaaehtoisena kuin liikkujana on entistä projektiluontoisempaa. (Koski 2000a.) Liikuntaryhmä saatetaan nähdä tuotteena, jonka täytyy miellyttää asiakastaan eri tavoilla (Szerovay 2015, 129).

4.3 Liikuntaseurojen toimintaan osallistujat

Liikuntaseuroissa liikkuvat kaikenikäiset ihmiset ja seurojen rooli lasten liikuttajana on erittäin tärkeä. Lapset osallistuvat seuratoimintaan aktiivisesti ja lähes kaikki lapset ainakin kokeilevat seurassa harrastamista (Koski & Mäenpää 2018b). Kaikista yleisintä urheiluseurassa harrastaminen on 11–12 -vuotiaille. Alakouluikäisistä lähes puolet liikkuvat seuroissa ja 15–19 -vuotiaista harrastajia oli 35 prosenttia 2000 -luvun alussa. (Lehtonen & Hakonen 2013, 14.). LIITU-tutkimuksen mukaan vuonna 2018 seuroissa liikkui 62 prosenttia 9–15 -vuotiaista lapsista. (ks. taulukko 1; Blomqvist, Mononen, Koski & Kokko 2019.) Tyttöjen osallistuminen seuratoimintaan on ollut kasvussa. Pojat harrastivat liikuntaa urheiluseuroissa merkittävästi enemmän 1990 -luvulle asti. (Lehtonen & Hakonen 2013, 17.) Tähän päivään tultaessa, erot ovat pienentyneet ja 9–15 -vuotiaista tytöistä 56 prosenttia liikkuvat seuroissa. Pojista sama luku on 58 prosenttia. (Blomqvist ym. 2019.) Yhä nuoremmat tulevat seuratoimintaan mukaan ja lähes 60 prosenttia aloittaa jo ennen kouluikää (Koski & Mäenpää 2018b; Blomqvist ym. 2019).

TAULUKKO 1. Liikuntaseuraharrastaminen sukupuolen mukaan vuonna 2018. (Blomqvist ym. 2019)

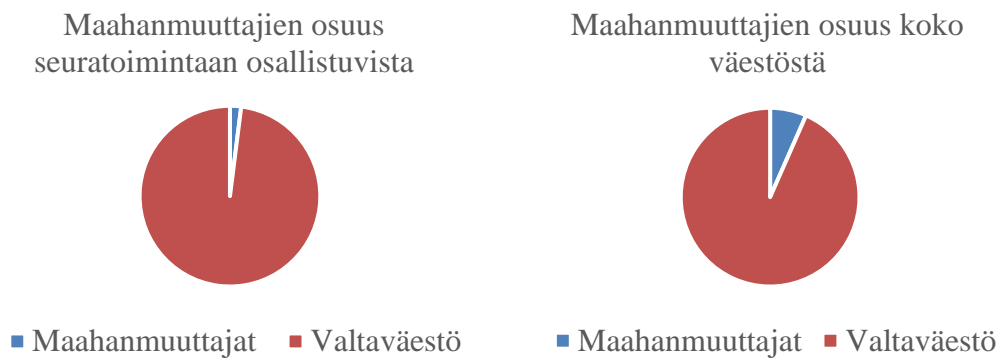
	POJAT	TYTÖT
Harrastan säännöllisesti ja aktiivisesti	47 %	47 %
Harrastan silloin tällöin	11 %	9 %
En harrasta, mutta olen aiemmin harrastanut	30 %	31 %
En harrasta, enkä ole koskaan harrastanut	12 %	13 %
Yhteensä	100 %	100 %
n	1527	1665

Lapset aloittavat useimmiten ohjatun liikunnan kiinnostuksesta lajiin. Kavereiden ja vanhempien vaikutus harrastuksen aloittamiseen on myös hyvin merkittävä. Hyvä ryhmähenki ja harrastuksessa olevat kaverit ovat myös motivaation säilymisen kannalta iso tekijä lasten urheiluharrastuksessa. Tärkeitä syitä harrastuksen jatkamiseen ovat sosiaalisen ympäristön lisäksi lajin viehätys, halu pysyä kunnossa sekä kilpailujen ja otteluiden tuoma ilo. (MLL 2018.) Voidaan myös ajatella, että osallistuminen liikuntaseuran toimintaan on osa identiteetin rakennusprojektiä. Nyky-yhteiskunnassa vapaa-ajan valinnat ovat merkittävä keino identiteetin määrittelyyn. (Koski 2000b.)

Lapsen oma into ei aina riitä, vaan perhetekijöillä vaikuttaisi olevan iso vaikutus lasten harrastamiseen urheiluseurassa. Vanhempien suhtautuminen liikuntaan näyttäisi periytyvän lapsille. Lisäksi vanhemmilla on usein iso vaikutus liikuntaseuraharrastuksen aloittamisessa. (Aarresola & Konttinen 2012.) Palomäki ym. (2016) tutkivat perheen merkitystä yläkouluikäisten lasten urheiluseuraharrastuneisuuteen. Perheen tulot vaikuttivat lasten harrastamiseen, niin että suurituloisten lapsista valtaosa osallistui seuratoimintaan, kun taas pienituloisissa perheissä alle puolet lapsista otti osaa toimintaan. Myös Puronaho (2014, 58) tutki lasten kilpaurheiluharrastusten kustannuksia, ja totesi, että seuratoiminnassa mukana olleiden perheiden keskimääräiset bruttotulot olivat yli 80 000 euroa vuodessa. Vain reilulla kolmasosalla suomalaisista lapsiperheistä tulot ylittävät tämän summan. (Puronaho 2014, 58.) Aktiivisempia osallistujia seuratoimintaan olivat myös ne nuoret, joiden vanhemmat olivat korkeasti koulutettuja (Palomäki ym. 2016). Ohjattuun liikuntaharrastukseen näyttää tulleen kynnys, joka kaikista haavoittumassa asemassa olevien lasten ja nuorten on hankala ylittää.

Maahanmuuttajien määrä on lisääntynyt seuratoiminnassa, mutta he eivät ole yhtä innokkaita osallistujia kuin kantaväestö. Kosken ja Mäenpään (2018a, 54) tutkimuksessa vajaa kaksi prosenttia seurojen osallistujista oli maahanmuuttajia. Koko väestöstä maahanmuuttajien osuus on 6,6 prosenttia (kuvio 2). Zacheuksen ym. (2012, 177) tutkimuksessa maahanmuuttajat osallistuivat liikunnan seuratoimintaan suunnilleen yhtä paljon kuin kantaväestökin. Suurin ero kantaväestön osallistumiseen verrattuna oli maahanmuuttajataustaisten naisten vähempi osallistuminen seurojen toimintaan. Walseth ja Fasting (2004) toteavat vähemmistöön kuuluvien naisten liikkuvan vähemmän ainoastaan juuri organisoidun liikunnan parissa.

Koko väestön tilastoja peilaten, myös maahanmuuttajataustaiset nuoret ovat aktiivisempia osallistumaan liikuntaseurojen tapahtumiin kuin vanhemmat ikäluokat (Lehtosaari 2010, 90). Monikulttuurisista nuorista noin kaksi kolmasosaa osallistuu seuratoimintaan (Pyykkönen 2007, 21). Kuitenkin Mannerheimin lastensuojeluliiton (2018, 36) kyselyn mukaan maahanmuuttajataustaiset lapset jäävät mukaan kaksi kertaa todennäköisemmin ohjatun liikunnan ulkopuolelle kuin muut lapset.

KUVIO 2. Maahanmuuttajien osuus seuratoimintaan osallistujista sekä maahanmuuttajien osuus koko väestöstä (Koski & Mäenpää 2018a, 54).

Tanskalaisessa tutkimuksessa maahanmuuttajataustaiset lapset liikkuvat yhtä paljon kuin kantaväestön lapset. Ainoa ero liikkumisessa oli se, että maahanmuuttajataustaiset lapset osallistuivat urheiluseuratoimintaan merkittävästi vähemmän. He puolestaan liikkuvat enemmän omatoimisesti. Vähäiseen osallistumiseen seuratoimintaan vaikuttivat alemmat materiaaliset resurssit sekä vähäisempi perheen urheilutausta. (Nielsen ym. 2013.) Myös Ruotsissa ja Norjassa on todettu maahanmuuttajataustaisten nuorten olevan vähemmän aktiivisia osallistumaan urheiluseuratoimintaan (Fagerlund & Majjala 2011, 19).

Seuratoimintaan osallistumisen saattaa estää moni asia. Ihmiset saattavat olla osallistumatta liikuntaseuran toimintaan, jos seuratoiminta ei vastaa heidän intressejään tai on ristiriidassa niiden kanssa. (Heinilä 1986, 44.) LIITU-tutkimuksessa selvisi, että yli puolet lapsista pitivät liikuntaharrastuksensa esteenä liikuntalajin ohjauksen puutetta kodin läheisyydessä. Lisäksi lapset ja nuoret kertoivat muiden harrastusten sekä liikuntaharrastuksen kalleuden estävän heidän osallistumistaan. (Koski & Hirvensalo 2019.) Merkittäviä syitä lasten ja nuorten seuratoimintaan osallistumattomuuteen olivat myös kiinnostavan tai sopivan lajin puute, motivaation puute sekä se, ettei ole kyytiä harrastuspaikalle (Blomqvist ym. 2019). Lasten ja nuorten kohdalla on puhuttu paljon myös drop-out ilmiöstä, jossa liikuntaseuraharrastus lopetetaan jo melko nuorena. Isoimpia syitä lasten ja nuorten halukkuuteen lopettaa harrastaminen seurassa ovat kyllästyminen lajiin, se ettei viihdy joukkueessa tai harjoitusryhmässä ja se ettei harrastaminen ollut tarpeeksi innostavaa (Blomqvist ym. 2019).

5 TUTKIMUSAINEISTO JA SEN ANALYYSI

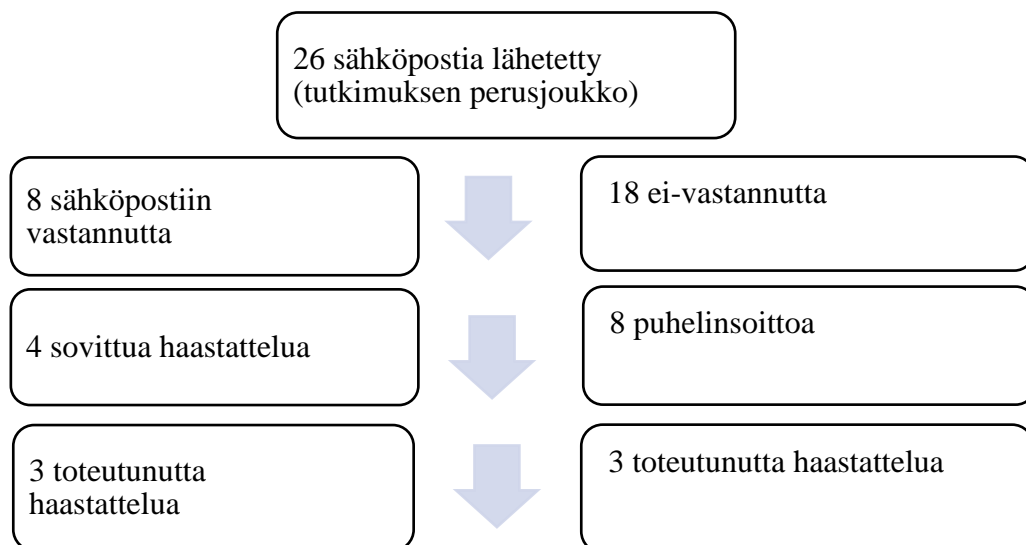
5.1 Tutkimusjoukon valinta ja tavoittaminen

Kvalitatiivisessa tutkimuksessa kohdejoukko valitaan tarkoituksenmukaisesti (Hirsjärvi ym. 1997, 155). Tutkielmani kohteena ovat urheilu- ja liikuntaseurat, jotka ovat tehneet toimenpiteitä edistääkseen maahanmuuttajataustaisten lasten ja nuorten liikuntaa. Halusin sellaisia seuroja mukaan, jotka olivat toimenpiteitä tehneet, näin ollen perusjoukokseni valikoitui monikulttuuristen liikuntaliittojen Liikkukaa ry:n ja Fimu ry:n jäsenseurat. Oletuksena oli, että näillä seuroilla olisi kokemusta monikulttuurisesta liikunnasta. Jäsenseuroista lähestyin sähköpostitse seuroja, jotka täyttivät seuraavat kriteerit. Seuran tuli olla (a) perustettu liikunnan järjestämistä varten. En ottanut tutkimukseeni mukaan sellaisia yhdistyksiä, jotka olivat ensisijaisesti perustettu monikulttuurista työtä edistämään. Halusin tutkia liikuntaseuroja, joiden ensimmäinen tehtävä oli liikunnan järjestäminen. Tulokset olisivat voineet olla hyvin erilaisia, jos yhdistysten primääri tehtävä olisi maahanmuuttajien kotouttaminen. Lisäksi kriteerinäni oli, että seuralla oli (b) toimivat www-sivut. Näin pystyin ensinnäkin helposti löytämään seuran ensisijaisen tehtävän (liikunnan tarjoaminen, monikulttuurisuuden edistäminen) sekä yhteystiedot yhteydenottoa varten. Kriteerinäni oli myös, että (c) seuroilla oli toimintaa lapsille ja/tai nuorille, jotka ovat tutkielmani aiheena.

Lähestyin seuroja sähköpostitse. Sähköpostini tavoitteena oli selvittää, mitkä näistä seuroista olivat todella tekemisissä maahanmuuttajataustaisten lasten liikunnan edistämisen kanssa. Sähköpostissani (liite 1) kysyttiin, ovatko seurat tehneet toimenpiteitä edellä mainitun asian eteen. Lähetin sähköpostin 26 seuralle. Tähän viestiin sain viisi myönteistä vastausta. Neljän seuran kanssa sovimme haastattelut. Yhden myönteisesti vastanneen seuran kohdalla toiminta keskittyi pääosin aikuisiin, joten päädyin olemaan haastattelemaan heitä. Kaksi seuraa vastasi minulle, että he eivät mielestään soveltuisi tutkielman kohteeksi, sillä heillä ei ollut tehty erityisiä toimenpiteitä. Myös kolmas seura vastasi samalla tavalla, mutta oli valmis silti haastatteluun. Päätin tässäkin tapauksessa vielä yrittää etsiä vaihtoehtoisia haastateltavia.

Koin, että neljä haastattelua ei välttämättä olisi riittävästi, joten seuraavaksi soitin seuroille, joilta vastausta ei ollut tullut. Soittojärjestykseen vaikutti seuran paikkakunta ja lajitarjonta. Halusin mukaan tutkimukseen mahdollisimman erilaisia seuroja, joten soitin ensin sellaisille seuroille, jotka edustivat erityyppistä seuraa kuin kaksi jo sovittua haastattelua. Soitin kahdeksalle seuralle, joista sain sovittua kolme haastattelua. Moni seuroista kertoi puhelimesta, etteivät ole juuri olleet tehneet toimenpiteitä tai että toimeliaisuus teeman suhteen oli ollut seurassa lähinnä yhden aktiivisen ihmisen kontolla. Useat seuroista kuitenkin piti aihetta tärkeänä, ja myös kehityksenkohteena omassa toiminnassaan.

Tämän prosessin (ks. kuvio 3) jälkeen sain siis sovittua haastattelun seitsemän seuran kanssa, jotka olivat jollain tapaa pyrkineet edistämään maahanmuuttajataustaisen lasten ja nuorten liikuntaa tai joilla oli muista syistä paljon monikulttuurisia lapsia ja nuoria mukana toiminnassa. Yksi haastateltava jättäytyi vielä pois nähtyään teemahaastattelurunkoni ja todettuaan, että keskustelusta tulisi hyvin harvasanainen, sillä seurassa ei juurikaan ollut tehty edellä mainittuja toimenpiteitä.

KUVIO 3. Haastateltavien tavoittamisprosessi

5.2 Tutkimusmenetelmänä teemahaastattelu

Tutkimuksen menetelmä määrittyy sen mukaan, minkälaista tietoa etsitään ja mistä (Hirsjärvi ym. 1997, 172). Päädyin valitsemaan tutkimusmenetelmäksi teemahaastattelun. Minua kiinnosti seurojen kokemukset ja ajatukset, joten koin luonnollisena tapana haastatella asianomaisia päästäkseni näihin kiinni. Metodina haastattelun tavoite on selvittää, mitä haastateltavalla on mielessään (Eskola & Suoranta 1999, 86). Tavoitteena oli myös selvittää millaisia toimenpiteitä seurat ovat tehneet. Etukäteen oli jo tiedossa, että seurojen kokemukset ja toimenpiteet saattavat olla hyvin erilaisia ja niihin liittyy monenlaisia näkökulmia. Lisäksi halusin päästä mahdollisimman syvälle seurojen kokemaan todellisuuteen, ja koin, että haastattelu on paras menetelmä tämän pyrkimyksen toteuttamiseksi. Hirsjärvi ym. (1997, 194) nimeävät haastattelun valinnan tutkimukseen perustelluksi, kun aihe tuottaa moninaisia vastauksia ja tarkoituksena on syventää saatavia tietoja.

Teemahaastattelu on puolistrukturoitu haastattelumenetelmä, jossa haastattelu kohdennetaan tiettyihin keskusteluteemoihin. Yksityiskohtaisten kysymysten sijaan, haastattelu kulkee teemojen puitteissa. (Hirsjärvi & Hurme 2015, 47–48.) Teemahaastattelu on ikään kuin lomakehaastattelun ja avoimen haastattelun välimuoto (Hirsjärvi ym. 1997, 196). Ennalta nimetyt teemat käydään haastattelussa läpi, mutta niiden käsittelyn laajuus ja järjestys vaihtelevat (Eskola & Suoranta 1999, 87). Tutkielmassani jokaisen haastateltavan edustaman seuran tilanne erosi jotenkin toisistaan. Toinen seura oli ottanut maahanmuuttajat huomioon eri tavalla kuin toinen seura. Täysin samat kysymykset jokaiselle haastateltavalle samassa järjestyksessä eivät siis olisi olleet tutkimuksen kannalta mielekkäitä. Kaikilla seuroilla ei ollut yhtä paljon kerrottavaa tietystä teemasta.

Teemahaastattelu mahdollistaa tutkittavien äänen kuulumisen (Hirsjärvi & Hurme 2015, 48). Koska tutkimukseni kiinnostuskohteena ovat nimenomaan seurojen kokemukset, teemahaastattelu tuntui kaikista luontevimmalta. Teemahaastattelun luonteelle on ominaista, että haastateltavan ajatuksille jää paljon tilaa, eli teemat ovat sen verran väljiä, että haastateltava

saa kertoa mietteistään aiheeseen liittyen suhteellisen vapaasti (Hirsjärvi & Hurme 2015, 104). Haastatteluissani tämä näkyi konkreettisesti, kun parikin haastateltavaa puheensa lomassa mietiskeli, että meneeköhän tämä aiheen ulkopuolelle. Annoin keskustelun jatkua, sillä haastateltavilla oli selvästi aiheesta ajatuksia. Teemahaastattelussa kysymysten muotoilu tai niiden järjestys ei ole tärkeää, vaan keskustelun pitäisi edetä luonnollisesti väljien teemojen puitteissa (Hirsjärvi & Hurme 2015, 104).

Ennen haastattelujen toteuttamista, tutustuin huolellisesti aiheestani tehtyyn kirjallisuuteen. Koin, että minun täytyy olla huolellisesti perehtynyt aiheeseen, ennen kuin voin lähteä keskustelemaan asiasta. Tein teemahaastattelurungon (liite 2) kirjallisuudessa esiintyneiden huomioiden perusteella ja hyödynsin varsinkin Fagerlundin ja Maijalan (2011) listaa hyvistä käytännöistä maahanmuuttajataustaisten lasten ja nuorten liikuntaan osallistumisen tukemiseksi. Vaikka usein teemahaastattelua suunniteltaessa, kysymyksiä ei laadita tarkasti etukäteen, itse halusin jo haastattelurunkoa tehdessäni muotoilla kysymyksiä valmiiksi. Näin tein siksi, että en halunnut haastattelutilanteessa unohtaa kysyä yksityiskohtaisia asioita, jotka olisivat voineet jäädä kysymättä, jos haastattelurunko olisi tehty suurpiirteisemmin.

Teemahaastattelurunko lähetettiin haastateltaville tutustuttavaksi ennen haastattelutilannetta. Tällä halusin varmistaa sen, että haastateltavat olisivat miettineet jo hieman valmiiksi aihetta. Koen, että seuratoiminnassa tehdyt toimenpiteet saattavat helposti unohtua, kun arki on hyvin kiireistä, eikä aikaisempaa toimintaa välttämättä ehditä analysoidaan. Tutustuminen kysymyksiin jo ennen haastattelutilannetta mahdollisti myös sen, että haastateltavat saattoivat kysellä muilta seuran toimihenkilöiltä heidän ajatuksiaan asioista. Haastatteluissa ideana oli, että seurojen edustajien annetaan itse ensin vapain sanoin kertoa, millaisia toimenpiteitä he ovat tehneet maahanmuuttajataustaisten lasten liikunnan edistämiseksi. Tämän jälkeen esitin tarkentavia kysymyksiä haastattelurunkoni mukaisista teemoista. Lopuksi kysyin vielä erikseen haastateltavien kokemusta toimenpiteiden purevuudesta ja ylipäättään monikulttuurisuudesta ja liikuntaseuratoiminnasta. Haastattelut kestivät puolesta tunnista tuntiin. Haastateltavien sitaattit esitetään tutkielmassani nimettöminä, ja elementit, joista seurat voisi mahdollisesti tunnistaa, on poistettu. Ennen haastatteluiden alkua lupasin haastateltaville anonyymiteetin. Tällä halusin varmistaa sen, että keskustelu olisi mahdollisimman avointa. Koska seurat toimivat eri paikkakunnilla, kaksi haastattelua toteutettiin Skypen välityksellä ja kolme kasvokkain.

Kasvokkain tehdyt haastattelut toteutettiin seurojen omissa tiloissa. Yksi haastattelu tehtiin puhelimitse. Yksi haastattelu tehtiin englanniksi¹, loput suomeksi. Haastatteluiden kesto vaihteli puolesta tunnista tuntiin.

Haastattelu metodina pitää sisällään myös haasteita. Haastateltavat saattavat antaa tutkijalle sosiaalisesti hyväksyttäviä vastauksia, vaikka ajattelisivatkin toisin. Näin ollen tutkijan on oltava kriittinen puheenvuoroja tulkitessaan. (Hirsjärvi ym. 1997, 195–196.) Haastattelu metodina vaatii myös tutkijalta taitoja. Ennen tämän tutkielman haastatteluja olin tehnyt muutamaa kurssityötä varten tutkimushaastatteluja, mutta muuten kokemukseni haastatteluista oli melko vähäistä. Jälkikäteen kuunnellessani haastatteluja, tuli välillä harmiteltua, miksen tarttunut joihinkin haastateltavien esittämiin asioihin. Huomasin myös, että puhelinhaastattelut olivat minulle haastavimpia. Visuaalinen palaute jäi näistä uupumaan ja en ollut varma, miten haastateltava oikeasti reagoi kysymyksiin. Kun haastateltava ei näe, on mielestäni vuorovaikutus jotenkin vajaata. Puhelinhaastattelut olivat kuitenkin minulle järkevä valinta, sillä ajankäytöllisesti olisi ollut hyvin työlästä matkustaa haastatteluja varten ympäri Suomea. Näistä haasteista huolimatta koen, että onnistuin haastatteluissa saamaan haluamaani moninaista ja syvällistäkin tietoa.

5.3 Taustatietoa tutkittavista seuroista

Haastattelemani seurat olivat hyvin erilaisia ja haastateltavillani oli erilaisia rooleja seuroissa. Olen koonnut alle (ks. taulukko 2) perustietoja, jotka auttavat lukijaa saamaan kuvan, millaisista seuroista on kyse. Seuroista enemmistö toimii pääkaupunkiseudulla. Kaksi seuraa toimii muualla Suomessa. Haastatelluista seuroista puolet olivat keskisuuria seuroja (100–500 harrastajaa) ja puolet suuria (yli 500 harrastajaa). Kaikilla seuroilla oli sekä kilpatoimintaa että harrastetoimintaa. Näissä seuroissa toimintaa ei ole kohdistettu ainoastaan maahanmuuttajille, vaan toimintaan halutaan kaikki lapset, taustoista huolimatta. Seurat ovat kuitenkin tehneet

¹ Olen kääntänyt englanninkielisen haastattelun sitaatit tekstiini suomeksi. Alkuperäiset sitaatit ovat nähtävillä kyseessä olevan sivun alaviitteessä.

muutoksia toiminnassaan maahanmuuttajataustaisten lasten osallistumisen myötä joko tietoisesti tai tiedostamatta.

TAULUKKO 2. Tietoa haastateltavista ja heidän edustamistaan seuroista

Seura	Haastateltavan rooli seurassa	Seuran päälaaji	Arvioitu harrastajamäärä	Maahanmuuttajataustaisten lasten ja nuorten arvioitu osuus harrastajista
Jalkapalloseura A	Grassroots - vastaava	Jalkapallo	1500	10–60 % ikäluokasta riippuen
Voimistelu-seura	Toiminnanjohtaja	Voimistelu	1000	20–30 %
Kamppailulajiseura A	Perustaja, ohjaaja	Kamppailulaji	200	50–60 %
Yleisseura	Sihteeri	Yleisseura	100	10–15 %
Kamppailulajiseura B	Puheenjohtaja	Kamppailulaji	240	5–10 %
Jalkapalloseura B	Toiminnanjohtaja	Jalkapallo	800	10–15 %

Jalkapalloseura A, voimisteluseura ja kamppailulajiseurat päätyivät tekemisiin monikulttuurisuuden kanssa toimintaympäristönsä myötä. Seurojen toimialueilla asuu paljon maahanmuuttajataustaisia perheitä.

”Mielestäni (paikan nimi) on Suomen New York, se on kaikista kosmopoliittisin naapurusto koko maassa, joten meillä on paljon (maahanmuuttajia).”² (kamppailulajiseuran perustaja)

Yleisseura ja jalkapalloseura B olivat päätyneet aiheen pariin erilaista reittiä. Julkinen sektori oli pyrkinyt osallistamaan nämä seurat kotoutumisen edistämiseen. Toinen seura oli saanut yhteydenoton paikalliselta maahanmuuttovirastolta yhteistyön aloittamiseksi. Toisessa seurassa Opetus- ja kulttuuriministeriön tukema hanke vähävaraisten lasten liikunnan tukemiseksi oli käynnistänyt maahanmuuttajataustaisten lasten liikunnan tukemisen.

Erityisesti kamppailulajiseura B:n tärkeimmäksi motiiviksi voi tulkita halun osallistua maahanmuuttajien kotouttamiseen. Tulkitsin seuran puheenvuorosta myös, että heille maahanmuuttajataustaiset olivat yksi kohderyhmä uusien harrastajien rekrytoimiseksi. Haastatteluista kävi ilmi myös, että näiden seurojen lajit saattavat houkuttaa maahanmuuttajataustaisia lapsia mukaan toimintaan. Tuttu liikuntamuoto madaltaa kynnystä osallistua (Li, Sotiriadou & Auld 2015). Jos laji on ollut lähtömaassa suosittua, on perheen helpompi lähteä mukaan toimintaan. Lajien arvostus on pitkälti kulttuurista riippuva asia (Koski 2000b).

5.4 Aineiston analyysi

Haastattelujen jälkeen litteroin keskustelut lähes sanatarkasti, jonka jälkeen aloin tästä aineistosta työstämään analyysiani. Laadullisen analyysin voi jakaa kahteen vaiheeseen, joista ensimmäinen on havaintojen pelkistäminen ja toinen on arvoituksen ratkaiseminen (Alasuutari 2011, 39). Aineisto pyritään tiivistämään ilman, että sen sisältämät tiedot katoavat

² *”I think (place) is the New York of Finland, it’s the most cosmopolitan neighborhood in the country, so we have a lot (of immigrants)”*

(Eskola & Suoranta 1999, 138). Ensimmäisessä analyysivaiheessa tiivistin jokaisen haastattelun selkeäksi kokonaisuudeksi, jotta sain itselleni hyvän kokonaiskuvan seurasta ja sen toiminnasta maahanmuuttajataustaisten lasten ja nuorten liikunnan edistämiseksi. Laadullisen aineiston käsittelyssä pyritään luomaan hajanaisesta aineistosta selkeä kokonaisuus (Eskola & Suoranta 1999, 138).

Pelkistyksen jälkeen siirryin ratkaisemaan arvoitusta. Teemahaastattelun teemat muodostavat usein hyvän kehyksen, josta lähteä liikkeelle (Eskola & Suoranta 1998, 152). Luin litteroitua aineistoani läpi keskittymällä haastattelurunkoni teemoihin. Värikoodasin litteroidusta aineistosta sitaatteja haastattelurunkoni teemojen mukaan. Etsin tekstistä kohtia, joissa käsiteltiin tietyn teeman mukaista aihetta, ja luokittelin tekstiä teemojen alle. Tämäkin vaihe on jo eräänlaista tulkintaa, kun teen tutkijana päätelmiä siitä, mihin teemaan mikäkin ajatus tulee ja mitkä asiat jäävät kokonaan pois teemojen piiristä (ks. Eskola & Suoranta 1999, 153). Siirsin aineiston värikoodatut haastattelusitaatit sellaisenaan teemapankkiini. Lukiessani niitä uudelleen ja uudelleen, päätin ryhmitellä ne lähes haastattelurunkoni mukaisesti. Lopulta eroteltuna olivat viisi teemaa:

1. Moninaisuutta tukeva kulttuuri
2. Yhteistyön hyödyntäminen
3. Harrastuksen mahdollistaminen
4. Monipuoliset toimintatavat
5. Liikuntaseurojen kokemukset

Teemoittelu on järkevä ratkaisu, kun etsitään vastausta käytännölliseen ongelmaan (Eskola & Suoranta 1999, 179). Nämä yllä listatut viisi teemaa ovat tulkintani mukaan tärkeimmät asiat, mistä kävimme keskustelua haastatteluissa. Luokitteluni voidaan sanoa olleen sellainen, missä ennakko-oletus ohjasi ajatteluani, mutta teemat elivät aineistolähtöisesti (ks. Eskola & Suoranta 1999, 157). Teemoihin erotellut ja keskusteluista irrotetut sitaatit ovat harvoin itsessään kovinkaan paljon kertovia. Onnistunut teemoittelu vaatii teorian ja empirian keskinäistä vuorovaikutusta. (Eskola & Suoranta 1998, 176.) Tukenani tässä prosessissa on akkulturaatioteoria sekä aikaisemmin tehdyt tutkimukset aiheesta. Sitaatit, tulkintani niistä sekä

aikaisempi kirjallisuus keskustelevat seuraavissa luvuissa tuottaen analyysia haastatteluistani. Tavoitteenani on toteuttaa aikaisempien tutkimusten ja havaintojeni avulla fenomenologisen analyysin mukaisesti siirtymä yksilökohtaisesta tiedosta yleiseen tietoon (ks. Perttula 2000). Haastatteluaineisto toimii lähtökohtana ja apuvälineenä tulkinnalleni (ks. Eskola & Suoranta 1999, 146). Lähestymistapani analyysiin ja tulkintaan on hermeneuttinen eli analyysivaihe ja tulkintavaihe eivät ole toisistaan erillisiä. Pikemminkin ne limittyvät ja vuorottelevat. Analyysia ja tulkintaa molempia on tehty tutkielman tekemisen kaikissa vaiheissa. On hyvä pitää mielessä, että laadullinen analyysi on pitkälti tutkijan tekemiä valintoja. On olemassa monia vaihtoehtoisia tapoja ja näkökulmia kuvata aineistoani. Todellisuuden erottaminen teemoihin sulkee toisia aihealueita pois käsittelystä. (Ks. Eskola & Suoranta 1999, 143.)

6 TOIMENPITEITÄ MAAHANMUUTTAJATAUSTAISTEN LASTEN JA NUORTEN LIIKUNNAN EDISTÄMISEKSI

Akkulturaatioteorian mukaan maahanmuuttajien integraatio voi onnistua vain, jos sekä yhteiskunta että maahanmuuttajat ovat valmiita muutokseen. Maahanmuuttajien kotoutuminen vaikeutuu, jos valtaväestön asenteet ovat negatiivisia heitä kohtaan. (Berry 1997.) Liikunta on yksi instituutio yhteiskunnassamme, jonka täytyy myös olla valmis ottamaan vastaan erilaisia ihmisiä. Valtaväestöä edustavien liikkujien ja urheilijoiden on osoitettava ymmärrystä ja suvaitsevaisuutta sekä sopeuduttava maahanmuuttajiin (Myrén 1999, 35). Kuten luvussa neljä todettiin, urheiluseurat ovat merkittävä osa suomalaista liikuntakulttuuria. Liikuntakulttuuri itsessään voi olla poissulkevaa. Esimerkiksi Ellingin, De Knopin ja Knoppersin (2001, 418) mukaan Hollannissa urheiluorganisaatioiden toiminta on tehty nuoria, fyysisesti pystyviä, heteroseksuaalisia miehiä varten. Kaikki toivotetaan tervetulleiksi, jos mukautuvat tähän ympäristöön ja muottiin. Myös muut eurooppalaiset tutkimukset ovat osoittaneet, että tapamme järjestää liikuntaa saattaa olla ristiriidassa siihen nähden, miten maahanmuuttajat haluaisivat liikkua (esim. Knoppers & Anthonissen 2001; Walseth & Fasting 2004).

Liikuntaseurat ovat kaikesta huolimatta hyviä ympäristöjä maahanmuuttajan sosiaalisen pääoman kasvattamiseen, sillä niissä usein arvostetaan enemmän yhteisöllisyyttä kuin yksilöllisyyttä. Esimerkiksi joukkueet viettävät paljon aikaa yhdessä ja vastustajajoukkueet nähdään yhteisenä vihollisena, jolloin oman joukkueen me-henki paranee. Urheiluseurat mahdollistavat siis erilaisista taustoista tulevien ihmisten sosiaalisen verkostoitumisen ja sosiaalisen pääoman kasvattamisen johtaen myös parempaan integraatioon. Samalla joukkueen yhtenäisyys voi kehittyä niin vahvaksi, että uuden tai erilaisen jäsenen voi olla haastavaa päästä mukaan. (Walseth 2008, 14–15.) Suomessa maahanmuuttajanuorten on ollut haastavaa päästä mukaan järjestettyyn liikuntatoimintaan varsinkin parina ensimmäisenä vuotena muuton jälkeen (Kim 2007, 166).

Jos haluamme tarjota integraatiomahdollisuuden liikunnan kautta, on meidän pyrittävä siihen, että seuratoiminta on avointa kaikille. Jos pidämme toiminnan täysin samanlaisena ja vain toivomme maahanmuuttajien muuttuvan ja sulautuvan liikuntakulttuuriimme, on kyse

assimilaatiosta eikä integraatiosta. Haastatteleman seurat olivat muuttaneet jollain tavalla toimintaansa mahdollistaakseen seuratoiminnan avoimuuden. Esittelen tässä luvussa seurojen toimenpiteitä maahanmuuttajataustaisten lasten liikunnan edistämiseksi. Olen analyysivaiheessa jaotellut toimenpiteet neljään teemaan, jonka alle olen eritellyt teeman sisällä esiintyneitä aiheita.

6.1 Moninaisuutta tukeva kulttuuri

Seuroilla on mahdollisuus vaikuttaa harrastajaan tuomalla toiminnassa esille arvoja puhumalla niistä ääneen, kouluttamalla seuran toimihenkilöitä ja kannustamalla tietynlaiseen käyttäytymiseen. Monikulttuurisuuden edistämässä kaikkien toimihenkilöiden ja harrastajien tulisi olla avoimia erilaisuudelle ja sitoutua sen hyväksymiseen (Fagerlund & Maijala 2011, 35).

6.1.1 Monikulttuuriset liikuntaryhmät

Monessa seurassa todettiin, että monikulttuurisuus on heille arkipäivää eivätkä seurat näe, että on tarpeen korostaa sitä. Pari seuraa tunnisti, että aikaisemmin oli puhuttu suvaitsevaisuudesta, mutta nykypäivänä monikulttuurisuuden arkipäiväistytyä, asiaa ei ole koettu tarpeelliseksi nostaa esille.

”Siinä ei tavallaan oo mitään erikoista mitä nostaa ylös.” (jalkapalloseuran toiminnanjohtaja)

Yksi haastateltava piti seuran ilmapiiriä niin monikulttuurisena ja perheenomaisena, että toisten taustoista pystyttiin heittämään vitsejä. Seuran kulttuuriin ei kuulu puhe suvaitsevaisuudesta tai monikulttuurisuudesta, sillä monikulttuurisuutta ei nähdä minään normaalista poikkeavana. Yksi haastateltava oli huolissaan siitä, että monikulttuurisuuden haasteista tai mahdollisuuksista voi olla hankala puhua leimaantumatta.

”Joku voi sit ajatella et se on sit niinku joku on niinku rasisti jos ei se, tavallaan jos sie tuot niitä haasteita esiin, jotta niihin voitais vaikuttaa”... ”Sit jotenkin kun sie, et se, että kuinka

paljon sie voit niinkun puhua, ilman että te leimaannutte joksikin mamuseuraksi, koska kuitenkin me halutaan niitä myöskin ihan kantaväestön ihmisiäkin, jotta olisi se integroituminen mahdollista” (jalkapalloseuran grassroots -vastaava)

Monenlaisia mielipiteitä on esitetty siitä, pitäisikö maahanmuuttajien liikkua valtaväestön kanssa yhteisissä ryhmissä vai ovatko eriytetyt ryhmät perusteltuja. Krouwel ym. (2006) esittivät Hollannin Rotterdamiin sijoittuvassa tutkimuksessaan, että vähemmistöjen edustajat usein haluavat liikkua samasta taustasta tulevien ihmisten kanssa. Ilmiötä selittää se, että vähemmistöjen edustajat joutuvat muilla elämän osa-alueilla jo yrittämään sopeutua joukkoon, jolloin vapaa-ajalla tällaiset paineet halutaan unohtaa ja viettää aikaa ”omien” kanssa turvallisessa tilassa. Krouwelin ym. (2006) mukaan lapset liikkuvat huoletta sekaryhmissä, mutta halukkuus liikkua etnisissä sekaryhmissä laskee murrosiän jälkeen. Tutkijat olivat sitä mieltä, että patistaminen monikulttuurisiin ryhmiin saattaa vähentää etnisten vähemmistöjen jäsenien halukkuutta osallistua koko liikuntatoimintaan.

Maijala (2014) tarkasteli raportissaan Opetus- ja kulttuuriministeriön avustuksen saaneita hankkeita, joissa tavoitteena oli kotoutuminen liikunnan avulla. Useassa hankkeessa oli vahvasti mukana liikuntaseura. Hankevastaavat pitivät parempana, jos maahanmuuttajat ja valtaväestö liikkuvat yhteisissä ryhmissä. Honkasalon, Harisen ja Anttilan (2007, 46) tutkimuksessa enemmistö haastatelluista monikulttuurisista nuorista suhtautui niin ikään nihkeästi kulttuurillisesti eristettyihin harrastusryhmiin. Myöskään haastattelemi seurat eivät olleet luoneet maahanmuuttajataustaisille omia ryhmiä. Seurat kokivat, että kaikilla tulisi olla yhtäläinen mahdollisuus harrastaa ja kaikki osallistujat olivat samanarvoisia toiminnassa. Näin ollen seurat suhtautuivat maahanmuuttajataustaisten omiin liikuntaryhmiin varauksella. Maijalan (2014, 39) raportissa toisaalta todettiin, että maahanmuuttajien omat liikuntaryhmät tulevat tarpeeseen niille maahanmuuttajille, joilla kotoutuminen on vasta alkutekijöissään. Maahanmuuttaja saattaa kokea liikuntaseuran tai kunnan tarjoaman liikuntaryhmän toimintatavat liian hankalina. Tällaisia puheenvuoroja ei minun tutkielmani haastateltavien parista kummunnut. Tämä ristiriita saattaa johtua siitä, että Maijalan (2014) tutkimuksen hankkeissa mukana oli myös aikuisia. Lapset saattavat oppia nopeammin uuden kielen ja liikunta saattaa olla tutumpi ajankäyttötapa. Toisaalta Zacheuksen ym. (2012, 299) haastateltavien monikulttuurisen liikunnan asiantuntijoiden mukaan oli perusteltua järjestää

oman kulttuurin liikuntaryhmiä, joihin myös nuoret osallistuisivat. Tämä mahdollistaisi sen, että vanhemmat maahanmuuttajat voisivat seurata, mitä nuorille kuuluu. Vaikuttaisi kuitenkin siltä, että nuorten mielestä omiin kulttuuriryhmiin eristäytyminen haittaa monikulttuuristumiskehitystä (Honkasalo, Harinen & Anttila 2007, 50).

Haastattelemani jalkapalloseura kertoi maahanmuuttajayhteisön ottaneen seuraan yhteyttä ja halunneen perustaa oman erillisen liikuntaryhmänsä. Tähän ei ollut suostuttu, koska koettiin, että harrastajien pitää integroitua oman ikäryhmänsä harrastusryhmiin. Muissa seuroissa asiaa ei ollut tullut edes esille, vaan periaatteena oli, että maahanmuuttajataustaiset lapset ja nuoret liikkuvat samoissa ryhmissä valtaväestön lapsien kanssa. Maahanmuuttajataustaisten omiin ryhmiin suhtauduttiin negatiivisesti. Moni otti esille integraation mahdottomuuden, jos monikulttuuriset lapset liikkuvat vain omissa ryhmissään.

”Mulla on semmonen mielikuva meidän seuran toiminnassa et ei välttämättä edes luoda, koska paras tapa saada ne mukaan ja integroida tähän, jos ne on vaikka muuttanut alueelle niin, saada ne mukaan jotenkin tähän meidän yhteisöön on se, et ne on siel sekaryhmässä. Sit jos me vähän niinkun eristetään niitä omiin harjoitusryhmiin, niin se ei auta.” (jalkapalloseuran toiminnajohtaja)

*”Loppujen lopuksi, integraatio ei ole aina sitä, että pitää sopeutua tämän ihmisen tilanteeseen, vaan että tämä ihminen pitää patistaa sopeutumaan sinun tilanteeseesi. Sinun pitää integroitua yhteiskuntaan, jossa olet. Joten tavalla tai toisella, sinun pitää hypätä sekaan.”*³
(kamppailulajiseuran perustaja)

³ *“At the end of the day integration is not always having to adapt to the situation of the person but to push the person to adapt to your situation. Because you need to integrate in the society where you are, so one way or another you will have to get into the, you have to jump into the pool.”*

Haastattelemani seurat olivat pääosin suomalaistaustaisia seuroja. Tällä tarkoitan, että ne oli perustettu valtaväestön aloitteesta ja toimivat pääosin valtaväestöön kuuluvien toimijoiden organisoimana. Jos olisin haastatellut pääosin maahanmuuttajataustaisten perustamia seuroja, olisi tulos voinut olla erilainen. Toki tutkimusjoukossani oli yksi maahanmuuttajataustainen seura, eikä myöskään tässä seurassa haluttu järjestää ainoastaan maahanmuuttajille kohdistettuja toimintaryhmiä.

6.1.2 Ohjaajat ja koulutus

Maahanmuuttajataustaisten henkilöiden toimiminen ryhmien ohjaajana saattaa madaltaa muiden maahanmuuttajien kynnystä osallistua toimintaan (Maijala 2014, 58). Kaikissa haastattelemissani seuroissa oli mukana maahanmuuttajataustaisia ohjaajia. Varsinkin pari seuraa tunnisti, että kun seurassa on mukana maahanmuuttajataustaisia ohjaajia, on luonnollista, että myös maahanmuuttajataustaiset lapset tulevat mukaan toimintaan ja viihtyvät harrastuksen parissa. Ohjaajan ollessa myös maahanmuuttajataustainen, on lapsen helpompi lähestyä ja samaistua häneen (Fagerlund & Maijala 2011, 49).

“Jotenkin se fakta -- että minä itse pystyn olemaan vuorovaikutuksessa kaikkien näiden kulttuurien kanssa, on auttanut houkuttelemaan enemmän ihmisiä mukaan ja tätä on myös kerrottu eteenpäin ja saatu mukaan perheitä ja perheiden ystäviä. Se on ikäänkuin lumipalloefekti...”⁴(kamppailulajiseuran perustaja)

Kaksi haastateltavaa huomautti kuitenkin, että suhteessa maahanmuuttajataustaisia ohjaajia ja muita taustahenkilöitä on vähän, eikä mikään seuroista maininnut tehneensä toimenpiteitä maahanmuuttajataustaisten ohjaajien houkuttelemiseksi mukaan toimintaan. Toiset kaksi

⁴ “So somehow of course the fact -- that myself, I’m able to interact with all those different cultures, has helped a lot to attract also from mouth to ear to get people more involved and to get families, get friends of families, it’s like a snowball effect.”

haastateltavaa kertoivat heidän ohjaajiensa olevan monikulttuurisista taustoista, ilman sen kummempia toimenpiteitä.

Harvalla seurojen toimihenkilöistä oli koulutusta monikulttuurisuudesta liikunnassa. Monet seuroista kokivat, että koulutus monikulttuurisen liikunnan ohjaamisesta ja järjestämisestä tulee kokemuksen ja toiminnan kautta.

”Meillä oikeastaan erikseen ole ollut mitään koulutusta. Tietysti heidät on vähän niinkun pakkokoulutettu siinä, kun sitä porukkaa on siinä koko ajan. Se tulee ehkä enemmänkin siinä käytännössä. Ei sen kummemmin.” (kamppailulajiseuran puheenjohtaja)

Liikuntapalveluja suunnittelevien ja toteuttavien henkilöiden on Myrénin (1999, 121) mukaan opittava ymmärtämään maahanmuuttajien kulttuurillisia taustoja ja ymmärtämään niiden eroavaisuuksia verrattuna suomalaiseen kulttuuriin. Fagerlund ja Maijala (2011, 49) toteavat, että jonkinlainen ohjaajien monikulttuurisuuskoulutus olisi suositeltavaa. Vain kahdessa haastattelemassani seurassa rajattu määrä henkilöitä oli saanut koulutusta aiheesta. Tämän lisäksi yhdessä seurassa oli ollut käytössä toimintaohje monikulttuurisen liikunnan ohjaamisesta, jonka haastateltava koki hyödylliseksi. Yhdessä seurassa kaksi seuran työntekijää oli käynyt valmentajan ammattitutkinto -koulutuksen, jossa aiheesta oli ollut hyvin lyhyt osuus. Haastateltava huomauttikin hänen mielestään monikulttuurisuusteeman olevan aliarvioitu suomalaisessa liikunnassa. Koulutuksen vähäisyys ei ole yllättävää, kun otetaan huomioon suomalaisen seuratoiminnan pohjautuminen vapaaehtoisuuteen. Seuroilla tai seurojen ohjaajilla ei välttämättä ole edes koulutusta itse ohjaamiseen. Fagerlundin ja Maijalan (2011, 49) mukaan ihannelilanteessa monikulttuurisen liikunnan ohjaajalla olisi sekä kasvatuksellista osaamista että tietämystä, miten erilaiset kulttuuriset taustat vaikuttavat liikuntatoimintaan. Käytännössä seuratoiminnassa tällaiseen ihannelilanteeseen pääseminen voi olla haastavaa.

6.2 Yhteistyön hyödyntäminen

Eri toimijoiden välisen yhteistyön on todettu olevan tärkeää maahanmuuttajataustaisten lasten ja nuorten liikunnan mahdollistamisessa. Maijalan (2014, 21) raportissa korostettiin

vastavuoroista yhteistyötä kunnan ja muiden järjestävien tahojen kesken. Fagerlund ja Maijala (2011) selvittivät opetusministeriön tilaamassa tutkimuksessa, miten maahanmuuttajataustaisten lasten liikuntaa voitaisiin tukea. Aineisto perustuu sekä maahanmuuttajataustaisten lasten ja nuorten että liikuntatoimintaa järjestävien tahojen haastatteluihin. Tutkimuksessa todettiin sekä julkisen että kolmannen sektorin toimijoiden sitoutumisen monikulttuurisuuden edistämiseen luovan edellytykset yhteistyön toimimiselle. (Fagerlund & Maijala 2011, 38.) Tutkielmassani haastattelemilleni seuroille tärkeimpiä yhteistyökumppaneita olivatkin kunnat ja koulut. Yhteistyön merkitys monikulttuurisen liikuntakulttuurin edistämässä oli seuroille suuri.

6.2.1 Julkinen sektori yhteistyökumppanina

Kunnat ovat olleet merkittävä tekijä maahanmuuttajien liikunnan tukemisessa. Tärkein yhteistyön tulos olikin monelle seuralle ollut matalan kynnyksen liikuntakerhot, jotka järjestettiin yhteistyössä kunnan kanssa. Matalan kynnyksen kerhot ovat hyvä esimerkki toimivasta yhteistyöstä kunnan ja liikuntaseurojen välillä. Käsittelen näitä kerhoja tarkemmin myöhemmin tässä luvussa. Seurat kertoivat myös, että jos maahanmuuttajataustaisella lapsella on ollut tarve taloudelliseen tukeen, niin kunnan ja sosiaalitoimien kanssa on tehty yhteistyötä. Sosiaalitoimesta ohjataan harrastuksen pariin ja tuetaan osallistumismaksuissa.

Yhteistyöltä kunnan kanssa toivottaisiin monessa seurassa enemmän, sillä useat liikuntaseurat toimivat pitkälti vapaaehtoisten työpanoksen voimalla. Niissäkin seuroissa, joissa on palkattua henkilökuntaa, on usein pulaa resursseista. Joidenkin maahanmuuttajalasten kohdalla harrastaminen vaatii enemmän ponnisteluja ohjaajien ja seuratoimijoiden kannalta. Kielivaikeudet ja kulttuurierot sekä perheiden tietämättömyys suomalaisesta liikuntakulttuurista saattavat lisätä vapaaehtoisten työkuormaa. Kunnilta toivottiin selkeämpiä väyliä avun saamiseen ja vastavuoroisempaa yhteistyötä.

”Vois ollakin et ois hyvä, et ois vaikka lajiliitolla tai kunnalla tai jollain, varmaan kunta nyt ois se, et ois semmosia henkilöitä, jotka pystyis enemmän auttaa siinä, et tekee niitä asioita, ettei ne jäis sitten seuran hoidettavaksi.”... ”Voisi olla vielä parempi, kun ois selkeämpiä väyliä,

mihin ottaa yhteyttä ja mistä kysyä ja sitten kun on se yksittäinen tukea tarvitseva maahanmuuttaja niin heille ois joku semmonen lappu, et ne antais vaikka sen et ota tonne yhteyttä niin saadaan tää alulle.” (jalkapalloseuran toiminnanjohtaja)

Maijalan (2014, 71) raportissa tuotiin esille sosiaalitoimen ja liikuntaa tuottavan tahon yhteistyöongelmat. Myös yksi haastattelemani seura toi vahvasti esille yhteistyön vaikeudet erityisesti sosiaalitoimen kanssa.

”He ohjaa meille ja ajattelee, et lapsi on nyt integroitu, sil on harrastus, ja sit kun tavallaan meillä ei ole resurssia tulkkaukspalveluun, meillä ei ole resurssia sosiaaliohjaajaan, ja sitten taas, jos me yritetään heidän kautta, niin sit vedotaan kaiken näkösiin vaitiolovelvollisuuksiin” (jalkapalloseuran grassroots -vastaava)

Yksi haastateltava kertoi, että kunnan kanssa ei ole juurikaan tehty yhteistyötä harrasteliikunnan tiimoilta. Haastateltava on itsekin maahanmuuttaja ja kertoi, että hänen suomen kielen taitonsa ei riitä tiedon etsimiseen. Toisaalta haastateltava kertoi, etteivät he ole juuri yrittäneetkään hakeutua kunnan kanssa yhteistyöhön. Zacheus ym. (2012, 208) ottavat esiin tutkimuksessaan, kuinka Suomessa on moniin asioihin tarjolla rahoitusta ja apua, mutta maahanmuuttajilla ei ole välttämättä tietoa tai osaamista tällaisten palvelujen hyödyntämiseen. Kyseessä oleva haastateltava oli perustanut seuran itsenäisesti ja seuralla on myös omat liikuntatilat. Kunta ei siis juurikaan ole ollut kuvioissa mukana. Hän koki, että seura pärjää ilman kunnan apua, mutta toisaalta näkee yhteistyössä kunnan kanssa mahdollisuuksia.

Jokainen seura mainitsi ainakin jonkinlaisen yhteistyön koulujen kanssa. Kouluyhteistyö vaikuttaisi olevan seuroille erittäin tärkeää maahanmuuttajataustaisten lasten liikunnan edistämisessä. Myös muissa tutkimuksissa on todettu seurojen ja koulujen yhteistyön osoittautuneen hedelmälliseksi (esim. Junkala & Lallukka 2012, 55). Haastattelemani seurat kertoivat, että yhteistyö koulujen kanssa on ollut toimivaa ja monella seuralla oli erinomainen keskusteluyhteys koulun henkilökuntaan.

”Et onneks meillä on niinkun hyvät suhteet olemassa tiettyihin kouluihin -- ja sit sitä kautta myös joihinkin perheisiin ja muuta ollaan päästy sitte sitä kautta tavallaan työstämään”
(jalkapalloseuran grassroots -vastaava)

Koulut ovat seuroille erittäin tärkeitä paikkoja, sillä kouluissa saadaan kontakti koko alueen lapsiin. Moni haastateltavista seuroista liikuttaa lapsia koulujen tiloissa järjestetyissä kerhoissa, liikuntatunneilla ja välitunneilla. Seurat kokivat, että näiden lisäksi myös erilaisilla turnauspäivillä ja lajikokeiluilla kouluissa sekä päiväkodeissa onnistuttiin ensisijaisesti liikuttamaan paljon lapsia ja toissijaisesti saamaan myös uusia harrastajia seurojen toimintaan mukaan.

6.2.2 Muut yhteistyökumppanit

Fagerlundin ja Maijalan (2011, 38) mukaan yhteistyö maahanmuuttajayhteisöjen kanssa helpottaa seuroja tavoittamaan osallistujia ja tiedottamaan omasta toiminnastaan. Tutkielmassani maahanmuuttajayhteisöt eivät nousseet isoon rooliin seurojen arjessa. Yksi tutkielmani seuroista oli kuitenkin hyödyntänyt maahanmuuttajayhteisöjen omia Facebook-ryhmiä sekä sähköpostilistoja tiedottaessaan toiminnastaan. Näissä kanavissa tieto kulkeutuu suoraan maahanmuuttajataustaisille perheille. Tiedonjakamisen lisäksi toimiminen maahanmuuttajayhteisön kanssa lisää molemminpuolista ymmärrystä. Toinen seura kertoi kysyneensä neuvoja maahanmuuttajayhteisöltä, kun apua oli tarvittu kulttuuriin ja sen toimintamalleihin liittyvissä kysymyksissä. Kolmannessa seurassa koettiin, että yhteistyön tekeminen voisi olla hedelmällistä, mutta yhteistyön aloittaminen vaatisi resursseja, joita seuralla ei ole.

Yhden seuran edustaja koki, että yhteistyö jonkin tietyn maahanmuuttajayhteisön kanssa vaarantaisi harrastajien monimuotoisuutta ja seuran riippumattomuutta:

“Me emme halua, että meitä yhdistetään mihinkään ryhmään, sillä me emme tiedä mitä ryhmä edustaa. Meidän moraalimme ja logiikkamme on, että me olemme inklusion kannalla, joten

ryhmät voivat lähestyä meitä, ne voivat pyytää tukeamme ja me autamme niitä. Mutta me emme halua yhdistää itseämme mihinkään.”⁵(kamppailulajiseuran perustaja)

Yllättävää oli, että seurat eivät olleet juurikaan tehneet yhteistyötä monikulttuuristen liikuntaliittojen kanssa. Seurat valikoituivat tutkimukseeni sen perusteella, että ne olivat kaikki liittojen jäseniä. Toki yksi seura kertoi saaneensa liiton kautta monikulttuurisuuskoulutusta. Toinen seura oli saanut verkostoapua liiton kautta. Muut seurat eivät juurikaan olleet tehneet yhteistyötä liittojen kanssa. Yhdellä seuralla oli erittäin negatiivinen kuva toiminnasta liiton kanssa. Seuralla oli ollut suunnitteilla projekti liiton kanssa, mutta se oli keskeytynyt ilmeisesti väärinymmärryksien takia. Haastattelujen perusteella voisi todeta, että monikulttuurisen liikunnan liitoilla ei ollut kovin merkittävää roolia seurojen monikulttuurisen toiminnan edistämisessä. Ennen haastatteluiden toteuttamista, keskustelin Fimun edustajan kanssa heidän liittonsa toiminnasta. Hän kertoi, että seurat eivät ole kovin aktiivisia kysymään apua ja välillä jää epäselväksi, mitä seurat liitolta haluaisivat.

Tutkielmaani kuuluvista seuroista ainoastaan jalkapalloseurat kertoivat tehneensä yhteistyötä lajiliiton kanssa monikulttuurisuuteen liittyvien asioiden kanssa. Yhdellä seuralla oli parhaillaan meneillään liiton kanssa yhteistyössä toteutettava hanke. Toinen seura kertoi tekevänsä tiivistä yhteistyötä liiton kanssa, kun maahanmuuttajataustaisia pelaajia täytyy saada rekisteröityä. Muiden lajien seurat eivät olleet juurikaan tehneet toimenpiteitä yhteistyössä lajiliiton kanssa. Palloliitto onkin ollut lajiliitoista edelläkävijä monikulttuurisuustyön tekijänä (Opetusministeriö 2010).

Moni seuroista oli ollut erilaisissa hankkeissa mukana. Yhteistyötä oli tehty muun muassa Suomen Liikunta ja Urheilu ry:n, Työväen urheiluliiton ja erilaisten muiden yhdistysten kanssa.

⁵ *“We don’t want to be associated with any group, because we don’t know what the group stands for. Our morality and our logic is that we are for the inclusion, therefore groups can approach us, they can ask for our support and we will help them, but we do not associate ourselves with anybody”*

Kaksi seuraa oli saanut Opetus- ja kulttuuriministeriön hankerahoitusta erilaisiin monikulttuurisiin toimintamalleihin.

6.3 Harrastamisen mahdollistaminen

6.3.1 Matalan kynnyksen toiminta

Liikuntaseuran toimintaan mukaan löytäminen voi olla hankalaa lapselle, joilla ei vielä ole uudessa ympäristössä verkostoja (Fagerlund & Maijala 2011, 43). Zacheuksen ym. (2012, 169) mukaan yksi maahanmuuttajien suurimmista esteistä osallistua seuratoimintaan on uskalluksen puute. Monen haastattelemani seuran periaatteena oli, että mukaantulon täytyy olla helppoa. Seurat toteuttivat matalan kynnyksen periaatetta muun muassa ilmaisilla kokeilukerroilla.

”Meillä on ovet auki ympäri kauden. Meillä ei oo suljettuja joukkueita, meillä ei oo suljettuja kausia. Jos joku haluaa aloittaa futiksen, niin me pyritään siihen, että se voi sen tehdä mahdollisimman pian, taustastaan huolimatta.” (jalkapalloseuran toiminnanjohtaja)

”Et tota me yritetään löytää semmosii yksilöllisiä ratkaisuja, esimerkiks, jos sulla on kieliongelmiä tai sitten on... Sanotaan niin et, meillä ei löydy vaik sopivaa alkeiskurssia just sillä hetkellä, niin meillä on tämmösii yksilöllisii ohjauksii, joita järjestetään et pääsee mukaan” (kamppailulajiseuran puheenjohtaja)

Haastatteluissa nousi vahvasti esille matalan kynnyksen taloudellinen puoli. Useissa tutkimuksissa on noussut esille, että maahanmuuttajien liikkumista saattaa usein estää rahan puute (esim. Zacheus ym. 2012, 129; Myrén 1999, 89; Junkala & Lallukka 2012, 26). Vähäiset kulutusmahdollisuudet heikentävät ihmisten mahdollisuuksia osallistua myös liikunnan kentällä. Kun maahanmuuttajat ovat heikoimmassa asemassa työn löytämisen suhteen, heijastelee tämä liikunnan kentälle siten, että heillä ei ole samanlaisia mahdollisuuksia harrastaa kuin muulla kansalla. (Itkonen 1999, 41.) Samalla tämä tarkoittaa, että myöskään lasten liikuntaharrastukseen ei ole varaa laittaa ylimääräisiä euroja. Monet maahanmuuttajat saattavat myös olla kulttuureista, joissa liikunnasta ei ole totuttu maksamaan. Sen takia voi olla hankalaa

ymmärtää suomalaista seuratoimintaa kuukausimaksuineen. (Zacheus ym. 2012, 279.) Matalaan kynnykseen kuuluukin ehdottomasti myös harrastuskustannusten maltillisuus. Seuroista puolet kertoivat, että heidän toimintamaksunsa olivat suhteellisen edulliset.

Neljä seuraa oli ottanut toimintaansa mukaan yhteistyössä kunnan tai koulujen kanssa matalan kynnyksen liikuntakerhoja, joissa tarkoitus on tutustua lajiin lähikoululla. Kerhot ovat maksuttomia ja niiden tarkoituksena on, että lapset liikkuvat rennosti ilman suurempaa sitoutumista seuratoimintaan. Seuroilla oli hyvin positiivisia kokemuksia liikuntakerhoista. Seurat myös kokivat, että kerhoissa päästiin liikuttamaan paljon maahanmuuttajataustaisia lapsia. Haastateltavat tunnustivat, että varsinkin ilmaisuus houkutteli mukaan toimintaan maahanmuuttajataustaisia lapsia. Lisäksi tuttu paikka ja kodin läheisyys helpottivat liikuntaan osallistumista seurojen mielestä. Toiminnan järjestäminen tutuissa paikoissa lähellä kotia on tärkeä osa matalaa kynnystä myös Fagerlundin ja Maijalan (2011, 60) mukaan. Usein seuratoiminnassa on tuudittauduttu siihen, että vanhemmat kускаavat lapset harjoituskentille, eikä ole huolestuttu niistä kenen perheissä tämä ei ole mahdollista (Ilmanen & Kontio 2003, 146). Monelle lähteminen harrastukseen voi olla vaikeaa esimerkiksi julkisen liikenteen maksujen takia (Myrén 1999, 119). Toiminnan järjestäminen kouluilla on hyvä tapa saada myös näiden perheiden lapset mukaan liikkumaan. Liikuntapalveluja olisi hyvä järjestää lähellä asuinalueita, joissa on paljon maahanmuuttajia (Myrén 1999, 119). Yksi haastattelemani seura oli valinnut kerhopaikat sen perusteella, että alueella asui paljon monikulttuurisia lapsia.

Sekä tutkielmani, että Fagerlundin ja Maijalan (2011, 44) tutkimuksen perusteella voidaan väittää kerhotoiminnoissa olevan enemmän maahanmuuttajataustaisia lapsia kuin seurojen perustoiminnassa. Kerhotoiminta on näin ollen tärkeä osa maahanmuuttajataustaisten lasten liikunnan edistämistä. Suurin osa seuroista oli varsin tyytyväisiä kerhojen toimintaan. Kerhoissa liikkui paljon lapsia ja niiden kautta tuli harrastajia myös seuran perustoimintaan. Yksi seura kertoi, että heillä oli aikaisemmin ollut paljon enemmänkin matalan kynnyksen kerhoja, mutta niitä oli jouduttu vähentämään. Syy tähän oli, että seuralla ei ollut tarpeeksi pedagogisesti osaavia ohjaajia ryhmien pitämiseen.

Matalan kynnyksen kerhojen lisäksi moni seuroista koki, että erilaisten ryhmien tarjoaminen helpottaa toimintaan mukaan tulemistä. Kun on monta vaihtoehtoa, on helpompaa löytää itselle sopiva ryhmä ja harjoitusaika.

”Meillä on monta ryhmää viikossa, eli meillä on kaiken kaikkiaan, mitähän mä oon laskenut, keskimäärin varmaan joku 15 eri ryhmää viikossa ja se tarkoittaa et sieltä kyllä löytyy hyvin eri tasoisia ryhmiä ja sit niihin voi mennä helposti mukaan” (kamppailulajiseuran puheenjohtaja)

Seurat kertoivat kehittäneensä myös välimuotoja täysin harrasteryhmän ja kilparyhmän välimaastoon. Yksi seura oli perustanut edullisen liikuntaryhmän, jonka tarkoitus on toimia esiasteena ennen kilparyhmään siirtymistä. Malli kehitettiin, kun joukkueissa koettiin ongelmalliseksi jatkuva uusien pelaajien mukaantulo. Ryhmä on toiminut jo useamman vuoden ajan ja siinä liikkuu paljon maahanmuuttajataustaisia lapsia. Toisessa seurassa tarjotaan matalan kynnyksen ryhmiä myös kilpatoiminnassa:

”Et periaatteessa sun ei oo pakko vaan olla sil ihan alimmalla tasolla ja harrastaa, vaan sulla on mahdollista tulla ihan sinne valmennustoimintaan ja kilpatoimintaan mukaan niihin matalan kynnyksen ryhmiin. Ja niis ehkä on lähtökohtaisesti hieman enemmän maahanmuuttajataustasii perheitä, niitten lapsia, koska se hinta on niin hyvä.” (voimisteluseuran toiminnanjohtaja)

Harraste- ja kilparyhmien välimuodot ovat erittäin hyvä idea. Jos ajatellaan maahanmuuttajaa, jonka lähtömaa on kulttuurisesti kaukana suomalaisesta ja seuratoiminnan lähtökohdat voivat olla vieraat. Kilparyhmä voi aluksi olla liian vaativa maksujen, kielihaasteiden ja byrokratian takia. Toisaalta lapsi saattaa olla jo lähtömaassaan harrastanut kyseistä lajia, eikä pelkkä harrasteryhmä tunnu oikealta. Näin ollen välimuoto näistä kahdesta saattaa olla kaikista sopivin. Ajan kuluessa ja suomalaisen seuratoiminnan tietämyksen karttuessa lapsella on mahdollisuus siirtyä halutessaan kilparyhmään. Toisaalta täytyy muistaa, että tällaisen välimallin ryhmät saattavat olla mahdollisia vain suurille seuroille. Seuroissa, joissa on vähäisemmät harrastajamäärät, ei ole välttämättä mahdollista luoda monenlaisia ryhmiä.

Matalaan kynnykseen kuuluu myös kulttuurillinen ja uskonnollinen esteettömyys. Liikuntatoiminnalla ei tulisi olla mitään tekemistä uskonnon kanssa, vaikka tiettyjä uskonnollisia ja kulttuurillisia asioita voidaan ottaa huomioon. Vaikka tehtäisiin erityistoimenpiteitä, toiminnassa tulisi rakentaa yhteenkuuluvuuden tunnetta ja välttää osallistujien jaottelua maahanmuuttajiin ja kantasuomalaisiin. (Fagerlund & Maijala 2011, 36.) Haastateltavat eivät juurikaan kertoneet tehneensä toimenpiteitä kulttuurillisten ja uskonnollisten erityispiirteiden huomioimiseksi. Seurat pyrkivät parhaansa mukaan huomioimaan yksilöllisesti lasten tarpeet, mutta mitään järjestelmällisiä toimenpiteitä kulttuurin tai uskonnon huomioimiseen ei kukaan maininnut. Yleisesti ottaen seurojen puheenvuoroista voitaisiin tulkita, että kaikkien harrastajien annetaan olla sellaisia kuin he ovat. Esimerkiksi yhdessä liikuntaryhmässä oli käyty avointa keskustelua siitä, miksi jotkut muslimitaustaiset pojat eivät voineet tehdä pariharjoituksia tyttöjen kanssa. Keskustelun jälkeen kaikki ryhmän jäsenet olivat haastateltavan mukaan hyväksyneet asian.

6.3.2 Taloudelliset tukijärjestelmät

Lähes kaikilla seuroilla oli jonkinlainen järjestelmä vähävaraisten harrastajien tukemiseksi. Seurat kertoivat tukevansa perheitä erilaisissa maksuissa, mutta yleensä harrastajalle jäi silti jotain maksettavaa.

”Mut siis vähän me ollaan myös niinku sitä että oikeesti että kyllä nykypäivänä myös on sen verran verkostoa, et sie voit pyytää tarvittaessa apua” (jalkapalloseuran grassroots -vastaava)

Myös Maijalan (2014, 35) raportissa hankevastaavat kokivat, että pienet osallistumismaksut sitouttaisivat toimintaan paremmin kuin maksuttomuus. Raportissa tuotiin esille, että maksuttomat liikuntapalvelut eivät ole kestävä ratkaisu, vaan maahanmuuttajille tulisi opettaa, että Suomessa liikunta pääsääntöisesti maksaa. Myös haastattelemisani seuroissa koettiin, että maksuttomuus ei olisi pitkäkantoista. Yhdellä seuralla oli antaa hyvä esimerkki:

”Meillä oli tämmönen joukkue, joka sai harrastaa, jonka toiminnan kulut katettiin tällä avustuksella, mikä me saatiin. Siinä kävi silleen, että niinku hyvin usein näissä tuki-..., että

siihen tuli hyvin pelaajia ja se ehkä vielä vuoden sen tuen jälkeen, mut sit se kaatu siihen, että oikeestaan mä luulen, et se kaatu siihen, että ne oli opetettu, se meni nollakustannuksella, niin sitten kun piti jotain alkaa maksaa niin sitten, sit jäätiin siinä toiminnasta sit pois.”
(jalkapalloseuran toiminnanjohtaja)

Seurojen omat tukijärjestelmät eivät myöskään olleet haasteettomia. Yhdessä seurassa nähtiin ongelmana, että tuen hakijat eivät näe vaivaa perustellakseen tuen tarpeensa:

”Haasteena toki on nyt se, että ihmiset tosi huonosti tai et eivät näe vaivaa täyttääkseen sitä hakemusta. Siinä ei siis montaa kysymystä ole, mutta ne ei ees vaivaudu kertomaan, että mihin ne sitä tukea käyttää, vaan siellä lukee, että tarvii maksaa laskut tai haluan rahaa”
(jalkapalloseuran grassroots -vastaava)

Kolme seuroista kertoi myös olevansa aktiivisia auttamaan harrastajaa ulkopuolisen tuen etsimisessä. Seurojen taustahenkilöt ovat auttaneet hakemusten täyttämässä, tehneet itse avustushakemuksia ja olleet tiiviissä yhteistyössä kunnan kanssa tukien saamiseksi. Muita seurojen malleja olivat monilapsisten perheiden tukeminen harrastusmaksuissa sekä joustaminen laskujen maksuajoissa. Yksi seura oli aloittanut mallin, jossa nuoret saivat palkkaa, kun osallistuivat erilaisiin seuran toimintojen työhön.

”Ja sitten meillä on tänä vuonna tullut malli myös niin, että me ollaan tuetaan pelaajia myös sillä että ne saa ansaita, vanhempia junioreita, sillä et ne ansaitsee työllään, olemalla mukana seuran toiminnassa kerhoissa ja muuta ja heille maksetaan siitä palkka, niin he saa siitä palkalla sitten maksettua joukkueelle osan kuukausimaksusta, jota joukkue sitten myös yleisesti yleensä sitten tukee myös.” (jalkapalloseuran toiminnanjohtaja)

Parissa seurassa oli tuettu erityisesti kilpatason urheilijoita. Yhdessä seurassa oli vapaapaikkoja kilpatason toimintaan, jossa maksut ovat korkeita. Toinen seura kertoi maksaneensa lahjakkaiden maahanmuuttajataustaisten lasten leirimaksuja, ohjausta ja konsultteja. Tutkimuksissa on tunnistettu, että nuoren liikunnallinen lahjakkuus on yksi seuratoimintaan kiinnostava asia. Lahjakkaisiin lapsiin käytetään enemmän resursseja, sillä menestyvän

urheilijan tukeminen tuo monesti myös seuralle hyötyjä. (Junkala & Lallukka 2012, 52.) Toisaalta ymmärrän ajatuksen tämän toimintamallin takana. Yleensä kilpaurheilulla on erittäin isot kustannukset, joista vähävaraiset perheet eivät yksinkertaisesti selviä. Harrasteryhmässä maksut ovat pienempiä, joten tukea ei välttämättä tarvita. Voidaan kuitenkin pohtia, onko yhdenvertaisuuden kannalta oikein tukea vain lahjakkaimpia.

Seurat kokivat, että heidän taloudellisella tuellaan oli pystytty mahdollistamaan yksittäisten lasten ja nuorten liikuntaharrastus. Isona haasteena monessa seurassa näyttäytyi tukirahastojen ylläpitäminen. Tukirahastot perustuvat usein sponsorirahoihin ja osassa seuroista sponsoreiden hankkiminen koettiin haastavaksi.

6.4 Monipuoliset toimintatavat

6.4.1 Reilut pelisäännöt ja selkeä kommunikaatio

Ohjaajan toiminta on epäilemättä tärkeässä roolissa liikkujien viihtyvyyden takaamiseksi. Seurojen edustajat nostivat esille erilaisia toimintatapoja, jotka heidän mielestään olivat tärkeitä monikulttuuristen ryhmien ohjaamisessa. Yksi seura korosti rutiinien merkitystä. Lapselle on helpompaa osallistua ryhmän toimintaan, kun harjoitukset alkavat, etenevät ja loppuvat tietyllä tavalla. Toinen seura huomautti, että kaikkien tervehtiminen ja yksilöllinen huomioiminen on tärkeää, jotta kaikki viihtyvät. Kolmas haastateltava kertoi tiukan järjestyksen ja kurin ylläpitämisen olevan hänelle työkalu siihen, että toiminta pyörii hyvin.

*“Matolla olemme kaikki samanarvoisia ja on yksi pomo tai yksi opettaja, joka antaa ohjeet. Ja se on siinä. Se on helppo keino integroida ihmisiä.”*⁶ (kamppailulajiseuran perustaja)

⁶ “We are all equal on the mat and there is one boss or one teacher that gives the directions. So that’s it. So that’s an easy way to integrate people.”

Joukkuekavereiden tai ohjaajien negatiivinen vastaanotto on todettu yhdeksi syyksi, miksi maahanmuuttajataustaiset lapset jäävät ulkopuolelle seuratoiminnasta (Junkala & Lallukka 2012, 27). Zacheuksen ym. (2012, 173) tutkimuksessa selvisi, että 16 prosenttia haastateltavista koki, että valtaväestön edustajat eivät halua heitä mukaan liikuntaseuratoimintaan. Näin kokivat erityisesti somalitaustaiset haastatellut. Myös Myrenin (1999, 113) kaksikymmentä vuotta vanhassa tutkimuksessa haastatellut maahanmuuttajat kokivat suomalaisten olevan ennakkoluuloisia maahanmuuttajia kohtaan. Haastattelemani seurat eivät nostaneet rasismia tai ennakkoluuloja ongelmaksi omissa liikuntaryhmissään. Huhta (2013) haastatteli monikulttuurisen taustan omaavia urheilijoita, jotka kertoivat kokeneensa oman joukkueensa ympäristön pääosin turvalliseksi. Osalla haastatelluista oli kuitenkin myös rasismikokemuksia, joista he eivät olleet kertoneet valmentajilleen. Myös Berg (2016, 86) tulkitse etnografisessa tutkimuksessaan todistaneensa arkipäivän rasismia, johon valmentajat eivät osanneet puuttua. Näyttäisi siltä, että valmentajilta vaaditaan erityistä herkkyyttä rasismin huomaamiseen (Huhta 2013, 139). Seuroilla ei siis välttämättä ole tietoa harrastuskentillä tapahtuvasta syrjinnästä. Peltola (2016, 35) nostaa raportissaan esiin myös, että maahanmuuttajataustaisista perheistä olevat lapset kokevat enemmän ohjaajan tekemää väkivaltaa kuin valtaväestöön kuuluvat lapset. Vaikka haastatteluissa rasismi tai ennakkoluuloisuus ei noussut isoksi keskustelunaiheeksi, seurat kertoivat, että kaikenlaisen syrjimyksen sekä kiusaamisen kitkeminen on heille ensisijaisen tärkeää.

”Ihan täys nollatoleranssi esimerkiksi kiusaamiseen ihan kautta linjan myös sillä harrastepuolella et niihin puututaan niinkun heti. Et sit sellasta ei niinkun esinny oikeestaan ollenkaan ja lapsethan ei nyt lähtökohtasestikaan ilman et se tulee jostain muualta se kimmoke alkaa syrjimään niin lähtökohtaisesti lapsethan, ne on vaan lapsii toisilleen huolimatta siitä, mikä se tausta on.” (voimisteluseuran toiminnanjohtaja)

Mahdollisuus käyttää eri kieliä toiminnassa oli monen seuran mielestä erittäin iso hyöty maahanmuuttajataustaisten lasten liikunnan edistämiseksi. Fagerlundin ja Maijalan selvityksessä (2011, 25) seurojen haasteena olivat kieliongelmat, joiden takia ohjaaminen oli vaatinut luovia ratkaisuja ja nonverbaalista viestintää. Haastattelemani seurat nimesivät käyttävänsä ohjauksessa paljon näyttämistä, kosketuksella ohjaamista ja erilaisia äänenpainoja ja -voimakkuuksia. Kielimuurin mainittiin välillä aiheuttavan lisähaastetta, mutta seurat eivät

kokeneet kieliensiöiden olevan iso ongelma seuran toiminnassa. Junkalan ja Lallukan (2012, 27) raportissa todettiin, että kielitaito ei näyttäydä maahanmuuttajanuorelle esteenä osallistua seuratoimintaan. Lähes kaikissa tutkielmani seuroissa nähtiin kuitenkin hyödylliseksi mahdollisuus eri kielten käyttöön toiminnassa. Joissain seuroissa oli mahdollista saada palvelua usealla eri kielellä. Osassa seuroista käytettiin suomen lisäksi englantia sekä muita kieliä myös ohjauksessa. Yksi seura kertoi hyödyntävänsä ohjaustilanteissa kanssaharrastajien kielitaitoa. Usea seura koki monikielisyyden auttavan erittäin paljon toiminnan järjestämisessä ja myös houkuttelevan monikulttuurisia harrastajia mukaan toimintaan. Toisaalta yksi seura otti esiin kuitenkin integraatioon kannustamisen myös viestinnässä.

*“Luulen, että menestys, mitä meillä on ollut, on johtunut siitä, että tunniti ovat englanniksi.”...
”Se tosiasia, että minä opetan englanniksi tai että, minun on mahdollista vaihtaa kielestä toiseen, on auttanut paljon houkuttelemaan tällaisia ryhmiä”⁷ (kamppailulajiseuran perustaja)*

”Toisaalta meidän seuran toimintakieli on suomi ja me halutaan omalta osaltamme integroida niitä ihmisiä, niin ei me nyt haluttaisi niinku ihan myöskään manulle illallista niinku kaikkee valmiina.” (jalkapalloseuran grassroots -vastaava)

6.4.2 Maahanmuuttajat tavoittava markkinointi

Tiedonpuute saattaa olla yksi syy, miksi lapsi ei osallistu seuratoimintaan (Kim 2009, 170). Siksi tiedottaminen ja markkinointi on tärkeä osa lasten liikunnan edistämistä. Aikaisemmin tässä luvussa käsittelin seurojen ja koulujen yhteistyötä ja sen hedelmällisyyttä. Ei olekaan yllättävää, että lähes kaikki haastateltavat mainitsivat markkinointikanavakseen erilaiset esiintymiset ja lajiesittelyt kouluissa. Tiedottaminen koulussa tavoittaa hyvin maahanmuuttajataustaisia lapsia (Fagerlund & Maijala 2011, 46; Junkala & Lallukka 2012, 30). Monen haastattelemani seuran lähikouluissa on paljon maahanmuuttajataustaisia lapsia ja yksi

⁷ *“But I think mostly was the fact that, the success that we had, was due to that that the lessons were in English.”... “The fact that I teach in English or I’m able to switch from one language to another language that is required has helped a lot, to attract these kind of groups.”*

seura oli myös kohdentanut markkinointiaan kouluihin, joissa oli paljon maahanmuuttajataustaisia lapsia. Fyysisen sekä sosiaalisen ympäristön tuttuus helpottavat seuratoimintaan mukaan menoa (Junkala & Lallukka 2012, 29). Monet seurukset kertoivat myös käyvänsä aktiivisesti esittäytymässä alueellisissa tapahtumissa.

” Ja sitä kautta tulee myös aika paljon niitä maahanmuuttajataustaisia lapsia meidän toimintaan, koska ne näkee, että sellasta toimintaa on.” (voimisteluseuran toiminnanjohtaja)

Osa seuroista kertoi käyttävänsä myös markkinoinnissaan eri kieliä. Yksi seura jakoi kouluissa ja päiväkodeissa esitettään eri kielillä, mutta haastateltava ei uskonut niiden tavoittavan perheitä kovin hyvin. Yksi seura kertoi, kuinka henkilökohtainen kontakti koulussa lasten omalla äidinkielellä on saanut positiivisia reaktioita aikaan.

*“Eli menen kouluun ja näen nämä lapset ja heidän pari sanaa arabiaksi ja he ovat että vau, heidän maailmansa avautuu: puhut arabiaa vau, missä opetat ja missä teet töitä, haluan laittaa lapseni sinne”*⁸ (kamppailulajiseuran perustaja)

Toinen seura kertoi mainostavansa Facebookissa eri kielillä sekä erilaisten kulttuuristen ryhmien sähköpostilistoilla ja sosiaalisen median ryhmissä. Yksi seura kertoi, että ei ole juurikaan panostanut markkinointiin, mutta koki, että menestyneet maahanmuuttajataustaiset harrastajat ovat saaneet huomiota lehdistössä, ja sitä kautta seuran maine on kiirinyt ja maahanmuuttajataustaisia lapsia oli tullut toimintaan mukaan. Yksi seura piti tärkeänä, että viestinnässä ollaan aktiivisia ja tehdään juttuja kaikista kilpailuihin osallistujista. Näin ollen esimerkiksi seuran viestimissä kuvissa näkyy erilaisia ja erinäköisiä harrastajia.

⁸ *“So I go to the school and I see those kids and then I throw a word here and there in Arabic and they are like wow, their world opens up like: you speak Arabic woow, where do you teach and where do you work, I wanna put my kids there”*

6.4.3 Perheen osallisuuden ja yhteisöllisyyden vahvistaminen

Perheen tuki vaikuttaisi myös olevan yksi tärkeimmistä asioista lasten ja nuorten liikunnan edistämisessä (esim. Fagerlund & Maijala 2011, 40–41; Junkala & Lallukka 2012, 29). Suurin osa haastattelemistani seuroista kertoi maahanmuuttajataustaisten lasten perheiden olevan hyvin sitoutuneita toimintaan.

”Ei siin sinällään oo mitään eroa niinkun kantaväestöön nähden. Lähinnä se et kuka on kiinnostunut lapsesta ja sen toiminnasta niin ne tulee siihen toimintaan myös voimakkaasti mukaan.” (voimisteluseuran toiminnanjohtaja)

Maahanmuuttajataustaisten vanhempien tietämystä suomalaisesta liikuntakulttuurista ja seuran toimintatavoista voidaan lisätä kutsumalla heidät toimintaan mukaan sekä suorilla yhteydenotoilla ja henkilökohtaisella kertomisella (Fagerlund & Maijala 2011, 41). Haastattelemissani seuroissa vanhempien mukanaoloa yritettiin tehostaa kutsumalla heidät vanhempainiltoihin, erilaisiin juhliin ja seuraamaan kilpailuja.

Liikuntaseuran haasteena saattaa olla maahanmuuttajataustaisten lasten ja nuorten vanhempien osallistaminen mukaan toimintaan. Voi olla tilanteita, jolloin lapset tulevat oma-aloitteisesti toimintaan mukaan ja vanhempiin ei saada minkäänlaista kontaktia. Suomalainen seuratoiminta perustuu talkootyöhön ja vapaaehtoisuuteen. Maahanmuuttajaperheelle tämä saattaa olla täysin vierasta. (Fagerlund & Maijala 2011, 40.) Myös yksi haastatteleman seuran kertoi isoimmaksi haasteekseen perheiden inaktiivisuuden.

”Et ehkä isoin haaste on se, et meil on paljon maahanmuuttajaperheitä tai harrastajia, joitten vanhemmat ei oo missään määrin aktiivisia, eli meillä loppuu aktiiviset toimijat” (jalkapalloseuran grassroots -vastaava)

Seura kertoi, että monet maahanmuuttajataustaiset perheet on vaikea saada mukaan talkoisiin. Tällaista sanomaa ilmeni myös Bergin (2016, 74) etnografisessa tutkimuksessa. Hänen tutkimuksessaan kuitenkin esiintyi eriäviä mielipiteitä maahanmuuttajaperheiden

osallistumisesta. Yhden haastateltavan mielestä maahanmuuttajataustaiset perheet osallistuivat samoissa määrin kuin valtaväestöön kuuluvat perheet. Haastattelemassani seurassa tilanne oli kuitenkin hankala. Yhteisiin pelisääntöihin sitoutuminen, kuten aikataulujen noudattaminen sekä tapahtumiin ilmoittautuminen ei ole toiminut haastateltavan mukaan. Se on tuottanut seuran toimihenkilöille lisätyötä.

Fagerlund ja Maijala (2011, 42) suosittelevat kulttuuritulkkien hyödyntämistä kieli- ja kulttuurimuurin ylittämiseksi. Kyseinen seura onkin käynnistämässä mallia, jossa seuran toimintaan mukaan tulee jokaisesta kulttuurista ”kulttuuritulkki”, joka kohtaa perheet heidän oman kulttuurinsa kielellä ja tavoilla.

”Mie oon niin konkreettisesti nähnyt, kun mulla on niin tässä joukkueessa mis mie toimin vapaaehtoisena valmentajana niin mulla on venäläistaustainen joukkueenjohtaja, joka on pystynyt kohtaamaan nämä venäläisperheet omalla äidinkielellään. Ja tää joukkueenjohtaja on ollut niiden kanssa vaikka ensimmäisillä kiskavuoroilla, mitä me tehään tai, kun hän on pystynyt kertomaan että miksi me tehään talkoita, niin me ollaan saatu nää, venäläisperheet mukaan.” (jalkapalloseuran grassroots -vastaava)

”Me halutaan se kulttuuritulkki siihen, että se vanhempi kantaa sen vanhemman vastuun asioista. Niinkun meidän yhteiskunnassa toimitaan, eikä niin että ne tuo sen ensimmäisen kerran 7-vuotiaana treeneihin ja sit se häviää kuin pieru saharaan.” (jalkapalloseuran grassroots -vastaava)

Toisella haastateltavalla oli erilainen näkökulma perheiden osallisuuteen seuran toiminnassa. Haastateltava kertoi, ettei juurikaan halua vanhempien osallistuvan toimintaan. Hän kertoi, että ei halunnut vanhempien tulevan mukaan toimintaan, sillä hän uskoi sen aiheuttavan ristiriitoja. Myös Fagerlundin ja Maijalan (2011, 40) haastatteluissa ilmeni, että perhekuntien väliset kiistat kasvatustietä saattavat heijastua toimintaan jännitteinä. Haastatteleman seuran ei mielestään tarvinnut vanhempia mukaan tekemään talkoita tai muuta vapaaehtoistyötä, vaan lapset itse ovat kantaneet vastuuta esimerkiksi sponsoreiden hankkimisessa.

“Koska jokainen vanhempi uskoo, että hänen lapsensa on erityinen ja olen huomannut erityisesti jalkapallossa ja jääkiekossa, että hänen lapsensa on seuraava Teemu Selänne tai Thierry Henry. Kaikki uskovat näin ja jos sinulla on 20 tuollaista seurassa, niin kohta sinulla on keskenään riiteleviä vanhempia.”⁹ (kamppailulajiseuran perustaja)

Kun seuratoiminnassa on muitakin tavoitteita kuin pelkkä urheilu ja kilpailuissa pärjääminen, muun sosiaalisen toiminnan merkitys on tärkeää (Fagerlund & Maijala 2011, 46). Haastattelemani seurat järjestivät yhteisöllisyyden edistämiseksi esimerkiksi erilaisia juhlia ja retkiä. Seuroilla oli erittäin hyviä kokemuksia ryhmien ja seuran yhteisten oheistapahtumien järjestämisestä. Lisäksi yhdessä seurassa oli kehitetty uudenlainen lähestymistapa harrastukseen:

”Sit meillä on esimerkiks kokonaan semmonen teini-ikäisten harrastevalmennustoiminta, missä ne tekee ihan myös muita tapahtumia. Ne saattaa käydä vaikka luistelemassa talvella yhdessä tai se on toki siis täysin vapaaehtoista ja sit sinne saa osallistua halukkaat, mut se on ollut kauheen tykätty” (voimisteluseuran toiminnanjohtaja)

Yhdellä seuralla oli myös ollut hanke, jossa maahanmuuttajataustaisten perheiden kanssa tehtiin liikuntatoiminnan lisäksi esimerkiksi kevät- ja kesäretkiä. Haastateltava kertoi, että näillä toimilla saatiin perheitä mukaan toimintaan ja integroitumaan yhteisöön. Kuitenkin yksi haastateltava kertoi, että seura ei saa kaikkia maahanmuuttajataustaisia perheitä osallistumaan oheistoimintaan:

”Onhan niitä (oheistapahtumia), mutta ei ne osallistu. Täähän se on niinku, et kun yrittää sit vaikka jotain vanhempien ja lasten yhteisiä pelitapahtumia, niinku isät vastaan pojat

⁹ *“Because every parent believes that his kid is a special kid of the world and his kid, especially I’ve noticed in football or ice hockey that his kid is the next Teemu Selänne or Thierry Henry. Everybody believes this, every parent believes this and if you start having twenty of those in the club, then you will have parents between themselves arguing”*

isänpäivänä ja äidit vastaan pojat äitiänpäivänä niin lapset kyl tulee mutta ei ne vanhemmat tuu” (jalkapalloseuran grassroots -vastaava)

7 LIIKUNTASEUROJEN KOKEMUKSET

7.1 Toimenpiteiden onnistuminen

Seurat kokivat toimintansa vaikuttaneen positiivisesti maahanmuuttajataustaisten lasten ja nuorten liikkumiseen. Kaikki seuroista uskoivat edistäneensä maahanmuuttajataustaisten lasten ja nuorten liikuntaa. Tämän lisäksi seurojen kommentteista kävi ilmi, että liikuntaan kannustamisen lisäksi seurojen panostus oli auttanut lapsia ja nuoria myös integroitumaan sekä suomalaiseen liikuntakulttuuriin että laajemmin koko yhteiskuntaan. Tutkielmani perusteella voidaankin sanoa, että liikuntaseuroilla on mahdollisuus auttaa maahanmuuttajataustaisten lasten liikunnan edistämässä, mutta myös kotoutumisessa ylipäättään.

”... et kun siellä ei tavallaan tarvii osata puhua sitä kieltä, vaan siellä se liike ja liikunta ja se leikki ja pelaaminen yhdistää, niin se myös helpottaa sitä niinku yhteenkuuluvuuden tunnetta monesti” (voimisteluseuran toiminnanjohtaja)

“Noh, kyllä luulen niin. Meillä on 22 kansallisuutta täällä. Se on värikästä. Se on mukavaa. Se on hauskaa.”¹⁰ (kamppailulajiseuran perustaja)

Toimenpiteiden onnistumisia perusteltiin ensisijaisesti sillä, että seuran toiminnassa on ollut mukana paljon maahanmuuttajataustaisia lapsia. Onnistumisen merkkeinä pidettiin myös sitä, että lapset eivät ole lopettaneet harrastusta sillä perusteella, että lapsi ei olisi ymmärtänyt mitä harjoituksissa tapahtuu. Onnistumisen mittariksi nähtiin myös, että seura ei ole saanut negatiivista palautetta maahanmuuttajataustaisten lasten perheistä. Varsinkin kaksi seuraa nosti vahvasti esille myös seuran roolin maahanmuuttajien integroimisessa yhteiskuntaan. Seurat kokivat, että heidän toimintansa oli auttanut harrastajia sopeutumaan suomalaisen liikunnan ja

¹⁰ *Well, I think so. We have 22 nationalities here. 23 now. It's colourful. It's nice. It's fun.”*

oman liikuntaryhmän lisäksi myös yleisesti yhteiskuntaan. Seurat näkivät, että liikuntatoiminnan kautta lapset ja nuoret olivat oppineet suomalaiset tavat.

7.2 Resurssien riittäminen

Moni seura koki huolta voimavarojen riittämättömyydestä. Puolet seuroista kokivat, että heidän toimenpiteensä olivat vaatineet taloudellisia resursseja. Useat seurojen käyttämät toimintamallit oli mahdollistettu erilaisten hankkeiden myötä, johon oli saatu ulkopuolista rahoitusta. Hankkeiden lisäksi yksi seura oli hakenut avustuksia yksittäisille urheilijoille säätiöiltä. Seurojen huolenaiheena olikin toimintojen mahdollistaminen ilman hanketukia. Haastatteluiden perusteella sai sellaisen kuvan, että seurat kokivat hankkeet usein onnistuneiksi, mutta kun hankerahoitus loppui, toiminta hiipui.

”Ja sit se toinen asia on se, että mistä me saadaan siihen rahoitusta. Kuitenkin siellä pitää olla ohjaaja ja siellä pitää olla välineet ja tämmöset asiat, niin se on ehkä semmonen asia, joka pitää vielä sitten uudestaan miettiä.” (kamppailulajiseuran puheenjohtaja)

”Sitten OKM:n rahoitus on, se on melkeen aina et sun pitäis alottaa jotain uutta tai olla niinku hirveen visioiva tai luova. Mut kun meillä on tavallaan toiminnot olemassa ja me ei haluta yhtään mitään uutta tai lisää, vaan me haluttais tehdä meidän perustoimintaa hyvin.” (jalkapalloseuran grass-roots vastaava)

Sama ilmiö todettiin myös Junkalan ja Lallukan (2012, 56) tutkimuksessa. Jotta monikulttuurisuustyöstä saataisiin kokeilujen sijaan toimivia käytäntöjä, olisi aiheellista miettiä, ovatko hankkeet oikea tapa tukea seuroja. Hankkeiden lyhytkestoisuus aiheuttaa sen, ettei seuroissa ehditä juurruttaa hankkeen toimintatapoja tai miettiä uudelleen toiminnan rahoituspohjaa. Lajiliittojen, Opetus- ja kulttuuriministeriön tai muiden järjestöjen rahoittamien hankkeiden ulkopuolinen toiminta oli usealle seuralle hankala rahoittaa, vaikka innostusta löytyisi. Seuroilta odotetaan yhteiskuntavastuullista toimintaa, mutta resurssit jo perustoimintaan ovat niukassa. Yhdenvertaisuudesta on puhuttu paljon ja vaatimuksia on

asetettu, mutta seurat ovat usein jääneet yksin vastuuseen toteutuksesta (Junkala & Lallukka 2012, 72).

”Se iso juttu on se, että kuitenkin tää vaatii aika paljon resurssia ja kukaan ei anna sitä resurssia. Ja sit se kuormittaa sua niinkun tietyllä tavalla henkisesti koko ajan. Kun he kuitenkin alkuvaiheessa tarvitsevat niin paljon enemmän, että he voivat integroitua ja päästä siihen mukaan.” (jalkapalloseuran grassroots -vastaava)

”Siinä on kyllä jaostolla usein ihan sitten, joskus miinuksen puolella ja näin, että sitten emoseura joutuu kyllä silloin kustantamaan, eikä sekään niinku voi kovin paljoo” (yleisseuran sihteeri)

Myrénin (2003, 98) haastatteluissa ehdotettiin tuen jakamista lajiliitoille suvaitsevaisuustoiminnan kehittämiseksi. Lajiliitot voisivat sitten jakaa tuen eteenpäin seuroille. Näin edistettäisiin monikulttuurisuustyön pitkäjänteisyyttä ja suunnitelmallisuutta. Tästä ehdotuksesta on ainakin jollain tasolla otettu tällä hetkellä kiinni ainakin Palloliitossa. Palloliitolla on menossa opetus- ja kulttuuriministeriön tukema monikulttuurisuushanke, jossa tuetaan kotoutumisen edistämistä seuratoiminnassa (Palloliitto 2019). On mielenkiintoista nähdä, jäävätkö tämän hankkeen tulokset lyhytaikaiseksi vai vaikuttaako lajiliiton mukana olo hankkeen ideoiden juurruttamiseksi.

Kaikki seurat eivät kuitenkaan kokeneet tarvitsevansa erityistä rahoitusta monikulttuurisuuden edistämiseen. Osa seuroista koki kuitenkin, että työmäärää maahanmuuttajataustaisten lasten liikunnan edistäminen on kasvattanut. Työtunteja oli kulunut esimerkiksi avustushakemuksien tekoon, viestintään sekä ohjaamiseen.

”Sehän vaatii meiltä porrastetusti vähän enemmän kyllä panosta, työmäärää, mutta sen rahallisen arvon mittaaminen on tietenkin vähän hankalampaa, mutta ei niinkun sen kummemmin oo sitä laskettu” (jalkapalloseuran toiminnanjohtaja)

Osa haastattelemistani seuroista toivoikin erityisesti lisää henkilöstöresurssia. Yksi haastateltavani ehdotti, että lajiliitoilla tai kunnilla voisi olla aiheeseen liittyen henkilöitä, jotka auttaisivat. Zacheuksen ym. (2012, 304) tutkimuksessa kerrottiin, että Turun liikuntatoimella oli pelkästään maahanmuuttajiin keskittyvä liikunnanohjaaja. Olisiko aiheellista pohtia, voisivatko muutkin kunnat palkata tällaisia ohjaajia ja voisivatko kunnalliset työntekijät auttaa myös seuroja näiden monikulttuurisessa arjessa? Toki kunnallakin on rajoitetut resurssit, mutta työntekijöiden palkkaaminen voisi olla hankkeita kestävämpi keino edistää maahanmuuttajien liikkumista. Myös Maijalan (2014, 50) tutkimuksessa hankevastaavat olivat sitä mieltä, että monikulttuurisen liikuntatoiminnan hyvien käytäntöjen vakiinnuttamiseksi tarvittaisiin palkattua työvoimaa. Samanlaisia mielipiteitä esiintyi myös Myrénin (2003, 105) tutkimuksessa.

”Mie nään niinku kolmannen sektorin tosi tärkeenä, mutta mun mielestä se pitäis myös niinkun jollakin tavalla näkyä ja niitä seuroja pitäis myös tukea. Jo ihan sillä, ei välttämättä niinku aina sitä rahallista, mut että ei meiltä kukaan koskaan kysy, että miten teillä menee tai että, kun teillä on niin paljon, niin minkälaisia haasteita tai mitä niille voitaisiin yhdessä tehdä. Ei meitä kukaan auta. Meidän pitäis ratkaista itse kaikki. Et jotenkin se on niinku semmonen, että toivois, että joillakin on varmasti paljon enemmän osaamista siihen kuitenkin. Ja heillä on olemassaolevia verkostoja.” (jalkapalloseuran grassroots-vastaava)

Junkalan ja Lallukan (2012, 53) mukaan seurat ovat saattaneet jäädä ilman ohjausta käytännön toteutuksesta yhdenvertaisuuteen liittyen. Kysyin seuroilta, oliko heillä mielestään tarpeeksi tietoa monikulttuurisen liikunnan edistämiseen. Seurat eivät nostaneet asiaa isoksi keskustelunaiheeksi. Kaksi haastateltavaa totesi, että aina voi oppia lisää. Yksi haastateltava oli sitä mieltä, että ymmärtääkseen eri kulttuureja ja sitä kautta mahdollistaakseen maahanmuuttajataustaisten liikunnan edistämisen, kulttuuri täytyy jollain tasolla kokea. Pelkkä tieto kulttuurin erityispiirteistä ei yksin riitä.

7.3 Monikulttuurisuuden mahdollisuudet ja haasteet

Kaikki seurat kokivat, että seuratoiminta sopii monikulttuurisuutta edistävän työn ympäristöksi. Monikulttuurisuudessa nähtiin paljon mahdollisuuksia. Seurat myös aikoivat tulevaisuudessa jatkaa maahanmuuttajataustaisten lasten ja nuorten liikunnan edistämistä.

”Sehän on paras mahdollinen, koska siellä on kuitenkin se yhteisö ja yhteenkuuluvuuden tunne ja siel tehdään paljon erilaisia asioita et sehän on niinkun urheilu yhdistää kaikkia.” (voimisteluseuran toiminnanjohtaja)

”Niin vois olla ihan hyvä ajatus itse asiassa, että ne muu kulttuuritaustaset lapset, et ne sais tuoda niitä omia, jotain vaikka esimerkiks leikkejä ja leikin kautta, että mitä heiän niinkun kulttuuriissa esimerkiks niinkun leikittäis, niin sitä kautta niinkun lisättäis sitä tietoo myös niinkun kantaväestön lapsiin, koska kyllä se suvaitsevaisuus on sellanen, mikä vaatii niinkun koko ajan työtä.” (voimisteluseuran toiminnanjohtaja)

Seurat tunnistivat kuitenkin myös monenlaisia kulttuurieroista johtuvia haasteita, jotka vaikuttavat joidenkin maahanmuuttajataustaisten lasten harrastamiseen. Seurat kokivat olevansa melko aseettomia joidenkin kulttuurillisten erilaisuuksien myötä esiintyvissä ilmiöissä.

”Kynnys tyttöjen harrastuksen aloittamiseen maahanmuuttajilla osassa, en tiedä mitä kulttuureja, mut osassa kulttuureita, niin on tota tosi korkee. Et niitten saaminen mukaan on todella vaikeeta. välillä. Ja se ei, sehän ei oo sit enää meiän toiminnasta millään tapaa kiinni, vaan siis ne ei vaan syystä tai toisesta pääse mukaan.” (jalkapalloseuran toiminnanjohtaja)

Kyseisen haastateltavan seuran päälajeja on jalkapallo. Toisessakin jalkapalloseurassa oli yritetty hankkeen avulla saada maahanmuuttajataustaisia tyttöjä mukaan toimintaan, mutta tavoitteessa ei ollut onnistuttu. Tutkimuksissa on osoitettu, että liikuntaan osallistumisessa vähemmistöryhmien naiset kohtaavat isompia esteitä kuin valtaväestö. Merkittävimpiä syitä ovat kodin velvollisuudet, liikuntaa harrastavien ystävien puute, rasismi sekä uskonnolliset

esteet. (Walseth & Fasting 2004.) Tutkielmassani muiden lajien seurat eivät maininneet ongelmia maahanmuuttajataustaisten tyttöjen mukaan saamisessa. Voimistelun puolellakaan ongelmaksi ei osoittautunut tyttöjen saaminen mukaan toimintaan, vaan erityisesti muslimिताustaisten tyttöjen kanssa haasteena on toiminnan jatkuvuus:

”Se siinä on aika ongelma mm. muslimिताustasten lasten mukaantulossa, et kun ne on tosi pieniä, niin ne tulee mukaan harrastukseen. Mut sitten kun ne tulee sellaseen tiettyyn ikään, niin sitten perheet ja isät ei enää halua, että ne on alttiina sellasissa paikoissa, missä esimerkiksi muut miehet voivat nähdä niitä” (voimisteluseuran toiminnanjohtaja)

Tyttöjen, varsinkin muslimिताustaisten tyttöjen huomioimisesta keskustellessa moni seura kertoi, että tytöille oli joko tarvittaessa tai normaalistikin omat ryhmät. Fagerlundin ja Maijalan (2011) mukaan tyttöjen liikuntaa järjestettäessä tulisi olla pitkäjänteinen sekä kärsivällinen. Tyttöjen liikuntaan osallistumiseen voi vaikuttaa perheen tai taustayhteisön odotukset ja erilaiset käsitykset siitä, millainen toiminta on soveliasta tytöille. Avoin keskustelu siitä, millaista toiminnan tulisi olla ja millaisissa puitteissa, on tärkeää. Jokaisen lapsen tarpeet ja tilanne tulisi huomioida yksilöllisesti. Välillä tulee kuitenkin tilanteita, joihin seuran on hyvin vaikea vaikuttaa. Jotkut perheet saattavat tulkita uskontoa, niin ettei lapsi voi harrastaa haluamaansa lajia. (Fagerlund & Maijala 2011, 51–52)

Muitakin erilaisiin kulttuureihin liittyviä haasteita tunnistettiin. Yksi seura koki haasteeksi vanhempien suhtautumisen erilaisiin asioihin, kuten kuriin sekä kosketuksen käyttämiseen ohjauksessa. Toinen haastateltava kertoi törmänneensä tilanteeseen, jossa harrastajan vanhempi ei kommunikoinut lainkaan ryhmän naispuolisen taustahenkilön kanssa, vaan ohjasi viestinsä aina miespuoliselle henkilölle. Joissain kulttuureissa kilpaurheilu saattaa olla itseisarvo ja pelkkä omaksi iloksi harrastaminen nähdään kannattamattomana. Joissain maissa on Suomea vahvempi kilpa- ja huippu-urheilukulttuuri ja se voi vaikuttaa maahanmuuttajaperheen suhtautumiseen lapsen harrastukseen (Junkala & Lallukka 2012, 29). Esimerkiksi jotkut venäläistaustaiset kokevat suomalaisen seuratoiminnan olevan liian leikkimielistä sekä kurin olevan liian löysää (Zacheus ym. 2012, 165).

”Ja mikäli on vähänkin semmonen indikaatio, että siitä ei voi tulla, lapsesta ei voi koskaan tulla esimerkiksi todella menestynyttä, niin se voi olla niinku lopettamispäätös, vaikka lapsi kuinka rakastais sitä lajia ja haluais harrastaa, niin siel ei ehkä välttämättä anneta harrastaa, vaan harrastamisen riemusta. ” (voimisteluseuran toiminnanjohtaja)

Osa seuroista kertoi maahanmuuttajataustaisten lasten liikunnan haasteita olleen suomalaisen liikuntakulttuurin hyvin organisoitujen käytäntöjen ymmärtäminen. Ongelmia on saattanut tulla esimerkiksi aikataulujen noudattamisen kanssa ja velvollisuudesta ilmoittaa poissaoloista.

”Semmosia esimerkiksi kilpailuihin lähtiessä, kun pitää olla tarkka aika ja näin, joskus on ollut niin, että sieltä ei olla vielä lähdetty sisältä ulos kyytiin, että on pitänyt hakea ihan, että nyt mennään ja näin, että ei se aivan haasteetonta ole ollut” (yleisseuran sihteeri)

Junkalan ja Lallukan (2012, 57) haastattelemat asiantuntijat ottivat esille saman ilmiön. Tutkijat kutsuvat tätä liikuntabyrokratiaksi. Suomalaiseen liikuntaseuraan kiinnittyminen vaatii taloudellisten resurssien lisäksi aika paljon tietämystä seurojen toimintatavoista ja lainalaisuuksista. Sama kokemus tuli esille myös Opetus- ja kulttuuriministeriön tukemissa hankkeissa (esim. Pasanen & Laine 2017; Pasanen, Rajala & Laine 2018). Monissa maissa liikunta mielletään omaehtoiseksi vapaa-ajan puuhaksi, jonka tekeminen ei edellytä rahankäyttöä tai muuta byrokratiaa (Zacheus ym. 2012, 171). Tietämättömyys seuratoiminnan lainalaisuuksista voi aiheuttaa lapselle stressitilanteita (Fagerlund & Maijala 2011, 56), mutta kuormittaa myös seuratoimijoita. Osallistuminen liikuntaseuratoimintaan edellyttää myös tietoutta suomalaisesta vapaa-ajasta ja sen individualistisuudesta. Vapaa-aika on suomalaisessa kulttuurissa jokaisen omaa aikaa, jolloin ihmisen kuuluu tehdä sitä mistä nauttii ja mitä itse haluaa. (Kim 2009, 169.)

8 POHDINTA

8.1 Johtopäätökset

Tulkitsen seurojen puheenvuoroista, että erityisen onnistuneita toimenpiteitä maahanmuuttajataustaisten lasten ja nuorten liikunnan edistämiseksi olivat matalan kynnyksen liikuntakerhot. Myös erilaisten kilpa- ja harrastetoiminnan välimuodot olivat seurojen mukaan toimineet hyvin maahanmuuttajataustaisten lasten kanssa. Näyttäisi siltä, että seurojen tulisi pystyä tarjoamaan monipuolista toimintaa kattaakseen kaikkien lasten tarpeet. Tavoitteellinen kilpaurheilu ei houkuttele kaikkia lapsia liikuntaseurojen piiriin, vaan toivottavaa on järjestää myös toimintaa, johon kynnys osallistua on matala. Lähes joka neljäs LIITU-tutkimukseen vastanneista lapsista ja nuorista piti kilpaurheilua liikunnassa täysin merkityksettömänä asiana (Koski & Hirvensalo 2019). Jos aikaisemmin kilpaurheilu on ollut merkittävin seurojen tavoitealue, on nykyisin toiminta paljon monipuolisempaa (ks. Koski & Mäenpää 2018a, 47).

Myös mahdollisuus käyttää eri kieliä oli hyödyksi haastattelemilleni seuroille. Vaikka kieliasiat eivät vaikuttaisi olevan iso este maahanmuuttajataustaisille lapsille, madaltaa omalla kielellä kommunikoiden osallistumisen kynnystä. Varsinkin yhden seuran edustaja korosti, kuinka hänen oma maahanmuuttajataustansa oli saanut toimintaan mukaan monikulttuurisia lapsia. Näistä kokemuksista voisi tulkita, että seurojen kannattaa rekrytoida ja yrittää pitää toiminnassa mukana myös maahanmuuttajataustaisia aikuisia. Haastattelemallani jalkapalloseuralla oli käynnissä mielenkiintoinen hanke kieli- ja kulttuuriesteiden ylittämiseksi. Kulttuuritulkin avulla haluttiin tehdä seuratoiminnan sääntöjä tutummaksi maahanmuuttajaperheille. Harmillisesti kokemukset tästä ideasta jäivät uupumaan minun tutkielmastani aikataulujen takia, mutta tässä olisi kiinnostava jatkotutkimuksen aihe. Myös yhteinen oheistoiminta, tehokkaat pelisäännöt ja toiminnasta tiedottaminen kouluissa olivat toimivia keinoja maahanmuuttajataustaisten lasten liikunnan edistämiseksi.

Yksi asia, joka jäi hyvin pieneen rooliin aineistossani, oli ohjaajien monikulttuurisuuskoulutus. Moni seuroista kertoi, että tällaista koulutusta heidän ohjaajilleen ei juuri ole ollut. Olisi hyvä, jos valmentaja- ja liikunnanohjauskoulutuksiin saataisiin mukaan myös

monikulttuurisuusopintoja. Joissain koulutuksissa näin toki jo onkin. Jotta yhdenvertaisuutta voitaisiin seuroissa edistää, olisi seuratasolle saatava koulutettuja vastuuhenkilöitä (Junkala & Lallukka 2012, 72).

Kaikki haastattelemani seurat liputtivat monikulttuurisen seuratoiminnan puolesta. Yllätyin kuitenkin siitä, kuinka hankala oli löytää liikuntaseuroja, joissa oli tarkoituksella tehty toimenpiteitä maahanmuuttajataustaisten lasten liikunnan edistämiseksi. Opetusministeriön vuoden 2010 visiossa todetaan muun muassa, että seuroilla olisi henkilö, joka on vastuussa maahanmuuttajien vastaanotosta ja palveluista. Visiossa maalailaan myös, että seura tiedottaa erityisesti maahanmuuttajille mahdollisuudesta osallistua seuran toimintaan. (Opetusministeriö 2010.) Käytännössä tästä visiosta ollaan todennäköisesti suhteellisen kaukana. Kaikki seurat, joita lähestyin, olivat monikulttuurisen liikunnan liittojen jäseniä. Soitellessani ja viestitellessäni haastateltavakandidaattien kanssa ilmeni, että monikulttuurisuuden edistäminen oli seuroille tärkeää. Moni seura tuntui kuitenkin vierastavan ajatusta siitä, että tietylle ryhmälle lapsia ja nuoria tehdään erityisjärjestelyjä. Ajatusmallina useasti oli, että osallistumisesta pyritään tekemään tasavertaisesti kaikille mahdollisimman helppoa. Ymmärrän täysin, että harrastajia ei haluta erotella heidän taustansa takia ja seurat haluavat kohdella liikkujiaan yksilöinä.

Edellä oleva ajatus aiheutti minullekin päänvaivaa tutkielmaani tehdessä. Millä perusteilla erottelen tällaisen sekalaisen joukon lapsia ja nuoria joksikin erilliseksi valtaväestön lapsista? Cantell (2009) huomauttaa kirjoituksessaan, että ”avoimien ovien” ja ”kaikki ovat tervetulleita” -periaatteet ovat tuottaneet vain vähän kulttuurista moninaisuutta organisaatioihin, joissa näitä on sovellettu. Koen, että integraatio voi onnistua vain, jos yhteiskuntamme eli tässä tapauksessa liikuntaseurat ovat mukana prosessissa maahanmuuttajan kanssa. Tämän takia on hyvä tiedostaa, millaisia haasteita maahanmuuttajataustaisille lapsille ja nuorille saattaa tulla eteen liikuntaseurojen toimintaan hakeutumisessa ja osallistumisessa. Vasta nämä haasteet tiedostettua, voidaan asioita taklata. Seuran yhteiset toimintamallit voivat auttaa valmentajia ja joukkueiden tai harjoitusryhmien toimihenkilöitä tekemään (vapaaehtois)työtänsä paremmin.

Koin haastavaksi ylipäättään aiheen herkkyyden. Tutkielmaani liittyvät käsitteet ovat hyvin arkaluonteisia ja latautuneita. Jo käsite maahanmuuttaja sisältää ihmisille erilaisia mielleyhtymiä, vaikka sen alkuperäinen merkitys on demografinen. Asia tuli esille myös kahdessa haastattelussa, kun haastateltava kysyi tai ihmetteli, ketä kaikkia maahanmuuttajiksi lasketaan. Mielestäni en voinut tutkielmassani välttää tätä sanaa, sillä tutkielmani ymmärrettävyys olisi kärsinyt. Maahanmuuttajista puhuttaessa ei voi mielestäni liikaa korostaa sitä, kuinka heterogeeninen ryhmä on. Kuten Saukkonen (2020, 9) toteaa, että ”kaikesta mitä heistä sanotaan, voidaan sanoa myös päinvastaista”.

8.2 Liikuntaseurat ja yhteiskuntavastuu

Edellä mainitsin jo hieman yllättyneeni, kuinka vähän monikulttuuristen liittojen jäsenseuroista oli sellaisia, jotka olivat tehneet toimenpiteitä maahanmuuttajataustaisten lasten liikunnan edistämiseksi. Jos näistä seuroista vain muutamissa oli tehty toimenpiteitä, valistunut veikkaukseni on, että liittoihin kuulumattomissa liikuntaseuroissa asiaa tuskin on nostettu prioriteetiksi. Kokemukseni mukaan seurojen arki pyörii perustoiminnan pyörittämisen ympärillä, vähillä resursseilla. Tätä peilaten ei ole kovin hankala ymmärtää, miksei lisäresursseja ole suunnattu erillisiin toimenpiteisiin maahanmuuttajataustaisten lasten tukemiseksi. Mutta tulisiko seurojen laittaa panoksia tähän vai kenen vastuulla kotouttamistoimenpiteet kansalaisyhteiskunnassa ovat?

Tutkielman tekeminen saikin minut pohtimaan, että ovatko suomalainen liikunta ja sen kulmakivenä toimivat seurat saaneet tehtäväkseen asioita, joihin niiden resurssit eivät riitä. Ilmanen ja Kontio (2003, 144) toteavat, että ”liikuntayhdistysten halutaan olla mukana säilyttämässä ja rakentamassa purkautumassa olevaa suomalaista hyvinvointivaltiota”. Kunnat ovat ryhtyneet aktiivisesti houkuttelemaan liikuntaseuroja ottamaan vastuuta kuntalaisten hyvinvoinnista (Koski & Mäenpää 2018a, 104). Yhteiskuntavastuun saappaat ovat isot täytettäviksi, varsinkin kun otetaan huomioon suomalaisen seuratoiminnan perustuminen vapaaehtoistoiminnalle. Vielä, kun vapaaehtoistoiminta houkuttelee entistä vähemmän toimijoita, on tilanne haastava. Junkala ja Lallukka (2012, 72) huomauttavatkin, että seurat

tarvitsisivat avukseen toimia, jotka sitouttaisivat ja ohjaisivat käytännön eri toimijoita. Yhteiskuntavastuun ja seuratalouden realiteettien ristiriitaa kuvasi yksi haastateltavistani:

”Tietyllä tavalla nyt heitetään niinku tätä yhteiskuntavastuuta kolmannelle sektorille, mut sit kukaan ei tue sitä toimintaa. Kyllähän se nyt ihan kivalta tuntuu et sulle sanotaan, et (seura) on tosi tärkeä tällä alueella ja tosi tärkeä näille lapsille ja kouluille, mut se ei niinkun ihan hirveesti lämmitä et jos sie teet niinkun monta kymmentä tuntia, siit ei niinku taloudellisesti, et joudut kuitenkin miettimään koko ajan et mitä sie teet sit semmosta, mikä tuottaa ja sit kumminkin” (jalkapalloseuran grassroots-vastaava)

Aineistostani nousi esille myös monikulttuurisuushankkeiden lyhytkestoisuus. Hankkeiden ongelmana on, etteivät ne ehdi juurtua seurojen arkeen ja toiminta uhkaa loppua heti, kun rahoitus loppuu. Jotkin seurat kuitenkin tarvitsevat resurssia maahanmuuttajataustaisten lasten liikunnan edistämiseksi. Lyhytkestoisten hankkeiden sijaan tulisi harkita palkattua työvoimaa mieluusti seuratasolle tai sitten lajiliittotasolle ja kuntatasolle. Olisi hyvä olla monikulttuuriseen liikuntaan keskittyneitä työntekijöitä, joita seura voisi tarpeen mukaan hyödyntää.

On ymmärrettävä myös, että yksittäinen seura on hyvin pieni yksikkö yhteiskunnassamme. Haastatteluissa ilmeni asioita, joihin yksittäinen liikuntaseura ei voi yksin vaikuttaa. Walseth (2008) puhuu tutkimuksessaan maantieteellisesti etnisesti jakautuneista alueista. Usein maahanmuuttajat asuvat samoilla alueilla, joka johtaa siihen, että he myös osallistuvat samojen urheiluseurojen toimintaan. Tämä saattaa luoda tilanteita, joissa maahanmuuttajataustaisten joukkue kilpailee kantaväestön joukkuetta vastaan. Silloin voitot ja tappiot saatetaan perustella toisen joukkueen etnisyyden perusteella ja tämä lisää konflikteja. (Walseth 2008.) Yksi haastateltavani nosti esiin saman asian, mutta hieman eri näkökulmasta. Jos maahanmuuttajat asuvat kaikki samalla alueella, vaikeutuu heidän integraationsa suomalaiseen yhteiskuntaan. Seuran toimialueella oli hyvin paljon maahanmuuttajataustaisia lapsia ja nuoria. Haastateltava tunnisti haasteeksi, että kun päiväkodissa ja koulussa kaikki kaverit ovat muusta kuin suomalaisesta kulttuurista tulevia, vaikeuttaa se myös integraatiota suomalaiseen yhteiskuntaan.

8.3 Tutkielman arviointi ja jatkotutkimusehdotukset

Onnistuin tutkielmassa mielestäni vastaamaan tutkimuskysymyksiini. Tutkielmani tuloksissa ilmeni paljon entuudestaan tuttuja toimenpiteitä maahanmuuttajataustaisten lasten ja nuorten liikunnan edistämiseen. Samankaltaisuudet aikaisempaan tutkimukseen saattavat osin johtua siitä, että tutkimushaastattelurunkoni perustui Fagerlundin ja Maijalan (2011) hyvien käytäntöjen erittelyyn. Näin ollen aikaisempi tutkimus vaikutti vahvasti siihen, mistä haastatteluissa keskustelimme. Toisaalta jokainen haastattelu alkoi aina seurojen edustajan vapaalla puheenvuorolla, jossa he saivat ilman kehystä kertoa millaisia toimenpiteitä, he olivat tehneet. Näissä puheenvuoroissa ei kuitenkaan ilmennyt mitään kovin aikaisemmasta tutkimuksesta poikkeavaa.

Vaikka aineistostani ei ilmennytkään mitään kovin uusia toimenpiteitä, kertoo tutkielma mielestäni aiheesta paljon. Avainlähteeni, kuten Fagerlundin ja Maijalan (2011) julkaisu sekä Zacheuksen ym. (2012) tutkimus käsittelevät hyvin pitkälti samoja asioita. On huomattava kuitenkin, että nämä opukset on julkaistu lähes kymmenen vuotta sitten. Tuossa ajassa monikulttuurisuuskehitys on edennyt ja maahanmuuttajataustaisia lapsia on yhä enemmän seurojen toiminnassa mukana. Mielestäni tutkielmani antaa vastauksen siihen, miten haastatteleman seurat ovat näitä tutkitusti hyviä periaatteita soveltaneet ja miten seurat ovat vastanneet kulttuurisesti moninaistuvaan yhteiskuntaan. Näkökulmanani oli myös nimenomaan seurojen kokemukset. Millaisena he näkivät roolinsa yhteiskuntavastuullisessa tehtävässä, ja mahdollisuutensa edistää maahanmuuttajataustaisten lasten ja nuorten liikuntaa. Koen siis pystyneeni tuomaan myös murusen jotain uutta tutkimuskentälle. Haastatteleman seurat ovat todennäköisesti ajaneet asiaa paljon aktiivisemmin kuin tavallinen suomalainen seura. Siksi koen, että tutkielmani lukemisesta voi olla hyötyä seuratoimijalle, joka on kiinnostunut tekemään seuransa toiminnasta yhdenvertaisempaa. Toisaalta koen, että tutkielmassani esitellyt ilmiöt kiinnostavat myös lajiliittojen sekä kuntien toimijoita. Näiden tahojen edustajat voivat tutkielmaani tutustuessa saada uusia näkökulmia seurojen arjen ymmärtämiseen ja tukemiseen.

Laadullisen tutkimuksen luotettavuus kulminoituu tutkimusprosessin kuvaamiseen. Prosessin kuvaaminen auttaa lukijaa ymmärtämään tutkimuksen teoreettiset ja aineiston analysointia

koskevat painotukset. Tutkielman tulkintoja ja hahmotuksia on mahdotonta osoittaa ainoiksi oikeiksi tulkinnoiksi. On ymmärrettävä, että tulokseni perustuvat yksittäisten seurojen tai jopa yksittäisten haastateltavien kokemuksiin. Esimerkiksi toimenpiteiden onnistuminen on hyvin subjektiivinen mielipide, sillä minulla ei ole mitään konkreettisesti mitattavaa määrettä, joka kertoisi objektiivisesti onnistumisista. Joku muu olisi siis ehkä tehnyt käsillä olevasta aineistosta hieman erilaiset konstruktiot. Tämän takia tutkielman raportoinnissa on tärkeää kuvata ne lähtökohdat ja perustelut, miltä pohjilta tulkinnat tehdään. Tutkijan tehtävä on tarjota lukijalle mahdollisuus arvioida, onko tutkijan käsitys ilmiöstä uskottava. (Kiviniemi 2015.) Olen pyrkinyt kuvaamaan tutkimuksen etenemisprosessin mahdollisimman ymmärrettävästi. Luvussa kaksi kuvaan arvopohjaani ja lähtökohtiani tutkimuksen tekoon ryhtyessä ja luvussa kolme esittelen aineiston ja sen analyysimenetelmän.

Ymmärrykseni on hermeneuttisesti kehittynyt koko lähes kaksivuotisen projektin ajan. Siihen ovat vaikuttaneet tutustuminen kirjallisuuteen, haastattelut ja keskustelut erilaisten ihmisten kanssa sekä omat havaintoni. Tämän ymmärryksen lopputulemaa kuvaan luvuissa kuusi ja seitsemän. Tutkimuksessani ei ole ollut keskiössä tulosten yleistettävyys. Tällä tarkoitan sitä, että tutkielmani tulokset eivät kuvaa jokaisen seuran esittämää todellisuutta. Kuvaan tutkielmassani sellaisiakin mielipiteitä, jotka vain yksi haastateltavani toi esille. Haastattelemillani seuroilla oli hyvinkin erilaisia kokemuksia monikulttuurisesta liikunnasta. Fenomenologis-hermeneuttinen lähestymistapa ei tunnista absoluuttista totuutta, vaan todellisuus näyttäytyy ihmisten kokemusten myötä. Näen, että yksittäiset kokemukset voivat kuitenkin kertoa meille yhteisöstämme jotain. (Ks. luku 2.4.)

Tutkielman teko sai minut pohtimaan muutamiakin vaihtoehtoisia tutkimuksen kohteita. Nyt olen selvittänyt seurojen näkökulman ilmiöstä. Tämän lisäksi olisi hedelmällistä tutkia esimerkiksi tutkimuskohteina olleiden seurojen harrastajien tai joukkueiden toimihenkilöiden kokemuksia seuran toiminnasta ja toimenpiteistä maahanmuuttajataustaisten lasten liikunnan edistämiseksi. Kun tarkoituksena oli tutkia liikuntaseuroja ja niiden kokemuksia, jäi tutkimuksestani täysin puuttumaan maahanmuuttajataustaisten lasten ääni. Olisikin mielenkiintoista tietää, miten lapset ja nuoret ovat kokeneet osallistumisen toimintaan liikuntaseurassa, jossa näitä toimenpiteitä oli tehty.

Aineistostani nousi mielenkiintoisella tavalla esiin maahanmuuttajataustaisten tyttöjen erityisyys. Jalkapalloseurat kertoivat kokeneensa vaikeuksia tyttöjen saamisessa mukaan toimintaan. Muiden lajien edustajat eivät kertoneet kokeneensa samaa. Johtuuko tämä siitä, että maahanmuuttajataustaiset tytöt eivät halua harrastaa jalkapalloa? Vai kokevatko he jonkin estävän heitä osallistumisessa? Naisten ja tyttöjen jalkapallo on melko uusi ilmiö, ja kaikissa maissa naisilla ei vielä ole paikkaa jalkapallokentillä. Jalkapallosta kiinnostuneena olisi mielenkiintoista tutkia, millaisia mielikuvia maahanmuuttajataustaiset tytöt liittävät jalkapallon harrastamiseen.

Jos ymmärrämme tutkittavaa asiaa paremmin kuin aikaisemmin, on tutkimus onnistunut (Laine 2015). Ainakin omalla kohdallani asia on näin. Tutkielmaa tehdessäni olen oppinut sekä seuratoiminnasta, monikulttuurisesta liikunnasta sekä itsestäni asioita. Toivottavasti lukijallekin herää ajatuksia tutkielmaani tutustuessa.

LÄHTEET

- Aarresola, O. & Konttinen, N. 2012. Vanhemmat moni-ilmeinen vaikuttaja kilpaurheiluun sosiaalistumisessa. *Liikunta & Tiede* 49 (6), 29–35.
- Alasuutari, P. 2011. *Laadullinen tutkimus 2.0*. 4. painos. Tampere: Vastapaino.
- Alitolppa-Niitamo, A. 2010. Perheen akkulturaatio ja sukupolvien väliset suhteet. Teoksessa T. Martikainen & L. Haikkola (toim.) *Maahanmuutto ja sukupolvet*. Helsinki: Nuorisotutkimusverkoston julkaisuja 106, 45–65.
- Alitolppa-Niitamo, A. & Ali, A. 2001. Somalidiaspora Suomessa – muutoksia, haasteita ja haaveita. Teoksessa A. Forsander, E. Ekholm, P. Hautaniemi, A. Abdullah, A. Alitolppa-Niitamo, E. Kyntäjä & N. Quoc Cuong (toim.) *Monietnisyyss, yhteiskunta ja työ*. 2. painos. Helsinki: Palmenia-Kustannus, 134–160.
- Allen, J.T., Drane, D.D., Byon, K.K. & Mohn, R.S. 2010. Sport as a vehicle for socialization and maintenance of cultural identity: International students attending American universities. *Sport Management Review* 13, 421–434.
- Aluehallintovirasto. 2019. Tiedotteet 2019. 866 300 euroa valtionavustusta maahanmuuttajien kotouttamiseen liikunnan avulla. Viitattu 1.4.2020. <https://www.avi.fi>
- Andersson, M. 2002. Identity Work in Sports. Ethnic Minority Youth, Norwegian Macro-debates and the Role Model aspect. *Journal of International Migration and Integration* 3 (1), 83–106.
- Berg, P. 2016. Sukupuoli, yhteiskuntaluokka ja etnisyyss lasten ja nuorten urheiluseuraharrastuksissa. Teoksessa P. Berg, & M. Kokkonen (toim.) *Urheilun takapuoli. Tasa-arvo ja yhdenvertaisuus liikunnassa ja urheilussa*. Helsinki: Nuorisotutkimusverkoston/Nuorisotutkimusseuran julkaisuja 186, 64–90.
- Berg, P. & Kokkonen, M. 2016. Urheilun takapuoli. Tasa-arvo ja yhdenvertaisuus liikunnassa ja urheilussa. Helsinki: Nuorisotutkimusverkoston/Nuorisotutkimusseuran julkaisuja 186.
- Berry, J. 1997. Immigration, Acculturation, and Adaptation. *Applied Psychology: An International Review* 46 (1), 5–68.

- Berry, J., Poortinga, Y., Breugelmans, S., Chasiotis, A. & Sam, D. 2011. *Cross-cultural Psychology. Research and Applications*. 3. painos. Cambridge: Cambridge University Press.
- Blomqvist, M., Mononen, K., Koski, P. & Kokko, S. 2019. Urheilu ja seuraharrastaminen. Teoksessa S. Kokko & L. Martin (toim.) *Lasten ja nuorten liikuntakäyttäytyminen Suomessa. LIITU-tutkimuksen tuloksia 2018. Valtion liikuntaneuvoston julkaisuja 2019:1*, 47–55.
- Cantell, M. 2009. Kampanjointia jäsenyyksittä ja osallisuutta poikkeaville – monikulttuurisen osallistumisen ja huomiotalouden herättämiä miellelyhtymiä. Teoksessa P. Harinen, V. Honkasalo, A-M. Souto & L. Suurpää (toim.) *Ovet auki! Monikulttuurisuus, vapaa-aika ja kansalaistoimintaan osallistuminen*. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura. *Julkaisuja 91*, 213–218.
- Doherty, A. & Taylor, T. 2007. Sport and physical recreation in the settlement of immigrant youth. *Leisure/Loisir 31 (1)*, 27–55.
- Elbe, A-M., Hatzigeorgiadis, A., Morela, E., Ries, F., Kouli, O. & Sanchez, X. 2018. Acculturation through sport: Different contexts different meanings. *International Journal of Sport and Exercise Psychology 16 (2)*, 178–190.
- Elling, A., De Knop, P. & Knoppers, A. 2001. The Social Integrative Meaning of Sport: A Critical and Comparative Analysis of Policy and Practice in the Netherlands. *Sociology of Sport Journal 18*, 414–434.
- Eskola, J. & Suoranta, J. 1998. *Johdatus laadulliseen tutkimukseen*. 3. painos. Tampere: Vastapaino.
- Fagerlund, E. & Maijala, H. 2011. Saa hengaa eri porukan kaa. Maahanmuuttajataustaisten lasten ja nuorten osallistumisen tukeminen. *Liikunnan ja kansanterveyden edistämislaitos Likes. Liikunnan ja kansanterveyden julkaisuja 248*.
- Forsander, A. 2001. Etnisten ryhmien kohtaaminen. Teoksessa A. Forsander, E. Ekholm, P. Hautaniemi, A. Abdullah, A. Alitolppa-Niitamo, E. Kyntäjä & N. Quoc Cuong (toim.) *Monietnisyys, yhteiskunta ja työ*. 2. painos. Helsinki: Palmenia-Kustannus, 31–56.
- FRA. 2010. *Racism, ethnic discrimination and exclusion of migrants and minorities in sport: A comparative overview of the situation in the European union*. Wien: European Union Agency for Fundamental Rights.

- Gadamer, H-G. 2005. Hermeneutiikka. Ymmärtäminen tieteissä ja filosofiassa. Suomentaja Ismo Nikander. 2. painos. Tampere: Vastapaino.
- Gofort, A., Pham, A. & Oka, E. 2015. Parent-Child Conflict, Acculturation Gap, Acculturative Stress, and Behavior Problems in Arab American Adolescents. *Journal of Cross-Cultural Psychology* 46 (6), 821–836.
- Harinen, P. 2005. Mitähän tekis? Monikulttuuriset nuoret, vapaa-aika ja kansalaistoimintaan osallistuminen -tutkimushankkeen väliraportti. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, verkkojulkaisusarja. <http://www.nuorisotutkimusseura.fi/images/julkaisuja/mitahantekis.pdf>
- Harinen, P. & Ronkainen, J. 2010. ”Uusi tuuli puhaltaa, painaa pilviin juuret”. Monikulttuuriset nuoret ja kulttuurien erilaisuuden puolustus. Teoksessa T. Martikainen & L. Haikkola (toim.) *Maahanmuutto ja sukupolvet*. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura, Nuorisotutkimusverkoston julkaisuja 106, 273–290.
- Heinilä, K. 1986. Liikuntaseura sosiaalisena organisaationa. Jyväskylän yliopisto. Liikuntasuunnittelun laitos. Tutkimuksia No 38.
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 1997. Tutki ja kirjoita. 10. painos. Helsinki: Tammi.
- Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2015. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. 2. painos. Helsinki: Gaudeamus.
- Honkasalo, V., Harinen, P. & Anttila, R. 2007. Yhdessä vai yksin erilaisina. Monikulttuuristen nuorten arkea, ajatuksia ja ajankäyttöä. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura. Verkkojulkaisuja 15. <http://www.nuorisotutkimusseura.fi/images/julkaisuja/erilaisina.pdf>
- Hosper, K., Klazinga, N. & Stronks, K. 2007. Acculturation does not necessarily lead to increased activity during leisure time: a cross sectional study among Turkish young people in the Netherlands. *BMC Public Health* 7 (230), doi:10.1186/1471-2458-7/230.
- Hossain, T., Suortti, K. & Kallio, M. 2013. Urheiluseurat kunniaan. Liikunnan ja urheilun rahoituksen painopisteeksi perustaso – lapset ja nuoret. Opetus- ja kulttuuriministeriö. Valtion liikuntaneuvoston julkaisuja 2013: 7.
- Huhta, H. 2013. Monikulttuuriset suomalaiset huippu-urheilijoina. Teoksessa M. Piispa & H. Huhta (toim.) *Epätavallisia elämänkulkuja. Huippu-urheilijat ja -taiteilijat 2000-luvun Suomessa*. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura. Julkaisuja 134, 79–143.

- Hunh, Q-L., Howell, R.T. & Benet-Martínez, V. 2009. Reliability of Bidimensional Acculturation Scores. A Meta-Analysis. *Journal of Cross-Cultural Psychology* 40 (2), 256–274.
- Ilmanen, K. 2015. Liikuntapalvelujen muutos 1800-luvun lopulta 2000-luvulle. Teoksessa H. Itkonen & A. Laine (toim.) *Liikunta yhteiskunnallisena ilmiönä*. Jyväskylän yliopisto. Liikuntakasvatuksen laitos. Tutkimuksia 1/2015, 19–37.
- Ilmanen, K. & Kontio, M. 2003. Liikunta- ja urheiluseurojen muutossuuntia Jyväskylässä. Teoksessa S. Hänninen, A. Kangas & M. Siisiäinen (toim.). *Mitä yhdistykset välittävät. Tutkimuskohteena kolmas sektori*. Jyväskylä: Atena Kustannus Oy, 89–120.
- Itkonen, H. 1996. *Kenttien kutsu. Tutkimus liikuntakulttuurin muutoksesta*. Tampere: Gaudeamus.
- Itkonen, H. 1999. *Conditioning tolerance. A study of tolerance in the culture of sport*. Joensuu: Joensuun yliopisto.
- Itkonen, H. 2015. Kansalaistoimintojen kaudet ja muuttuvat käytännöt. Teoksessa H. Itkonen & A. Laine (toim.) *Liikunta yhteiskunnallisena ilmiönä*. Jyväskylän yliopisto. Liikuntakasvatuksen laitos. Tutkimuksia 1/2015, 39–58.
- Itkonen, H. & Laine, A. 2015. Suuntana liikunnan käsitteet ja käytännöt. Teoksessa H. Itkonen & A. Laine (toim.) *Liikunta yhteiskunnallisena ilmiönä*. Jyväskylän yliopisto. Liikuntakasvatuksen laitos. Tutkimuksia 1/2015, 7–15.
- Jaakkola, M. 2009. *Maahanmuuttajat suomalaisten näkökulmasta: asennemuutokset 1987–2007*. Helsinki: Helsingin kaupungin tietokeskus.
- Jasinskaja-Lahti, I. 2000. *Psychological acculturation and adaptation among russian-speaking immigrant adolescents in Finland*. Helsingin yliopiston sosiaalipsykologian laitos. Sosiaalipsykologisia tutkimuksia.
- Junkala, P. & Lallukka, K. 2012. *Yhteiset kentät. Puheita ja tekoja vähemmistöihin kuuluvien nuorten yhdenvertaisen liikunnan ja urheilun edistämiseksi*. Sisäministeriön julkaisu 1/2012.
- Jyväskylän yliopisto. 2015. *Hermeneutiikka*. Viitattu 25.3.2020. <https://koppa.jyu.fi>
- Kakkori, L. & Huttunen, R. 2014. Fenomenologia, hermeneutiikka ja fenomenografinen tutkimus. Teoksessa A. Saari, O-J. Jokisaari & V-M. Värri (toim.). *Ajan kasvatus. Kasvatusfilosofia aikalaiskritiikkinä*. Tampere: Tampere University Press, 367–401.

- Kim, H. 2009. Miten monikulttuurista liikunta ja urheilu Suomessa on? Monikulttuuristen nuorten puheenvuoro. Teoksessa P. Harinen, V. Honkasalo, A-M. Souto & L. Suurpää (toim.) Ovet auki! Monikulttuuriset nuoret, vapaa-aika ja kansalaistoimintaan osallistuminen. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/ Nuorisotutkimusseura. Julkaisuja 91, 160–176.
- Kiviniemi, K. 2015. Laadullinen tutkimus prosessina. Teoksessa R. Valli & J. Aaltola (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2. Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin. Jyväskylä: PS-kustannus, 74–88.
- Koski, P. 2000a. Liikunta kansalaisaktiivisuutena. Teoksessa H. Itkonen, J. Heikkala, K. Ilmanen & P. Koski (toim.) Liikunnan kansalaistoiminta – muutokset, merkitykset ja reunaehdot. Helsinki: Liikuntatieteellisen seuran julkaisu nro 152, 40–55.
- Koski, P. 2000b. Liikunnan kansalaistoiminta kulttuurina – toiminnan merkityksellisyys ja merkitysrakenteet. Teoksessa H. Itkonen, J. Heikkala, K. Ilmanen & P. Koski (toim.) Liikunnan kansalaistoiminta – muutokset, merkitykset ja reunaehdot. Helsinki: Liikuntatieteellisen seuran julkaisu nro 152, 135–154.
- Koski, P. & Hirvensalo, M. 2019. Liikunnan merkitykset ja esteet. Teoksessa S. Kokko & L. Martin (toim.) Lasten ja nuorten liikuntakäyttäytyminen Suomessa. LIITU-tutkimuksen tuloksia 2018. Valtion liikuntaneuvoston julkaisuja 2019:1, 65–74.
- Koski, P. & Mäenpää, P. 2018a. Suomalaiset liikunta- ja urheiluseurat muutoksessa 1986–2016. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2018:25.
- Koski, P. & Mäenpää, P. 2018b. Suomalaiset liikunta- ja urheiluseurat. Tilanne, muutokset ja tulevaisuus. Raporttitiivistelmä. Turun yliopisto.
- Korkiasaari, J. & Söderling, I. 2007. Muuttoliike. Teoksessa S. Koskinen (toim.) Suomen väestö. Helsinki: Gaudeamus, 239–271.
- Knoppers, A. & Anthonissen, A. 2001. Meanings Given to Performance in Dutch Sport Organizations: Gender and Racial/ Ethnic Subtexts. *Sociology of Sport Journal* 18, 302–316.
- Krouwel, A., Boonstra, N., Duyvendak, J. & Veldboer, L. 2006. A good sport? Research into the Capacity of Recreational Sport to Integrate Dutch Minorities. *International review for the sociology of sport* 41 (2), 165–189.
- Laki kotoutumisen edistämisestä. 2010. 30.12.2010/1386.

- Laine, T. 2015. Miten kokemusta voidaan tutkia? Fenomenologinen näkökulma. Teoksessa R. Valli & J. Aaltola (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2. Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin. 4. uudistettu painos. Jyväskylä: PS-kustannus, 29–51.
- Lehtonen, K. & Hakonen, H. 2013. Liikunnan kansalaistoiminnan tietopohja – liikunnan harrastaminen ja vapaaehtoistyö urheiluseuroissa. Liikunnan ja kansanterveyden edistämissäätiö LIKES. Liikunnan ja kansanterveyden julkaisuja 274.
- Lehtosaari, R. 2010. Liikunta kansainvälisenä kielenä. Maahanmuuttajien liikuntasuhde ja näkemyksiä liikunnan vaikutuksesta kotoutumiseen. Turun yliopisto. Kasvatustieteiden laitos. Pro gradu -tutkielma.
- Li, K-C., Sotiriadou, P. & Auld, C. An examination of the role of sport and leisure on the acculturation of Chinese immigrants. *World Leisure Journal* 57 (3), 209–220.
- Liebkind, K. 2006. Monikulttuurinen Suomi. Etniset suhteet tutkimuksen valossa. Helsinki: Gaudeamus.
- Liikuntalaki. 2015. 10.4.2015/390.
- Maijala, H. 2014. Maahanmuuttajien kotouttaminen liikunnan avulla. Kehittämishankkeiden seuranta ja arviointi vuosilta 2011–2013. Liikunnan ja kansanterveyden edistämissäätiö LIKES. Liikunnan ja kansanterveyden julkaisuja 290.
- Mannerheimin Lastensuojeluliitto. 2018. ”Jos siel ois joku kaveri” – Lasten ja nuorten kokemuksia liikuntaharrastuksista. Viitattu 31.3.2020. <https://www.mll.fi>
- Martikainen, T. & Haikkola, L. 2010. Johdanto. Teoksessa T. Martikainen & L. Haikkola (toim.) Maahanmuutto ja sukupolvet. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura ja Nuorisotutkimusseura ry / Nuorisotutkimusverkosto. Julkaisuja 106, 9–43.
- Martikainen, T. & Tiilikainen, M. 2007. Maahanmuuttajanaiset: Käsitteet, tutkimus ja haasteet. Teoksessa T. Martikainen & M. Tiilikainen (toim.) Maahanmuuttajanaiset: Kotoutuminen, perhe ja työ. Väestöntutkimuslaitos. Väestöntutkimuslaitoksen julkaisusarja D 46/2007, 15–37.
- Miettinen, H. 2020. Musiikkikappale nostatti rasismikohun nuorten kiekkopelissä Vantaalla. Helsingin Sanomat. 20.1.2020. Viitattu 20.4.2020. <https://www.hs.fi/urheilu/art-2000006378498.html>

- Moilanen, M. 2020. Lazio kannattajat solvasivat Mario Balotellia rasisesti: seuralle 20 000 euron sakot. Helsingin Sanomat. 8.1.2020. Viitattu 20.4.2020. <https://www.hs.fi/urheilu/art-2000006366555.html>
- Monaliiku. 2020. About us. Viitattu 26.3.2020. <https://www.monaliiku.fi/monaliiku-about-us/>
- Myrén, K. 1999. Pois paitsiosta – maahanmuuttajien liikuntaharrastukset ja vapaa-ajanvietto Suomessa. Liikunnan ja kansanterveyden edistämissäätiö LIKES. Liikunnan ja kansanterveyden julkaisuja 122.
- Myrén, K. 2003. Kohtaamisia liikunnan kentällä – liikunnan suvaitsevaisuushankkeiden arviointi 1996–2002. Liikunnan ja kansanterveyden edistämissäätiö LIKES. Liikunnan ja kansanterveyden julkaisuja 143.
- Nielsen, G., Hermansen, B., Bugge, A., Dencker, M. & Andersen, L.B. 2013. Daily physical activity and sports participation among children from ethnic minorities in Denmark. *European Journal of Sport Science* 13 (3), 321–331. doi:10.1080/17461391.2011.635697
- Opetusministeriö 2010. Kehittämishjelma maahanmuuttajien kotouttamiseksi liikunnan avulla. Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2010:16.
- Opetus- ja kulttuuriministeriö. 2020. Seuratoiminnan kehittämistuki (seuratuki). Viitattu 26.3.2020. <https://minedu.fi>
- Palloliitto. 2019. ”Ymmärretään toisiamme” kotoutumisen edistäminen seuratoiminnassa vauhdilla käyntiin. Viitattu 30.4.2020. <https://www.palloliitto.fi>
- Palomäki, S., Laherto, L., Kukkonen, T., Hakonen, H. & Tammelin, T. 2016. Vanhempien hyvä koulutus- ja tulotaso on yhteydessä nuorten liikkumiseen etenkin urheiluseuroissa. *Liikunta & Tiede* 53 (4), 92–98.
- Pasanen, S. & Laine, K. 2017. Monikulttuuriset liikuntahankkeet. Vuosien 2015–2016 hankeseurannan tuloksia. Liikunnan ja kansanterveyden edistämissäätiö LIKES. Liikunnan ja kansanterveyden julkaisuja 326.
- Pasanen, S., Rajala, K. & Laine, K. 2018. Nuoriso- ja liikuntahankkeet turvapaikanhakijatyön tukena 2016–2017. Liikunnan ja kansanterveyden edistämissäätiö LIKES. Liikunnan ja kansanterveyden julkaisuja 340.
- Peltola, M. 2014. Kunnollisia perheitä. Maahanmuutto, sukupolvet ja yhteiskunnallinen asema. Helsinki: Nuorisotutkimusseura/ Nuorisotutkimusverkosto, verkkojulkaisuja 124.

https://www.nuorisotutkimusseura.fi/images/julkaisuja/kunnollisia_perheita_verkko.pdf

- Peltola, M. 2016. Ohjaajan väkivaltainen käyttäytyminen liikuntaharrastuksissa: sukupuolen ja maahanmuuttotaustan merkitys lapsiuhritutkimuksen valossa. Teoksessa P. Berg & M. Kokkonen (toim.) Urheilun takapuoli. Tasa-arvo ja yhdenvertaisuus liikunnassa ja urheilussa. Helsinki: Nuorisotutkimusverkoston/Nuorisotutkimusseuran julkaisuja 186, 23–45.
- Perttula, J. 2000. Kokemuksesta tiedoksi: fenomenologisen metodin uudelleen muotoilua. *Kasvatus* 31 (5), 428–442.
- Puronaho, K. 2014. DROP-OUT vai THROW-OUT? Tutkimus lasten ja nuorten liikuntaharrastusten kustannuksista. Teoksessa R. Lahti (toim.) Mikä maksaa. Valtion liikuntaneuvoston julkaisuja 2014:2, 49–64.
- Pyykkönen, M. 2003. Integraatio ja maahanmuuttajien yhdistystoiminta. Teoksessa S. Hänninen, A. Kangas & M. Siisiäinen (toim.) Mitä yhdistykset välittävät. Tutkimuskohteena kolmas sektori. Jyväskylä: Atena Kustannus Oy, 89–120.
- Pyykkönen, M. 2007. Monikulttuurisuus suomalaisten nuorisojärjestöjen toiminnassa. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura. Verkkojulkaisuja 10. Viitattu 7.6.2020. <https://www.nuorisotutkimusseura.fi/images/julkaisuja/jarjesto.pdf>
- Robinson, C., Martinez, J., Cherrington, A., Barbara, B., Boye, B. & Pekmezi, D.W. 2011. Impact of acculturation on physical activity and dietary behaviors in latinos. Teoksessa T.M. Johnson (toim.) Acculturation. Implications for Individuals, Families and Societies. New York: Nova Science Publishers, Inc, , 185–196.
- Saukkonen, P. 2020. Kotoutuminen kaupungissa. Kokonaiskuva ulkomaalaistaustaisista Helsingissä vuonna 2020. Helsingin kaupunki, kaupunginkanslia, kaupunkitutkimus – ja tilastot. Tutkimuksia 2020:1.
- Searle, W. & Ward, C. 1990. The prediction of psychological and socio-cultural adjustment during cross-cultural transitions. *International Journal of Intercultural Relations* 14, 449–464.
- Szerovay, M. 2015. Liikunnan ja urheilun järjestökentän muutoksia. Teoksessa H. Itkonen & A. Laine (toim.) Liikunta yhteiskunnallisena ilmiönä. Jyväskylän yliopisto. Liikuntakasvatuksen laitos. Tutkimuksia 1/2015, 117–132.

- Tilastokeskus. 2019. Ulkomaalaistaustaisten määrä ylitti 400 000 rajan. Viitattu 25.3.2020. https://www.stat.fi/til/vaerak/2018/02/vaerak_2018_02_2019-06-19_tie_001_fi.html
- Tilastokeskus. 2020. Maahanmuuttajat väestössä. Viitattu 20.4.2020. <http://stat.fi/tup/maahanmuutto/maahanmuuttajat-vaestossa.html>
- Tuomi, J. & Sarajarvi, A. 2018. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Uudistettu laitos. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Työ- ja elinkeinoministeriö. 2016. Valtion kotouttamisohjelma vuosille 2016–2019 ja valtioneuvoston periaatepäätös valtion kotouttamisohjelmasta. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja 45.
- Työ- ja elinkeinoministeriö. 2020a. Kotouttamispolitiikka edistää maahanmuuttajien osallisuutta. Viitattu 20.4.2020. <https://tem.fi/kotouttamispolitiikka>
- Työ- ja elinkeinoministeriö. 2020b. Toimijat. Viitattu 14.5.2020. <https://kotouttaminen.fi/toimijat>
- Vehmas, H. 2015. Liikunnan ja urheilun harrastaminen. Teoksessa H. Itkonen & A. Laine (toim.) Liikunta yhteiskunnallisena ilmiönä. Jyväskylän yliopisto. Liikuntakasvatuksen laitos. Tutkimuksia 1/2015, 185–200.
- Väestöliitto. 2020. Maahanmuuttajat. Viitattu 25.3.2020. <https://www.vaestoliitto.fi>
- Walseth, K. 2006. Sport and belonging. *International review for the sociology of sport* 41 (3–4), 447–464.
- Walseth, K. 2008. Bridging and bonding social capital in sport – experiences of young women with an immigrant background. *Sport, Education and Society* 13 (1), 1–17, doi:10.1080/13573320701780498.
- Walseth, K. & Fasting, K. 2004. Sports as a means of integrating minority women. *Sport in Society* 7 (1), 109–129, doi: 10.1080/1461098042000220218
- Ward, C. 2008. Thinking outside Berry boxes: New perspectives on identity, acculturation and intercultural relations. *International Journal of Intercultural Relations* 32, 105–114.
- Ward, C. & Kus, L. 2012. Back to and beyond Berry’s basics: The conceptualization, operationalization and classification of acculturation. *International Journal of Intercultural Relations* 36, 472–485.
- Zacheus, T. 2010. Liikunnan ja urheilun merkitys maahanmuuttajien kotoutumiselle. *Kasvatus & Aika* 4 (2), 203–235.

- Zacheus, T. & Hakala, M. 2010. Liikunta kotoutumisen ja kulttuurien kohtaamisen välineenä – Maahanmuuttajien parissa työskentelevien näkökulmia. *Kasvatus* 41 (5), 432–444.
- Zacheus, T., Koski, P. & Mäkinen, S. 2011 Naiset paitsiossa? Maahanmuuttajanaisten liikunnan tunnuspiirteitä Suomessa. *Liikunta & Tiede* 48 (1), 63–70.
- Zacheus, T., Koski, P., Rinne, R. & Tähtinen, J. 2012. Maahanmuuttajat ja liikunta. Liikuntasuhteen merkitys kotoutumiseen Suomessa. Turun yliopiston kasvatustieteiden tiedekunta. Turun yliopiston kasvatustieteiden tiedekunnan julkaisuja A:212.

LIITE 1

Hei!

Olen liikunnan yhteiskuntatieteiden opiskelija Jyväskylän yliopistosta. Teen tällä hetkellä Pro gradu -tutkielmaa maahanmuuttajataustaisten lasten ja nuorten liikunnan tukemisesta liikuntaseuroissa. Tarkoitukseni on haastatella liikuntaseuroja, joissa on tehty toimenpiteitä maahanmuuttajataustaisten lasten ja nuorten seuratoimintaan osallistumisen ja sitoutumisen tukemiseksi. Tutkimuksen tavoitteena on pohtia seurojen mahdollisuuksia tukea maahanmuuttajataustaisten lasten liikuntaa ja tarjota seuroille hyviä malleja liikuntaharrastuksen tukemiseksi.

Seuranne on jäsenenä monikulttuurisen liikunnan kattojärjestö Fimu:ssa tai Liikkukaa ry:ssä.

Onko seurassanne tehty toimenpiteitä tai muutettu toimintatapoja maahanmuuttajataustaisten lasten ja nuorten liikunnan tukemiseksi?

Jos on, olisiko seuranne mahdollista osallistua tutkimukseen? Tarkoitukseni on tehdä haastatteluja huhtikuussa. Haastattelun kesto on maksimissaan 1h.

Kerron mielelläni lisätietoja tutkielmasta.

Ystävällisin terveisin

Miina Tapaninen

LIITE 2

Teemahaastattelurunko

Taustatiedot (kysytään etukäteen)

Seuran toimintapaikka:

Jäsen/harrastajamäärä seurassa:

Maahanmuuttajataustaisten lasten määrä: (arvio)

Lajit:

Haastateltavan toimenkuva seurassa:

Millaisia toimenpiteitä seurassanne on tehty maahanmuuttajataustaisten lasten ja nuorten liikunnan edistämiseksi?

Seura ja yhteistyö

- Mikä on johtanut tekemään toimenpiteitä maahanmuuttajataustaisten lasten liikunnan edistämiseksi?
- Millaisia linjauksia tai päätöksiä seurassanne on tehty maahanmuuttajataustaisten lasten tukemiseksi?
- Millaista yhteistyötä olette tehneet muiden tahojen kanssa monikulttuurisen liikunnan tukemiseksi?
(Koulut? Kunta? Muut seurat? Lajiliitot? Monikulttuuriset liikuntaliitot?) Miten yhteistyö muiden tahojen kanssa on onnistunut?
- Oletteko tehneet yhteistyötä maahanmuuttajayhteisöjen kanssa? Millaista?
- Millaisia toimintatapoja yhteistyön myötä on kehitetty?
- Miten nämä toimintatavat ovat toimineet?

Olosuhteet ja edellytykset – harrastamisen mahdollistaminen

- Millaisissa ryhmissä maahanmuuttajataustaiset lapset ovat toiminnassanne mukana?
- Onko jotain ryhmiä, jossa liikkuu erityisen paljon maahanmuuttajataustaisia lapsia?
- Oletteko luoneet uusia ryhmiä maahanmuuttajataustaisten lasten liikunnan edistämiseksi? Millaisia? Miten ryhmien toiminta on onnistunut?
- Oletteko muuttaneet jo olemassa olevien ryhmien toimintaa sillä ajatuksella, että ne olisivat

avoimempia monikulttuurisille lapsille? Ovatko muutokset otettu vastaan hyvin? Miten muutokset ovat onnistuneet?

-Tuetaanko seurassa jotenkin harrastajia, joilla on vähäiset taloudelliset resurssit? Miten tässä on onnistuttu?

-Huomioitko jotenkin toiminnassa uskonnolliset ja kulttuurilliset erityispiirteet? (esim. tyttöjen erityisyys)

Seuran ja ryhmän kulttuuri

-Ovatko ryhmien ohjaajat saaneet koulutusta monikulttuurisen liikunnan ohjaamisesta?

-Onko seuran ja ryhmien toiminnassa mukana maahanmuuttajataustaisia ohjaajia tai muita taustahenkilöitä? (joukkueenjohtaja, huoltaja)

-Puhutaanko monikulttuurisuudesta ja sen edistämisestä seuran yhteisissä tapahtumissa? (valmentajakoulutukset, gaalat, turnaukset yms.) Millaista puhe on?

Toimintatavat

-Millaisia toimenpiteitä seurassanne on tehty liittyen tiedottamiseen/markkinointiin?

-Millaisia toimenpiteitä on tehty lasten perheiden mukaan saamiseksi?

-Onko kommunikaatiossa tehty muutoksia harrastamisen helpottamiseksi? Millaisia? Eri kielet, selkosuomi, kuvat yms.

-Millaisia toimenpiteitä seurassanne on tehty vuorovaikutuksellisuuden edistämiseksi? Järjestetäänkö seurassa tai ryhmässä yhteistä oheistoimintaa?

Seuran kokemukset

-Koetteko, että tekemänne toimenpiteet ovat edistäneet maahanmuuttajataustaisten lasten osallistumista ja sitoutumista toimintaan? Millaisia muita vaikutuksia toimenpiteillä on ollut?

-Ovatko tehdyt toimenpiteet vaatineet taloudellisia resursseja? Mistä resurssit tulevat ja onko niitä tarpeeksi?

-Koetteko, että seuralla on tarpeeksi tietoa maahanmuuttajataustaisten lasten liikunnan edistämiseksi? Mistä tietoa on saatu?

-Onko seura saanut tukea monikulttuurisen liikunnan edistämiseen? Lajiliitot, Monikulttuurista liikuntaa edistävät liitot? Millaista?

-Sopiiko seuratoiminta mielestänne monikulttuurisuutta edistävän työn ympäristöksi? Miksi/Miksi ei?

-Aiotteko jatkaa maahanmuuttajataustaisten lasten liikuntaharrastuksen edistämistä? Miksi/Miksi ei?

